

การใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตหนองจอก

วิวัฒนาการการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร⁽¹⁾ เริ่มตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยภูมิภาคด้านการป้องกันเมือง การขยายตัวของเมืองถูกกำหนดโดยคลองที่ขุดขึ้นมา ระยะต่อมามีความเจริญและอารยธรรมตะวันตกเข้ามา ในตอนปลายรัชกาลที่ 5 มีการจัดระเบียบการใช้ที่ดิน และมีการตัดถนนเพื่อรองรับการคมนาคมทางบก โดยมีถนนสายสำคัญ 3 สาย คือ ถนนราชดำเนินใน ถนนราชดำเนินกลาง และถนนราชดำเนินนอก เป็นตัวการในการเปิดพื้นที่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือและด้านเหนือ ทางด้านตะวันออกขยายไปตามแนวถนนบำรุงเมือง ด้านใต้ไปตามถนนเจริญกรุง หลังจากปี พ.ศ. 2500 กรุงเทพมหานคร มีการเติบโตในทุกด้าน เป็นช่วงที่จะใช้แผนพัฒนา เศรษฐกิจแห่งชาติแผนแรก มีการเน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น ผลผลิตต่าง ๆ หลังไหลเข้าสู่กรุงเทพมหานคร เพื่อการส่งออก รวมทั้งประชากรเริ่มอพยพเข้ามามากขึ้น ในระยะนี้ระบบคมนาคมเปลี่ยนมาเป็นการคมนาคมทางบกเกือบทั้งหมด การเติบโตของเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเขตชั้นกลางฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร

การสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม โดยกระบวนการเป็นเมือง (Urbanization) ของกรุงเทพมหานคร

จากการที่กรุงเทพมหานครเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเป็นศูนย์กลางของการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นศูนย์กลางของระบบราชการต่าง ๆ ศูนย์กลางของระบบการค้าและอุตสาหกรรม เป็นศูนย์กลางของการศึกษาศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ทำให้ประชากรอพยพ

(1) สันตนา นพพันธ์, การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยในเขตบางกะปิ วิทยานิพนธ์ ปรัชญาวิทยาสัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529

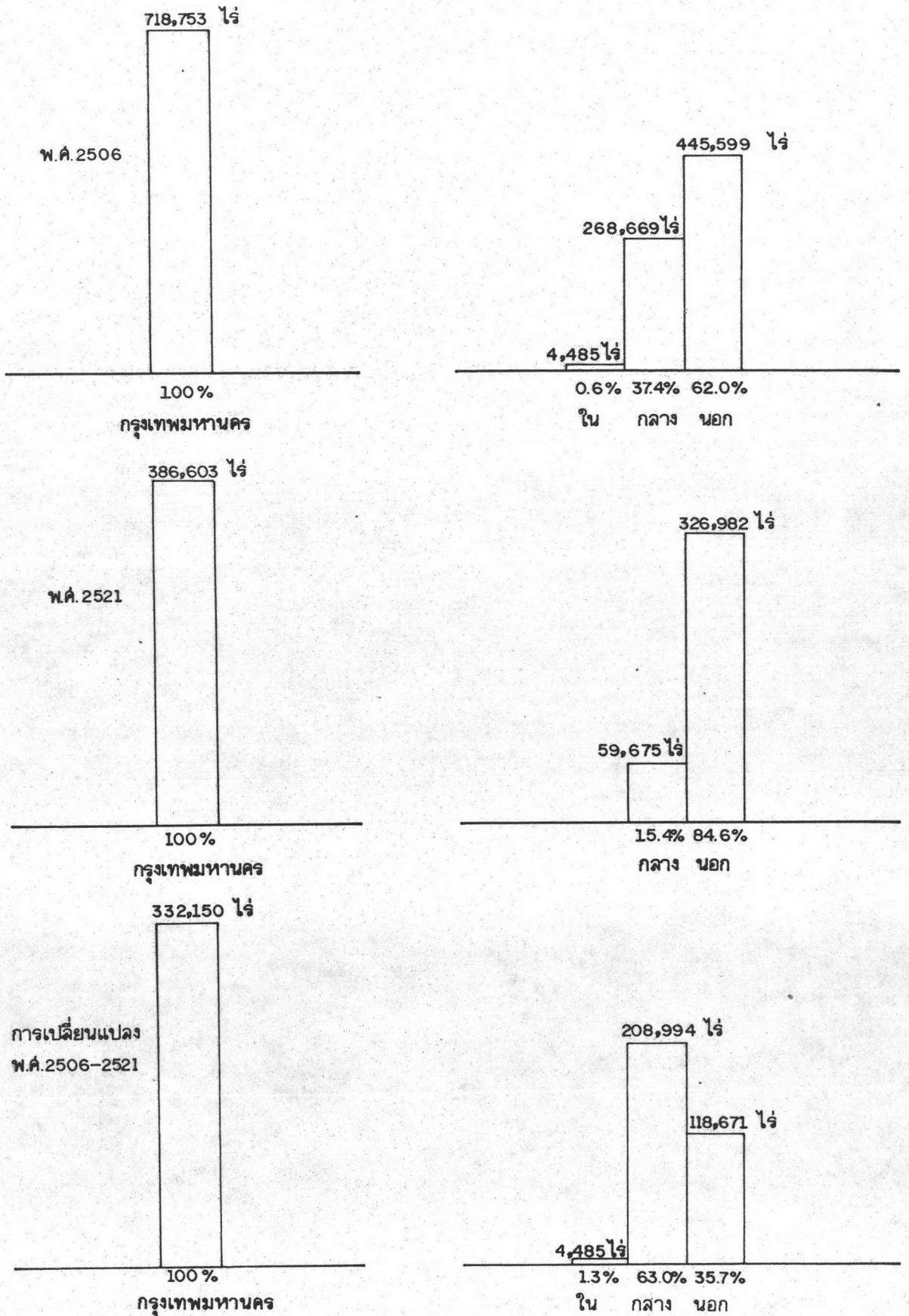
เข้ากรุงเทพมหานครอย่างมากมายและรวดเร็วในระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งการเติบโตดังกล่าว
จำเป็นต้องใช้พื้นที่ (Land) เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองโดยเริ่มจากเขตชั้นใน และแผ่
ขยายออกมายังเขตชั้นกลาง ชั้นนอก ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว เขตชั้นกลางและเขตชั้นนอกส่วนใหญ่
ยังคงลักษณะของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยพื้นที่เกษตรจะมีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่
รอยแยก และลดขนาดพื้นที่ลงตามลำดับเมื่อเข้าไปใกล้ศูนย์กลางเมือง การสูญเสียพื้นที่
เกษตรกรรมนี้ถูกเปลี่ยนหรือถูกบุกรุกเป็นลักษณะการใช้ที่ดินแบบเมือง
จากรายงานสำมะโนการเกษตรของกรุงเทพมหานครในปีพ.ศ. 2506 และปีพ.ศ. 2521
ซึ่งออกสัมภาษณ์ครัวเรือนเกษตรกรโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ สามารถสรุปบริเวณที่มีการ
สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมโดยกระบวนการเป็นเมืองของกรุงเทพมหานครได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 การสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมในรายเขตของกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2506-2521

เขต	พื้นที่เกษตร (2506)		พื้นที่เกษตร (2521)		การเปลี่ยนแปลง 2506-2521		
	ไร่	%	ไร่	%	ไร่	% ของ พท. เดิม R.C.	% ของ พท. ทั้งหมด A.C.
1. ดุสิต	3,721	0.5	-	-	3,721	100.0	1.1
2. บางกะปิ	78,628	11.0	13,985	3.6	64,643	82.2	19.5
3. บางเขน	66,787	9.3	21,584	5.6	45,203	67.6	13.6
4. พระโขนง	61,101	8.5	6,979	1.8	54,122	88.5	16.3
5. มีนบุรี	99,890	13.9	82,604	21.4	17,286	17.3	5.2
6. ยานนาวา	5,490	0.8	-	-	5,490	100.0	1.6
7. ลาดกระบัง	72,834	10.1	57,699	15.0	15,135	20.7	4.6
8. หนองจอก	135,506	18.8	121,667	31.5	13,839	10.2	4.2
9. ดุสิต	41,976	5.8	31,480	8.1	10,496	25.0	3.2
10. หนองแขม	22,750	3.2	10,865	2.8	11,885	52.2	3.6
11. บางกอกใหญ่	764	0.1	-	-	764	100.0	0.2
12. บางกอกน้อย	7,950	1.1	-	-	7,950	100.0	2.4
13. บางขุนเทียน	72,643	10.1	22,613	5.8	50,030	68.8	15.0
14. ภาษีเจริญ	27,026	3.8	10,839	2.8	16,187	59.8	4.9
15. ราษฎร์บูรณะ	21,687	3.0	6,288	1.6	15,399	71.0	4.6
	718,753	100.0	386,603	100.0	332,150	46.2	100.0

ที่มา : รายงานสำมะโนการเกษตร พ.ศ.2506, พ.ศ.2521 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผนภูมิ 4.1 การกระจายตัวของพื้นที่เกษตรกรรมของกรุงเทพมหานคร และการเปลี่ยนแปลง

จากตารางที่ 4.1 และแผนภูมิที่ 4.1 จะเห็นได้ว่าการกระจายตัวของพื้นที่
เกษตรกรรมของกรุงเทพมหานครในปีพ.ศ. 2506 มีสัดส่วนของพื้นที่เกษตรกรรมในกลุ่มเขต
ชั้นนอกและเขตชั้นกลางมากที่สุด คือร้อยละ 62 และ 37.4 ตามลำดับ ส่วนเขตชั้นในมีเพียง
ร้อยละ 0.6 เท่านั้น ในระยะเวลา 15 ปีต่อมาถึงพ.ศ. 2521 พื้นที่เกษตรกรรมของ
กรุงเทพมหานครในเขตชั้นในได้ถูกเปลี่ยนเป็นการใช้ที่ดินแบบเมืองจนหมดสิ้น คงเหลืออยู่ใน
บริเวณเขตชั้นนอกและเขตชั้นกลางเท่านั้น โดยมีสัดส่วนของพื้นที่เกษตรกรรมในเขตชั้นนอก
ร้อยละ 84.6 และเขตชั้นกลางร้อยละ 15.4 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดของ กรุงเทพมหานคร
ซึ่งการเปลี่ยนแปลงหรือการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมในช่วงระยะเวลาดังกล่าวพื้นที่
ทั้งหมดรวม 332,150 ไร่ บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมรุนแรงหรือมากที่สุดได้แก่
บริเวณกลุ่มเขตชั้นกลางสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไป 208,944 ไร่ หรือร้อยละ 63 รองลงมา
ได้แก่กลุ่มเขตชั้นนอกสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไป 118,671 ไร่หรือร้อยละ 35.7 จากลักษณะ
ดังกล่าว ทำให้เห็นถึงพื้นที่เมืองของกรุงเทพมหานครในรูปแบบของการใช้ที่ดินแบบเมือง
(Built-up Area) ได้แผ่ขยายจากเขตชั้นในออกมาถึง เขตชั้นกลางและรุกล้ำต่อเนื่องเข้าสู่
เขตชานเมืองชั้นนอก เป็นผลทำให้การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมถูกรุกล้ำและเปลี่ยนแปลงเป็น
พื้นที่เมืองอยู่ตลอดเวลา

บริเวณที่สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมของกรุงเทพมหานคร

บริเวณที่มีการสูญเสียหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้เราสามารถทราบว่า
บริเวณพื้นที่เขตใดของกรุงเทพมหานครมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมเป็นการใช้พื้นที่แบบเมือง
มากน้อยบริเวณไหน การศึกษาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมของกรุงเทพมหานคร
นี้จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระดับเขตกับกรุงเทพมหานครโดยศึกษาเป็น 2 ลักษณะคือ

ก. Relative Change เป็นร้อยละของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมใน
แต่ละเขตของกรุงเทพมหานคร โดยคิดจากพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดในแต่ละเขต

ข. Absolute Change เป็นร้อยละของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมของ
แต่ละเขตโดยคิดจากจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร

ก. Relative Change จากตารางที่ 4.1 และแผนภูมิที่ 4.1 สามารถแบ่งกลุ่ม

พื้นที่ที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม เมื่อเทียบกับพื้นที่เกษตรกรรมของเขตนั้น ได้ดังนี้

1. บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด ได้แก่กลุ่มของเขตชั้นใน ทั้งหมดซึ่งเคยมีพื้นที่เกษตรกรรมได้แก่ เขตดุสิต เขตยานนาวา เขตบางกอกน้อยและเขต บางกอกใหญ่ โดยสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งเคยมีอยู่ไปทั้งหมด

2. บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมมาก ได้แก่ เขตพระโขนง และ เขตบางกะปิ สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมที่เคยมีอยู่เดิมไปร้อยละ 88.5 และ 88.2 ตามลำดับ

3. บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมปานกลางได้แก่เขตราชบุรีระนะ เขตบางขุนเทียน และเขตบางเขน สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมที่เคยมีอยู่เดิมไปร้อยละ 71 ร้อยละ 68.8 และร้อยละ 67.6 ตามลำดับ

4. บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมน้อย ได้แก่เขต ภาษีเจริญ และ เขตหนองแขม สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมที่เคยมีอยู่เดิมไปร้อยละ 59.8 และ 52.2 ตามลำดับ

5. บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมน้อยที่สุดได้แก่ กลุ่มของเขตชั้นนอก คือเขตตลิ่งชัน เขตลาดกระบัง เขตมีนบุรี และเขตหนองจอก ซึ่งสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมที่เคยมีอยู่เดิมไปร้อยละ 25.0 ร้อยละ 20.7 ร้อยละ 17.3 และร้อยละ 10.2

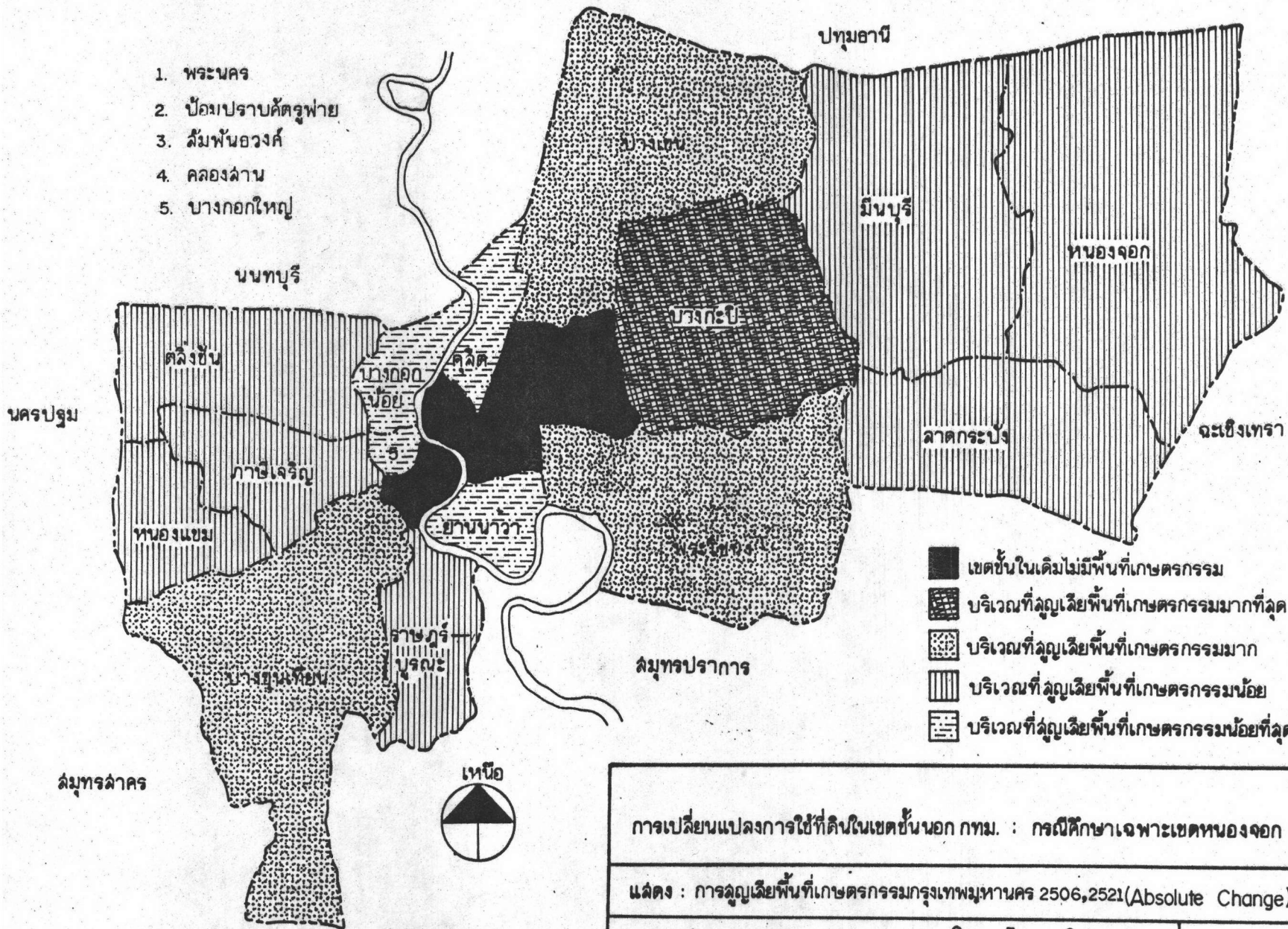
ข. Absolute Change จากตารางที่ 4.1 และแผนภูมิที่ 4.1 สามารถชี้บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมของกรุงเทพมหานครในระยะเวลา 15 ปีจากพ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ.2521 ได้ดังนี้

1. บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด ได้แก่บริเวณเขตบางกะปิ สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปประมาณ 64,643 ไร่หรือร้อยละ 19.5 ของพื้นที่เกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร

2. บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมมากได้แก่ เขตพระโขนง เขต บางขุนเทียน และเขตบางเขน สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมเมื่อเทียบกับพื้นที่เกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร ประมาณร้อยละ 16.3 ร้อยละ 15.0 และร้อยละ 13.6 ตามลำดับ

3. บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมน้อย เป็นบริเวณที่มีการสูญเสีย พื้นที่เกษตรกรรมไปประมาณ ร้อยละ 3 ถึงร้อยละ 6 เมื่อเทียบกับการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งหมดของกรุงเทพมหานครได้แก่เขตชั้นกลางฝั่งธนบุรี และเขตชั้นนอกคือเขตภาษีเจริญ

1. พระนคร
2. ป้อมปราบศัตรูพ่าย
3. สัมพันธวงศ์
4. คลองสาน
5. บางกอกใหญ่

- เขตชั้นในเดิมไม่มีพื้นที่เกษตรกรรม
- บริเวณที่สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด
- บริเวณที่สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมมาก
- บริเวณที่สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมน้อย
- บริเวณที่สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมน้อยที่สุด

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตชั้นนอก กทม. : กรณีศึกษาเฉพาะเขตหนองจอก		
แหล่ง : การสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมกรุงเทพมหานคร 2506,2521(Absolute Change)		
มาตราส่วน 1:100,000	แผนที่ 4.1	

เขตราชบุรีบุรีระ เขตหนองแขม เขตตลิ่งชัน และเขตชั้นนอกฝั่งตะวันออกของ กรุงเทพมหานคร คือเขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง และเขตหนองจอก

4. บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมน้อยที่สุด ได้แก่บริเวณกลุ่มเขตชั้นใน ซึ่งเคยมีพื้นที่เกษตรกรรมอยู่บ้างเล็กน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดของกรุงเทพมหานครในปีพ.ศ. 2506 และพื้นที่เกษตรกรรมดังกล่าวได้หมดไปเมื่อถึงพ.ศ. 2521 บริเวณดังกล่าวได้แก่ เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ เขตยานนาวาและเขตดุสิต

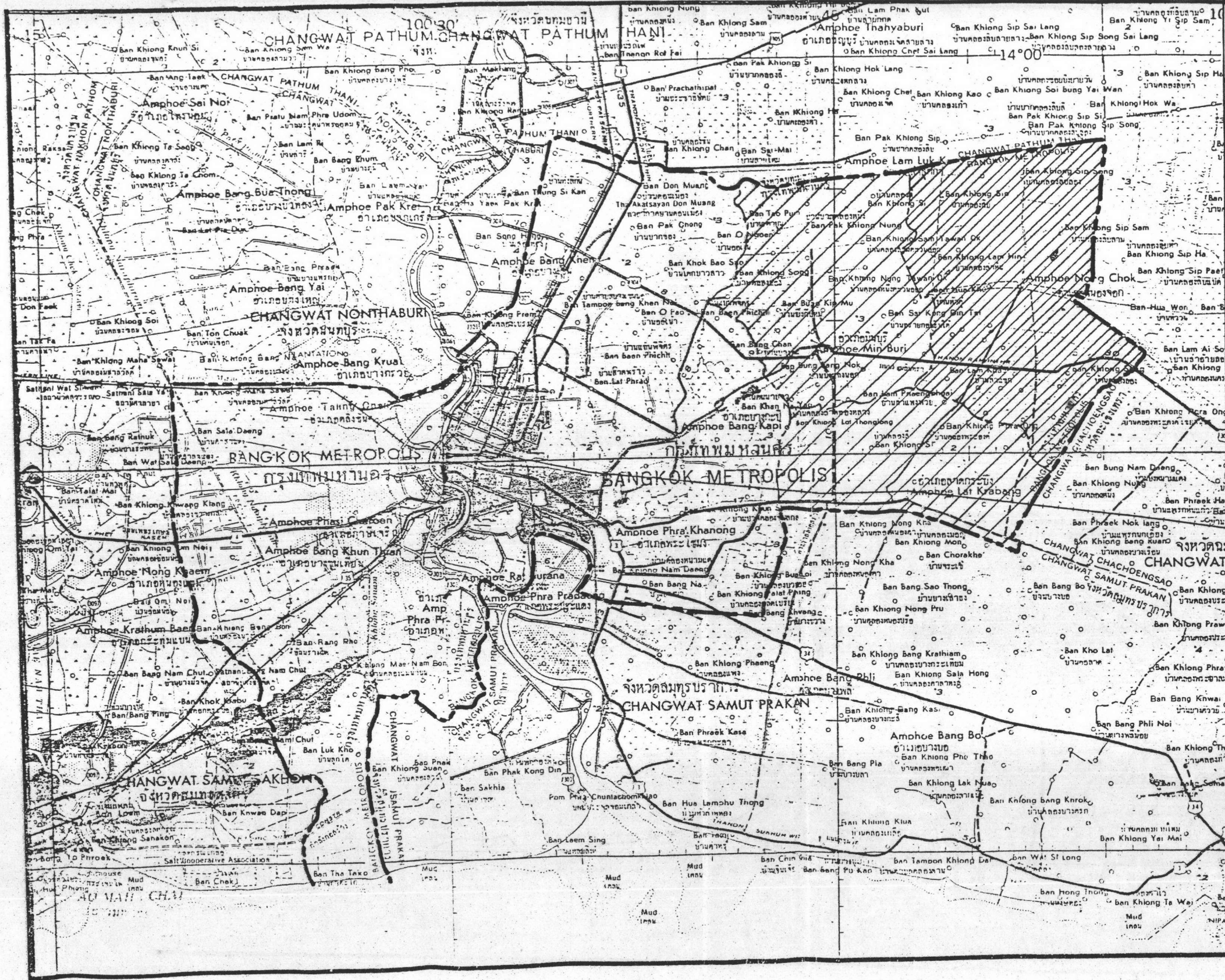
จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงหรือสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปเพื่อรองรับการขยายตัวของพื้นที่เมืองของกรุงเทพมหานครมากที่สุดได้แก่บริเวณ เขตชั้นกลางฝั่งตะวันออกคือเขตบางกะปิ เขตพระโขนง และเขตบางเขน รองลงมาได้แก่บริเวณเขตบางขุนเทียน และเขตราชบุรีบุรีระ สำหรับบริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปน้อยที่สุดโดยไม่ได้คิดพื้นที่เขตชั้นในบางเขตซึ่งเคยมีพื้นที่เกษตรกรรมอยู่ ได้แก่บริเวณเขตชั้นนอกอันได้แก่เขตตลิ่งชัน เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง และเขตหนองจอก

เขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร

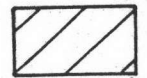

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร เริ่มขยายตัวจากเขตชั้นในเข้าสู่เขตชั้นกลางและต่อเนื่องออกสู่ชานเมืองชั้นนอก ซึ่งเดิมเป็นพื้นที่เกษตรกรรม บริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองมากที่สุดได้แก่ เขตชั้นกลางฝั่งตะวันออกอันได้แก่ เขตบางกะปิ เขตพระโขนง และเขตบางเขน บริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ต่ำได้แก่บริเวณเขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออก ซึ่งมีเขตหนองจอกรวมอยู่ด้วยต่อไปจะได้ศึกษาถึงสภาพบางประการของเขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออกได้แก่เขตมีนบุรี เขตหนองจอก และเขตลาดกระบัง เพื่อทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ดังกล่าว

ก. สภาพทั่วไปของเขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออก

เขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยพื้นที่การปกครอง 3 เขต ได้แก่เขตมีนบุรี เขตหนองจอก และเขตลาดกระบัง มีพื้นที่รวมกัน 534.45 ตารางกิโลเมตรหรือคิดเป็นร้อยละ 34.07 ของกรุงเทพมหานคร แบ่งเขตการปกครองดังนี้

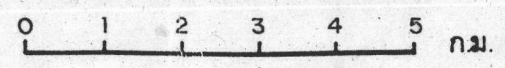

แผนที่ที่ตั้งเขตชานเมืองชั้นนอก กทม.

- เขตกรุงเทพมหานคร
- เขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออก
- เขตหนองจอก

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตหนองจอก

แผนที่ 4.2

เขตมีนบุรีแบ่งออกเป็น 7 แขวง 107 หมู่บ้าน ได้แก่ แขวงมีนบุรีมี 20 หมู่บ้าน แขวงแสนแสบมี 18 หมู่บ้าน แขวงบางชันมี 12 หมู่บ้าน แขวงลำมาวตะวันออกมี 21 หมู่บ้าน แขวงลำมาวตะวันตกมี 16 หมู่บ้าน แขวงทรายกองดินมี 8 หมู่บ้าน และแขวงทรายกองดินใต้มี 12 หมู่บ้าน

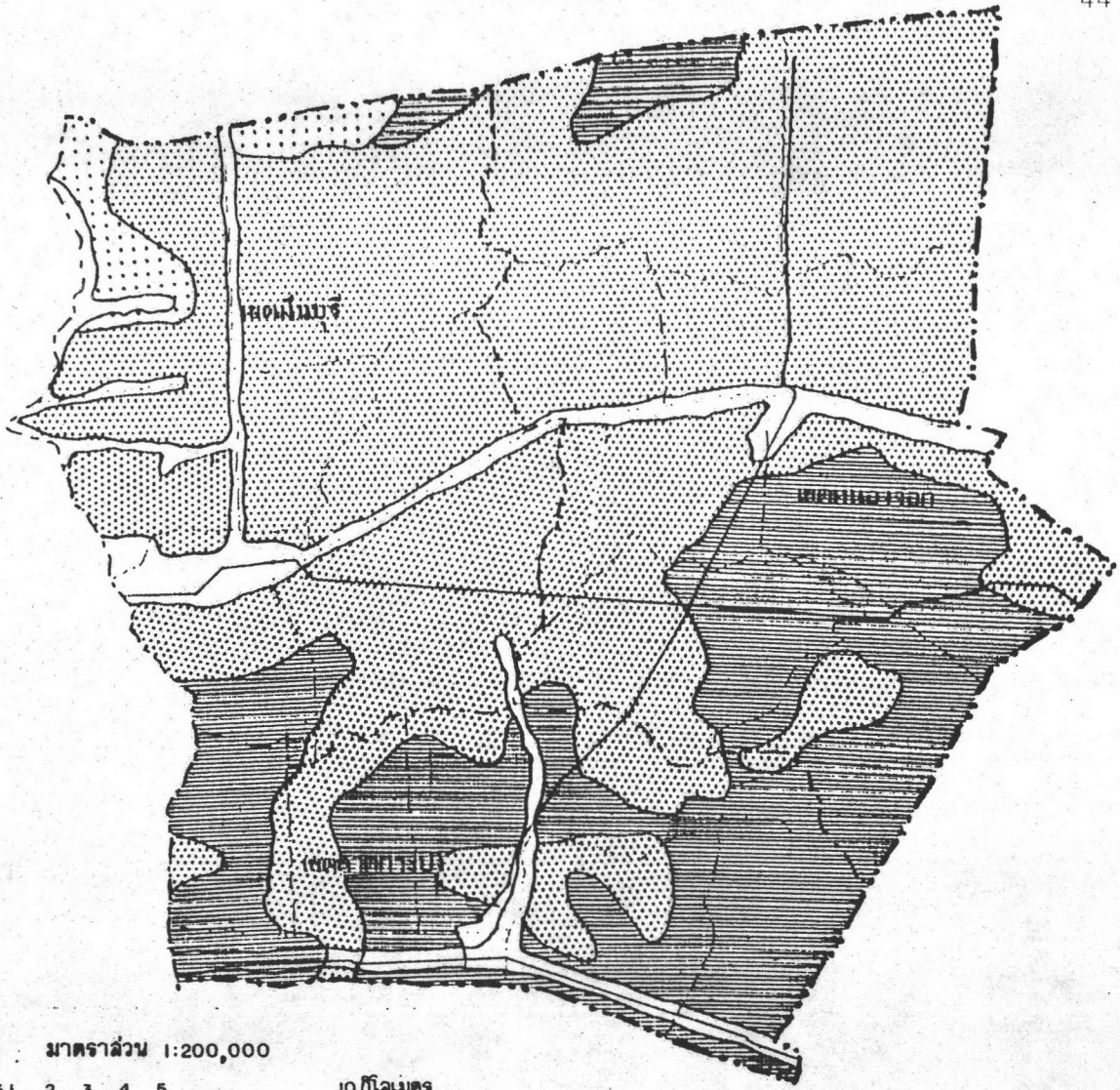
เขตหนองจอกมี 8 แขวง 93 หมู่บ้านคือ แขวงกระทุ่มรายมี 18 หมู่บ้าน แขวงหนองจอกมี 13 หมู่บ้าน แขวงคลองสิบมี 14 หมู่บ้าน แขวงคลองสิบสองมี 11 หมู่บ้าน แขวงโคกแฝดมี 11 หมู่บ้าน แขวงคูฝั่งเหนือมี 8 หมู่บ้าน แขวงสาฝักส้ม 10 หมู่บ้าน และ แขวงสาต้อยตึงมี 8 หมู่บ้าน

เขตลาดกระบังมี 6 แขวง 46 หมู่บ้าน คือ แขวงลาดกระบังมี 7 หมู่บ้าน แขวงคลองสองต้นนุ่นมี 5 หมู่บ้าน แขวงคลองสามประเวศมี 5 หมู่บ้าน แขวงสาปสาทิมมี 13 หมู่บ้าน แขวงทับยาวมี 9 หมู่บ้าน และแขวงขุนทองมี 7 หมู่บ้าน

1) สมรรถนะที่ดิน ที่ดินส่วนใหญ่ของเขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานครนี้เป็นดินในที่ราบห่างจากฝั่งทะเล น้ำทะเลท่วมไม่ถึง สภาพพื้นดินค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินสีการระบายน้ำเร็ว ความสามารถในการอุ้มน้ำสูง มีสมรรถนะดินที่เหมาะสมอย่างดีที่สุดสำหรับการปลูกข้าวจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

ก) ดินที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการปลูกข้าว (P-I) ได้แก่ ดินชุดบางกอก (Bk: Bangkok Series) มีชั้นดินลึก เนื้อดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ถึงดินเหนียว มีการระบายน้ำเร็ว สามารถให้น้ำซึมผ่านไปที่ค่อนข้างสูง จัดเป็นดินชั้นหนึ่งสำหรับการปลูกข้าว ถ้ามีน้ำเพียงพอสามารถจะปลูกข้าวครั้งที่สองในฤดูแล้งได้ โดยทั่วไปใช้ทำนาดำให้ผลผลิตต่อไร่สูง หรือปลูกพืชไร่จำพวก ถั่วต่าง ๆ ข้าวโพด แตงโม แต่จะมีปัญหาการระบายน้ำ

ข) ดินที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการปลูกข้าว (P-IIa) จัดเป็นดินชุดบางน้ำเปรี้ยว (Bp: Bang Nam Prieo Series) และดินชุดจะเข็งเทรา Clay (Cc-c : Chachoengsal, Clay) ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ เป็นดินเหนียวการระบายน้ำเร็ว ความสามารถในการอุ้มน้ำสูง ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดปานกลางจัดเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง โดยทั่วไปใช้ปลูกข้าวแบบนาดำ แต่เนื่องจากดินเป็น

- ดินที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการปลูกข้าว P-I
- ดินที่มีความเหมาะสมอย่างดีสำหรับการปลูกข้าว P-II a
- ดินที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว P-III a P
- บริเวณชุมชน
- ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตชั้นนอก กทม. กรณีศึกษาเฉพาะเขตหนองจอก

แสดง : ลมรณะที่ดินเขตชานเมืองชั้นนอกตั้งตะวันออก

แผนที่ 4.3

สมรรถนะที่ดิน	ซุกดิน	บริเวณ (แขวง)	พ.ท. (กม ² %ของพื้นที่ ทั้งหมด)
1. ดินที่มีความเหมาะสม อย่างยิ่งสำหรับการ ปลูกข้าว (P=I)	บางกอก (Bk)	มีนบุรี แสนແສບ (ເຂດມີນບຸລີ) คลองสิบ กระจุกทราย ลำต้อยกิ่ง (เขตหนองจอก) คลองสองต้นนุ่น ลาดกระบัง ชุมทอง ทัมยาว ลำปลาทิว (เขตลาดกระบัง)	30.5 (5.71%)
2. ดินที่มีความเหมาะสม อย่างก็สำหรับการ ปลูกข้าว (P = IIa)	บางน้ำเปรี้ยว (Bp)	บางชัน แสนແສບ ทรายกองดิน ไต้ (ເຂດມີນບຸລີ) คลองสิบ คู้งเหนื่อ หนองจอก โลกแฝก แสนແສບ (ເຂດหนองจอก)	440 (82.33%)
	ฉะเชิงเทรา (Cc = c)	สามวาตะวันออก สามวาตะวันออก บางชัน ทรายกองดิน ทราย- กองดินไต้ มีนบุรี แสนແສບ (ເຂດມີນບຸລີ) คลองสิบสอง คู้งเหนื่อ หนองจอก ลำผักชี (ເຂດหนองจอก) คลองสอง- ต้นนุ่น คลองสามประเวศ ลำปลาทิว ทัมยาว (เขต ลาดกระบัง)	
3. ดินที่มีความเหมาะสม สำหรับการปลูกข้าว (P = IIIa)	รังสิต (Rs)	สามวาตะวันออก	9 (1.68%)

ที่มา กองผังเมือง กทม.

กรด ผลผลิตที่ได้จึงไม่สูง แต่ก็เหมาะสมที่จะปลูกข้าวได้ ถ้ามีการปรับปรุงความเป็นกรดของดิน ให้ลดน้อยลงจะช่วยให้ผลผลิตสูงขึ้น ดินชุดนี้ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่ เพราะดินเป็นกรดการระบายน้ำไม่ดี

ค) ดินที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (P-IIIa) จัดเป็นดินชุดรังสิต (Rs:Rangrit Series) ชั้นดินลึก การระบายน้ำเร็ว ความสามารถในการอุ้มน้ำสูง ปฏิกริยาของดินเป็นกรด จัดเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินปานกลางถึงต่ำ ดินมีอินทรีย์วัตถุปานกลางถึงค่อนข้างสูง แต่เนื่องจากดินเป็นกรดจัดจึงทำให้พืชไม่สามารถใช้แร่ธาตุอาหารในดินได้เพียงพอแก่ความต้องการของพืช โดยเฉพาะธาตุฟอสฟอรัส การใส่ปุ๋ยเพื่อเพิ่มแร่ธาตุอาหารให้แก่พืชจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร โดยทั่วไปดินลักษณะนี้ใช้ปลูกข้าวแบบนาหว่าน มีพื้นที่บางแห่งที่อยู่ติดกับคลองชลประทานใช้ปลูกพืชแบบนาดำ

2) การคมนาคมขนส่ง เดิมการติดต่อคมนาคมของพื้นที่นี้ใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลักในการเดินทาง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศ เป็นที่ลุ่มประกอบด้วยคลองใหญ่น้อย มากมายการคมนาคมทางบกเพิ่งจะได้รับการพัฒนาขึ้นมาเมื่อไม่นานมานี้

ก) การคมนาคมทางบก เส้นทางคมนาคมที่ติดต่อกับภายนอกพื้นที่ประกอบด้วย

ทางรถไฟสายตะวันออก จากสถานีกรุงเทพฯ ผ่านเขตลาดกระบัง ไปยังจังหวัดฉะเชิงเทรา

ถนนรามอินทรา จากเขตบางเขนไปสิ้นสุดบริเวณจุดตัดกับถนนลูวินทวงศ์ และถนนสุขุมวิท 2 ในเขตมีนบุรี

ถนนสุขุมวิท 2 จากเขตบางกะปิไปสิ้นสุดที่จุดตัดกับถนนรามอินทราในเขตมีนบุรี

ถนนรามคำแหง จากเขตบางกะปิสิ้นสุดที่จุดบรรจบกับถนนร่มเกล้าในเขตมีนบุรี

ถนนลาดกระบัง เป็นถนนที่ต่อจากถนนอ่อนนุชหรือสุขุมวิท 77 จากเขตพระโขนง ไปยัง เขตลาดพร้าว

ถนนลูวินทวงศ์ เป็นถนนจากเขตมีนบุรี ผ่านพื้นที่เขตหนองจอกไป ถึงจังหวัดฉะเชิงเทรา

สำหรับถนนที่เชื่อมภายในพื้นที่เขตต่าง ๆ มีถนนที่สำคัญคือ ถนน

เริ่มเกล้าเชื่อมถนนรามคำแหงในเขตมีนบุรี กับถนนลาดกระบังในเขตลาดกระบัง ถนน
คลองกรุง (ถนนสาปลาทิวเดิม) เชื่อมเขตหนองจอกและเขตลาดกระบัง ถนนราชวิถีอุทิศ
จากเขตมีนบุรีเชื่อมกับถนนเสียบวาริเข้าสู่เขตหนองจอก เป็นถนนที่มีแนวขนานกับคลองแล่นแลบ
ฝั่งใต้ถนนประชาร่วมใจ ในเขตมีนบุรีเชื่อมกับถนนมิตรไมตรีในเขตหนองจอก เป็นถนนเสียบ
คลองแล่นแลบฝั่งเหนือ

ข) การคมนาคมทางน้ำ เดิมการคมนาคมทางน้ำมีบทบาทที่สำคัญต่อ
พื้นที่บริเวณนี้มาก เพราะเป็นเส้นทางคมนาคมที่สะดวกเพียงทางเดียว แม้ปัจจุบันจะมีการตัด
ถนนเข้าสู่พื้นที่นี้ แต่การคมนาคมทางน้ำยังคงมีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการขนส่งสินค้า
และการสัญจรไปมาของประชาชนในพื้นที่ที่ยังไม่มีถนนตัดผ่าน คลองที่มีความสำคัญต่อการคมนาคม
ได้แก่

คลองแล่นแลบ เป็นคลองลำยาว เริ่มจากประตูน้ำปทุมวัน ผ่าน
เขตมีนบุรี เขตหนองจอก ถึงอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา เดิมใช้เป็นเส้นทาง
ติดต่อกับเขตอื่นในของกรุงเทพมหานคร

คลองประเวศบุรีรัมย์ เป็นคลองที่เริ่มจากประตูน้ำพระโขนง ผ่าน
เขตลาดกระบังไปยังอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

นอกจากคลองสายหลักดังกล่าว ยังมีคลองสายที่มีความสำคัญรอง
ลงมาอีกหลายสาย เช่น คลองลำวา คลองล่องต้นนุ่น คลองบางชัน คลองพระยาสุเรนทร์และ
คลองบัวขาวในเขตมีนบุรี คลองแก้ว คลองลิลล่อง คลองลิลลี่ คลองสาปลาทิว
คลองหลวงแพ่ง คลองนครเนื่องเขตในเขตหนองจอก คลองห้วยตะไช้ คลองสาปลาทิว คลอง
ลาดกระบัง คลองหลวงแพ่งในเขตลาดกระบัง เป็นต้น

ข) จำนวนประชากรของเขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออกและการ
เปลี่ยนแปลง

ในปีพ.ศ. 2527 เขตมีนบุรี เขตหนองจอก และเขตลาดกระบังมี
ประชากรอาศัยอยู่รวม 172,459 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 คน ของประชากรกรุงเทพ
มหานครทั้งหมด เขตมีนบุรีมีประชากรมากที่สุดคือ 66,966 คน เขตหนองจอกมีประชากร
54,952 คน และเขตลาดกระบังมีประชากร 50,541 คน แต่ถ้าพิจารณาถึงขนาดพื้นที่ประกอบ
แล้ว จะพบว่าเขตลาดกระบังมีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่สูงที่สุดคือ 408 คน/กม.²

เขตเมืองบุรีรัมย์มีความหนาแน่นประชากร 384 คน/กม² และเขตหนองจอกมีความหนาแน่น
ประชากรต่ำสุดคือ 232 คน/กม² (ตารางที่ 4.3)

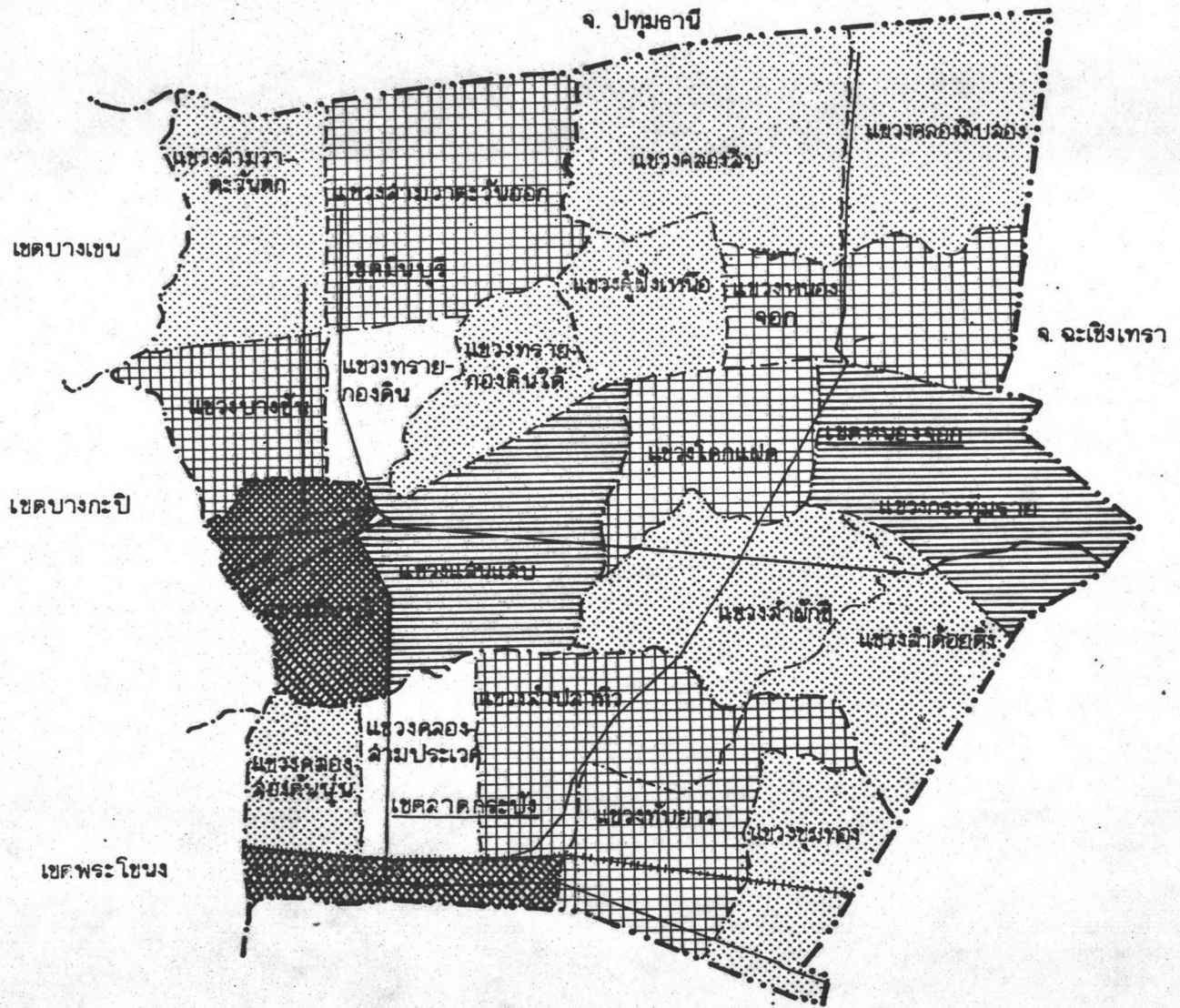
1. ขนาดของจำนวนประชากรระดับแขวง

จากการแบ่งกลุ่มแขวงตามจำนวนประชากรโดยวิธีประมาณความถี่จากจำนวนประชากรของแต่ละแขวงใน พ.ศ. 2527 (จากตารางที่ 4.3 และแผนที่ 4.4) สามารถแบ่งได้ 5 กลุ่มคือ

- 1) กลุ่มแขวงที่มีประชากรมากที่สุด คือ มากกว่า 22,000 คน ได้แก่ แขวงมีนบุรี และแขวงลาดกระบัง ซึ่งเป็นแขวงที่ตั้งชุมชนใหญ่ของพื้นที่ทั้ง 3 เขต และมีเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำที่สำคัญ
 - 2) กลุ่มแขวงที่มีประชากรมากคือประมาณ 12,000 คน ได้แก่ แขวงกระทุ่มราย ในเขตหนองจอก และแขวงแล่นแลบในเขตมีนบุรี ทั้ง 2 แขวงมีพื้นที่ใหญ่และมีถนนลู่วินทวงศ์ตัดผ่าน
 - 3) กลุ่มแขวงที่มีประชากรปานกลางคือตั้งแต่ 6,000-9,000 คน ประกอบด้วย 5 แขวง คือ แขวงบางชัน แขวงหนองจอก แขวงทับยาว แขวงโคกแฝด และแขวงสาปลาทิว
 - 4) กลุ่มแขวงที่มีประชากรน้อย คือ ตั้งแต่ 4,500-6,000 คน ประกอบด้วย 9 แขวงคือ แขวงสาฬภักดิ์ แขวงคลองสิบ แขวงคลองสิบสอง แขวงสาต้อยตั้ง แขวงชุมทอง แขวงคลองสองต้นนุ่น แขวงทรายกองดินใต้ แขวงคูฝั่งเหนือ และแขวงลำมาว ตะวันออก
 - 5) กลุ่มแขวงที่มีประชากรน้อยที่สุด คือน้อยกว่า 4,500 คน มี 2 แขวง คือ แขวงทรายกองดิน และแขวงคลองสามประเวศ เป็นแขวงที่มีพื้นที่ค่อนข้างเล็ก
- จะเห็นได้ว่า แขวงที่เป็นที่ตั้งของสำนักงานเขตทั้ง 3 คือ แขวงมีนบุรี แขวงลาดกระบัง และแขวงกระทุ่มราย มีประชากรมากที่สุดตามลำดับ ทั้งสามแขวงมีบทบาทเป็นทั้งศูนย์กลางการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละบริเวณ

2. ความหนาแน่นประชากร

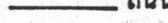

เมื่อพิจารณาลำดับประชากรเปรียบเทียบกับพื้นที่ในแต่ละแขวงปรากฏว่า แขวงที่มีความหนาแน่นประชากรสูงสุดคือแขวงลาดกระบัง รองลงมาได้แก่แขวงมีนบุรี ซึ่งมีความหนาแน่นประชากรในปี พ.ศ. 2527 เท่ากับ 2,119 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ

จ. ข้อมูลประชากร

สัญลักษณ์

- กลุ่มแขวงที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด (มากกว่า 22,000 คน)
- กลุ่มแขวงที่มีจำนวนประชากรมาก (ประมาณ 12,000 คน)
- กลุ่มแขวงที่มีจำนวนประชากรปานกลาง (6,000 - 9,000 คน)
- กลุ่มแขวงที่มีจำนวนประชากรน้อย (4,500 - 6,000 คน)
- กลุ่มแขวงที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด (น้อยกว่า 4,500 คน)

- เขต กทม.
- เขตของเขต
- เขตของแขวง
- ถนน
- ทางรถไฟ

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตชั้นนอกกทม. กรณีศึกษาเฉพาะเขตหนองจอก

แล้ดิง : กลุ่มแขวงตามจำนวนประชากร พ.ศ. 2527

แผนที่ 4.4

มาตราส่วน 1:200,000

แขวงที่มีความหนาแน่นประชากรต่ำสุด คือแขวงคลองสิบสองในเขตหนองจอก (ตารางที่ 4.3 แผนที่ 4.5)

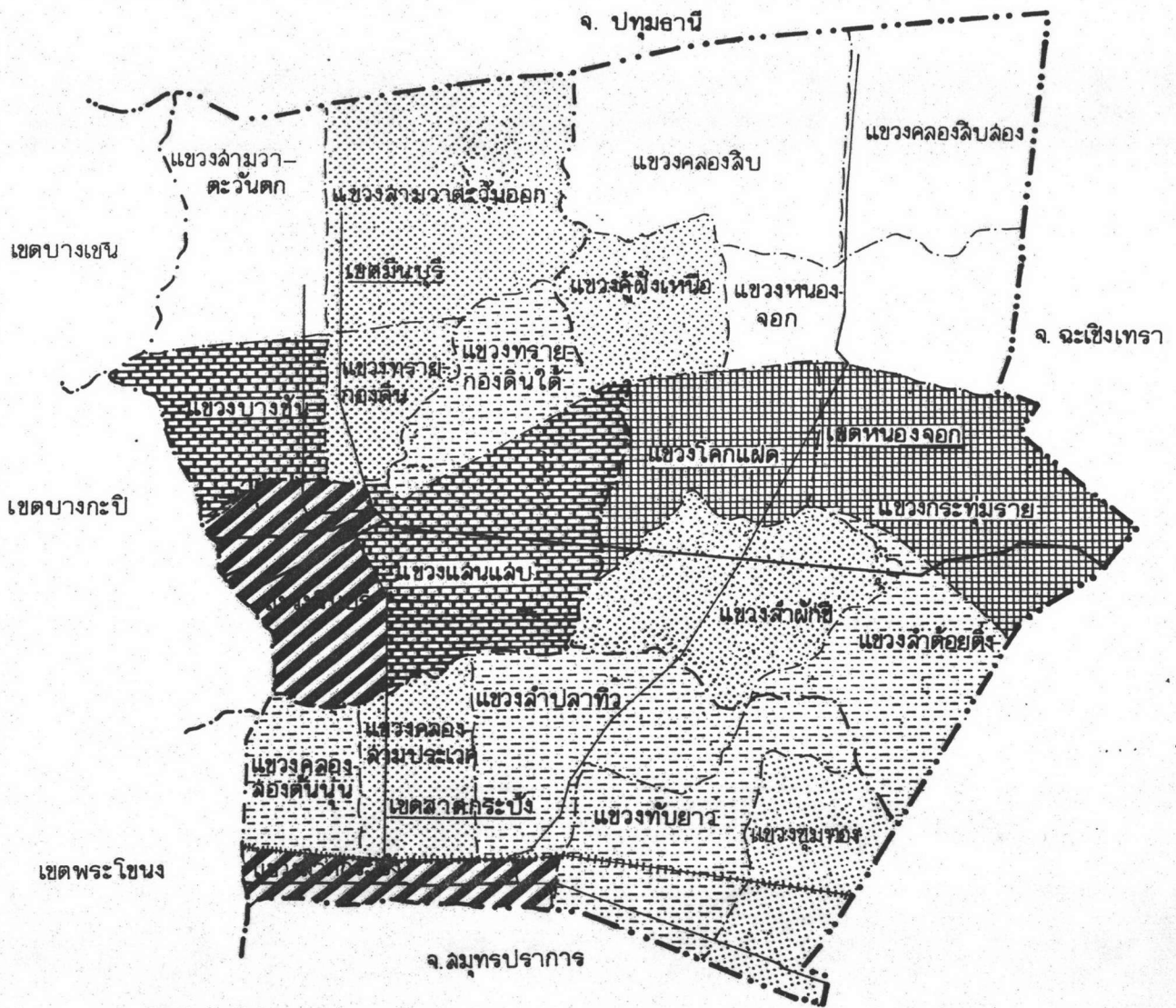
จากการสกัดกลุ่มแขวงตามความหนาแน่นของประชากรในปีพ.ศ. 2527 พบว่า กลุ่มแขวงที่มีความหนาแน่นประชากรค่อนข้างสูงถึงสูงสุด ได้แก่ แขวงลาดกระบัง แขวงมีนบุรี แขวงบางชัน และแขวงแสนแสบ ซึ่งแขวงเหล่านี้ล้วนอยู่ทางตะวันตกซึ่งอยู่ใกล้ศูนย์กลางของ กรุงเทพมหานครมากกว่าแขวงอื่น ๆ ทั้งยังมีถนนสายสำคัญตัดผ่าน คือ ถนนลาดกระบัง (อ่อนนุช) ถนนรามคำแหง และถนนสุวินทวงศ์ ส่วนกลุ่มแขวงที่มีความหนาแน่นประชากรค่อนข้างต่ำ ได้แก่ แขวงทรายกองดิน แขวงทรายกองดินใต้ แขวงคูฝั่งเหนือ แขวงหนองจอก แขวงโคกแฝด แขวงกระทุ่มราย แขวงคลองสองต้นนุ่น และแขวงห้วยยาว ซึ่งกลุ่มแขวงดังกล่าว อยู่ทางตอนกลางของพื้นที่ มีคลองแสนแสบซึ่งเป็นแนวการตั้งถิ่นฐานของประชากรผ่านกลาง ส่วนแขวงคลองสองต้นนุ่น อยู่บริเวณตะวันตกเฉียงใต้ มีถนนร่มเกล้าตัดผ่าน และแขวงห้วยยาว เป็นแขวงที่อยู่ติดกับแขวงลาดกระบังมีถนนลาดกระบังตัดผ่าน กลุ่มแขวงที่มีความหนาแน่นประชากรต่ำได้แก่แขวงที่เหลือ ยกเว้นแขวงคลองสิบสอง ซึ่งเป็นแขวงที่มีความหนาแน่นประชากรต่ำสุด กลุ่มแขวงทั้ง 2 กลุ่มหลังนี้โดยมากจะอยู่ทางด้านเหนือและใต้ของพื้นที่ศึกษา และไม่มีถนนสายหลักที่สำคัญตัดผ่านเลย

3. การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในพื้นที่สามารถบอกลถึงความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากร ในที่นี้จะศึกษาถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรรายแขวง เพื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด อัตราการเพิ่มของประชากร

ก) การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรรายแขวง พ.ศ. 2517 และ พ.ศ. 2522-2527

ในช่วงระยะเวลา 5 ปี จาก พ.ศ. 2517-2522 ประชากรในเขตมีนบุรี เขตหนองจอก และเขตลาดกระบัง เพิ่มขึ้นรวม 18,246 คน หรือเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2517 ประมาณร้อยละ 14.54 มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยปีละ 2.91 เปรียบเทียบกับการเปลี่ยนแปลงระหว่างพ.ศ. 2522-2527 ประชากรในทั้ง 3 เขตนี้ เพิ่มขึ้นถึง 28,748 คน

สัญลักษณ์

ร้อยละของการเพิ่มประชากรจากยอดรวมการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2522-2527

- มากกว่า 20 %
- 6.5 - 10.5 %
- 4.0- 4.5 %
- 2.5- 3.5 %
- 1.0- 2.5 %
- น้อยกว่า 1 %

- เขต ทาม.
- เขตของเขต
- เขตของแขวง
- ถนน
- ทางรถไฟ

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตชั้นนอกกทม. กรณีศึกษาเฉพาะเขตหนองจอก

แสดง : พื้นที่รับการเพิ่มประชากร สูง - ต่ำ (Absolute Change)

แผนที่ 4.6

มาตราส่วน 1:200,000

หรือเพิ่มขึ้นจากปีพ.ศ. 2522 ประมาณร้อยละ 20 อัตราเพิ่มเฉลี่ยปีละ 4.0 แสดงถึงแนวโน้มการเพิ่มประชากรในบริเวณนี้มีอัตราที่สูงกว่าในอดีตที่ผ่านมา

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรในแต่ละเขต ปรากฏว่า ใน พ.ศ. 2517-2522 เขตมีนบุรีมีประชากรเพิ่มสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 39.84 ของยอดรวมทั้ง 3 เขต แต่ในช่วง พ.ศ. 2522-2527 เขตมีนบุรีมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 50.04 ของยอดรวม ในขณะที่เขตลาดกระบังมีประชากรเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ลดลงคือร้อยละ 33.21 ของยอดรวม เช่นเดียวกับเขตหนองจอกมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ลดลงมาจาก ร้อยละ 21.59 ของยอดรวมในปี พ.ศ. 2517-2522 เหลือเพียงร้อยละ 16.75 ของยอดรวมในพ.ศ. 2522-2527

ในระดับแขวง ปรากฏว่า ในช่วงแรกคือ พ.ศ. 2517-2522 แขวงลาดกระบังมีจำนวนประชากรเพิ่มสูงที่สุด คือร้อยละ 27.83 ของยอดรวม รองลงมาคือแขวงมีนบุรีร้อยละ 21.39 แขวงแสนแสบ ร้อยละ 7.21 แขวงโคกแฝด แขวงบางชัน แขวงทับยาว แขวงกระทุ่มราย ที่มีจำนวนประชากรเพิ่มใกล้เคียงกันคือ ประมาณร้อยละ 4 ของยอดรวม พอมาในช่วงหลังคือ พ.ศ. 2522-2527 แขวงมีนบุรีกลับมีจำนวนประชากรเพิ่มสูงที่สุดคือร้อยละ 25.12 ของยอดรวม แขวงลาดกระบังเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.67 ของยอดรวม แขวงบางชันมีการเพิ่มประชากรสูงเป็นอันดับสามคือร้อยละ 10.28 ของยอดรวม ส่วนแขวงที่มีสัดส่วนการเพิ่มประชากรลดลงส่วนมาก อยู่ในเขตหนองจอก โดยเฉพาะแขวงหนองจอกและแขวงคลองสิบ จากจำนวนประชากรเพิ่มร้อยละ 3.38 และ 2.32 ตามลำดับ ในช่วงระยะเวลาแรกลดเหลือร้อยละ 0.67 และ 0.62 ตามลำดับ ในช่วงระยะเวลาหลัง

จากการแบ่งกลุ่มแขวงโดยการประมาณค่าความถี่ของสัดส่วนของการเพิ่มจำนวนประชากร เมื่อเทียบกับยอดรวมการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด (Absolute Change) ในช่วง พ.ศ. 2522-2527 สามารถแบ่งได้เป็น 6 กลุ่ม คือ (แผนที่ 4.6)

- 1) กลุ่มแขวงที่มีประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ เพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 20 ของยอดรวมการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ แขวงมีนบุรี และแขวงลาดกระบัง
- 2) กลุ่มแขวงที่มีประชากรเพิ่มขึ้นมาก คือระหว่างร้อยละ 6.5-10.5 ของยอดรวมการเปลี่ยนแปลง ได้แก่แขวงแสนแสบ และแขวงบางชัน
- 3) กลุ่มแขวงที่มีประชากรเพิ่มขึ้นปานกลางค่อนข้างมาก คือระหว่าง

ร้อยละ 4-4.5 ของยอดรวมการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ แขวงกระทุ่มราย และแขวงโคกแฝด

4) กลุ่มแขวงที่มีประชากรเพิ่มขึ้นปานกลางค่อนข้างน้อยคือระหว่างร้อยละ 2.5-3.5 ของยอดรวมการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 5 แขวงคือ แขวงลำต้อยติ่ง แขวงทับยาว แขวงทรายกองดินใต้ แขวงลำปลาทิว และแขวงคลองล่องต้นนุ่น

5) กลุ่มแขวงที่มีประชากรเพิ่มขึ้นน้อย คือเพิ่มขึ้น ระหว่าง ร้อยละ 1.0-2.5 ของยอดรวมของการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย แขวงชุมทอง แขวงคลองสามประเวศ แขวงคู้ฝ้างเหนือ แขวงลำฝักขี้ แขวงทรายกองดิน และแขวงลำมาตะวันออก

6) กลุ่มแขวงที่มีประชากรน้อยที่สุด คือน้อยกว่าร้อยละ 1 ของยอดรวมการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ได้แก่แขวงคลองสิบ แขวงหนองจอก แขวงลำมาตะวันตก และแขวงคลองสิบสอง

จะเห็นได้ว่าบริเวณพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมาก ได้แก่กลุ่มแขวงที่อยู่ทางด้านตะวันตก ซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่เขตชั้นกลาง ซึ่งอยู่ใกล้ศูนย์กลางกรุงเทพมหานครมากกว่า มีปัจจัยดึงดูดประชากร เช่น เป็นที่ตั้งของ สถานี่ราชการ สถานศึกษา โรงงานอุตสาหกรรม มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก ส่วนพื้นที่ที่การเพิ่มประชากรต่ำส่วนมากยังเป็นบริเวณเกษตรกรรมและเสียเปรียบในด้านการคมนาคม เกือบไม่มีแหล่งงานด้านอุตสาหกรรมเลย

จากการพิจารณาถึงอัตราการเพิ่มของประชากรรายแขวง (จากตารางที่ 4.3) สามารถแบ่งกลุ่มพื้นที่ที่มีอัตราการเพิ่มประชากรต่อปี ระหว่างปี พ.ศ. 2522-2527 ได้เป็น 7 กลุ่ม (แผนที่ 4.23)

1) กลุ่มแขวงที่มีอัตราเพิ่มสูงที่สุด ได้แก่แขวงบางซัน มีอัตราการเพิ่ม 10.02% ต่อปี (แขวงบางซันเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมบางซัน ประกอบด้วย แฟลต ตพักอาศัยของการเคหะแห่งชาติ สำหรับพนักงานและคนงานในนิคมฯ ซึ่งเปิดให้เข้าอาศัยได้ตั้งแต่ พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา เป็นเหตุให้อัตราเพิ่มของประชากรในแขวงนี้สูงขึ้นมาก เมื่อเปรียบเทียบกับในช่วง พ.ศ. 2517-2522 ซึ่งอัตราเพิ่มเพียงร้อยละ 3.26 ต่อปี)

2) กลุ่มแขวงที่มีอัตราเพิ่มสูงมาก คือ อัตราเพิ่มร้อยละ 7.0-8.0 ได้แก่ แขวงผิงบุรี และแขวงลาดกระบัง

3) กลุ่มแขวงที่มีอัตราเพิ่มสูง คือ อัตราเพิ่มร้อยละ 4.0-5.0 ต่อปี ได้แก่ แขวงทรายกองดินใต้ และแขวงคลองล่องต้นนุ่น

4) กลุ่มแขวงที่มีอัตราเพิ่มปานกลาง คือ อัตราเพิ่มร้อยละ 3.0-4.0 ต่อปี ได้แก่ 5 แขวงคือ แขวงสาปลาทิว แขวงโคกแฝด แขวงลำต้อยติ่ง แขวงแล่นแล็บ และ แขวงทรายกองดิน

5) กลุ่มแขวงที่มีอัตราเพิ่มค่อนข้างต่ำ คืออัตราเพิ่มระหว่างร้อยละ 2.0-3.0 ต่อปี ประกอบด้วย 5 แขวงคือ แขวงกระทุ่มราย แขวงลำผักชี แขวงทับยาว แขวงคูฝั่งเหนือ และแขวงคลองสามประเวศ

6) กลุ่มแขวงที่มีอัตราเพิ่มต่ำมาก คืออัตราเพิ่มร้อยละ 1.0-2.0 ต่อปี ได้แก่ แขวงสามวาตะวันออก และแขวงขุมทอง

7) กลุ่มแขวงที่มีอัตราการเพิ่มต่ำสุด คืออัตราเพิ่มต่ำกว่า ร้อยละ 1.0 ต่อปี ประกอบด้วย 4 แขวงคือ แขวงหนองจอก แขวงคลองสิบ แขวงคลองสิบสอง และแขวงสามวาตะวันตก แขวงที่มีอัตราเพิ่มต่ำสุดคือ แขวงหนองจอก มีอัตราเพิ่มร้อยละ 0.47 ต่อปี ลดลงจากช่วงปี พ.ศ. 2517-2522 ซึ่งมีอัตราเพิ่มร้อยละ 1.64 ต่อปี

การพิจารณาถึงอัตราการเพิ่มของประชากรในพื้นที่ที่ปรากฏผลเช่นเดียวกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรรายแขวง คือบริเวณพื้นที่ที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรสูง ได้แก่บริเวณพื้นที่แขวงทางด้านตะวันตก มีความได้เปรียบในด้านเส้นทางคมนาคม ส่วนพื้นที่ที่มีการเพิ่มประชากรในอัตราที่ต่ำ ส่วนมากยังเป็นบริเวณเกษตรกรรม มีความเสียเปรียบในด้านการคมนาคม และเกือบไม่มีแหล่งงานด้านอุตสาหกรรมเลย

ค. การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมและการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2517-2526

ในปีพ.ศ. 2526 การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ในบริเวณเขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออกเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม คือประมาณร้อยละ 69 ของพื้นที่ทั้งสามเขต โดยเขตหนองจอกมีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมากที่สุด ประมาณร้อยละ 77.32 ของพื้นที่เขต เขตมีนบุรีมีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรร้อยละ 68.29 และเขตลาดกระบังมีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรน้อยที่สุดคือร้อยละ 54.91 ของพื้นที่เขต

เมื่อพิจารณาการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในระดับแขวง จะพบว่าแขวงที่มีสัดส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรต่ำสุด คือแขวงมีนบุรี มีสัดส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

ประมาณร้อยละ 12.19 ของพื้นที่แขวง รองลงมา ได้แก่แขวงลาดกระบังและแขวงคลอง
 ล่องต้นนุ่น ซึ่งมีสัดส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 23.28 และ 25.01
 ของพื้นที่แขวง ตามลำดับ แขวงที่มีสัดส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมต่ำกว่าร้อยละ 50
 ของพื้นที่แขวง ได้แก่แขวงคลองสามประเวศ ในเขตลาดกระบัง และแขวงบางขันในเขต
 มินบุรี

จากแผนที่ 4.24 จะเห็นว่าบริเวณที่มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม
 น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่แต่ละแขวง จะอยู่ทางด้านตะวันตก ซึ่งอยู่ติดกับเขตชั้นกลางของ
 กรุงเทพมหานคร และเป็นบริเวณที่มีถนนสายหลักและสายรองตัดผ่านหลายสาย และบริเวณที่มี
 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมากกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่แต่ละแขวง จะอยู่ไกลออกไปทาง
 ด้านเหนือและด้านตะวันออกของพื้นที่

พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ประมาณ 2 แสนไร่เศษ หรือประมาณร้อยละ
 97 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด เป็นพื้นที่ทำนาข้าว นอกจากนี้มีการทำสวนผลไม้ในทุก ๆ แขวง
 รวมกันประมาณ 2,700 ไร่ ส่วนใหญ่ประมาณ 1,000 ไร่ อยู่ในเขตลาดกระบัง การทำบ่อ
 ปลา มีประมาณ 2,400 ไร่ โดยส่วนใหญ่ทำในเขตลาดกระบังประมาณ 500 ไร่ ส่วนใหญ่ทำใน
 เขตหนองจอก ได้แก่ การเลี้ยงไก่ เป็ด และวัว เป็นต้น การทำนาบัวทำกันมากในเขตมินบุรี
 ประมาณ 145 ไร่ และในแขวงลาดกระบังประมาณ 100 ไร่ การปลูกหญ้าทำเฉพาะในเขต
 มินบุรีประมาณ 145 ไร่ การปลูกผักทำกันเฉพาะในเขตมินบุรีและเขตหนองจอกประมาณ 74 ไร่
 การปลูกกล้วยไม้มีเฉพาะในแขวงมินบุรีประมาณ 4 ไร่ (ตารางที่ 4.4)

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม

เมื่อศึกษา การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม โดยศึกษา
 จากภาพถ่ายทางอากาศ มาตราส่วน 1:5,000 ถ่ายเมื่อพ.ศ. 2517 และจากการสำรวจ
 ภาคสนามโดยกองผังเมืองกรุงเทพมหานคร ในพ.ศ. 2526-2527 พบว่าพื้นที่เกษตรกรรมใน
 เขตชานเมืองชั้นนอกลดลงจาก 251,053.73 ไร่ เหลือ 230,971.65 ไร่ หรือลดลงเท่ากับ
 20,082.08 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.0 ของพื้นที่เกษตรกรรมเดิม โดยเขตมินบุรีมีการลดลงของ
 พื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด คือ 17,386 ไร่ เขตหนองจอกพื้นที่เกษตรกรรมลดลง 2,703.71
 ไร่ เขตลาดกระบังลดลงน้อยที่สุด คือ 431.90 ไร่ (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.4 ประเภทและต้นทุนของการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร จำแนกตามประเภทเกษตรกรรวม รวมตรง (หน่วยเป็นไร่)

(หน่วยเป็นไร่)

เขต ตรง	พื้นที่ของเขต และตรง	นารวม	สวนผลไม้	ไร่ปลูก	สวน	เลี้ยงสัตว์	สวนผัก	นาบัว	ปลูกหญ้า	กล้วยไม้	รวม		ใช้ที่ดินสวนตรง พื้นที่เกษตรกรรม ทั้งหมดตรง
											ไร่	ร้อยละ	
1. เขตมันบุรี	108956.88	72214.95	769.37	879.10	139.06	30.77	56.41	145.32	165.14	3.91	74404.03	32.20	68.29
1.1 มันบุรี	15741.25	1452.25	135.31	192.50	6.25	-	-	108.60	19.83	3.91	1919.19	0.83	12.19
• 1.2 สวนผสม	20036.87	16484.47	200.47	55.93	23.59	-	-	21.09	132.81	-	16918.36	7.32	84.44
1.3 บ้างอื่น	12683.75	5866.38			17.19	2.34	32.28	-	12.50	-	6291.31	2.72	49.60
• 1.4 สวนวาระจันทน์	25358.75	21613.24	133.29	36.44	40.63	0.46	-	-	-	-	21824.06	9.44	86.06
1.5 สวนวาระจันทน์	17655.62	15418.44	42.50	25.63	-	2.19	-	-	-	-	15488.76	6.70	87.73
• 1.6 สวนของกิน	7591.26	5264.44	82.96	249.07	5.00	-	24.13	-	-	-	5625.60	2.43	74.11
• 1.7 สวนของกินไร่	9889.38	6115.19	41.56	92.19	46.40	25.78	-	15.63	-	-	6336.75	2.74	64.08
2. เขตหนองจอก	147663.12	112519.17	882.82	83.00	508.50	168.50	18.00	-	-	-	114179.99	49.41	77.32
2.1 ทุ่งนา	23832.50	19441.56	155.00	12.50	35.00	12.50	10.00	-	-	-	19669.56	8.51	82.53
2.2 หนองจอก	18745.00	12289.00	140.00	4.00	117.50	11.00	8.00	-	-	-	12629.50	5.47	67.38
2.3 หนองอูบ	19280.62	16304.50	96.50	-	-	-	-	-	-	-	16401.00	7.09	85.06
2.4 หนองอูบสอง	24291.88	18886.50	260.00	15.00	25.00	-	-	-	-	-	19186.50	8.03	78.98
2.5 โทกแปก	14077.50	10469.27	22.00	22.50	40.00	-	-	-	-	-	10553.77	4.57	74.97
2.6 ทุ่งเพนียด	11093.75	8260.50	52.00	4.00	6.00	57.50	-	-	-	-	8380.00	3.63	75.54
2.7 ลำน้ำกริ	20848.75	14108.77	117.32	17.50	195.00	27.50	-	-	-	-	14466.09	6.26	69.39
2.8 ลำน้ำอูบ	15493.12	12759.07	40.00	7.50	30.00	60.00	-	-	-	-	12773.60	5.53	82.45
3. เขตสาทรบุรี	77411.88	39655.60	1085.00	1510.00	107.50	52.50	-	100.00	-	-	42510.60	18.39	54.91
• 3.1 ไร่กระแต	6764.38	757.50	427.50	290.00	-	-	-	100.00	-	-	1575.00	0.68	23.28
3.2 หนองสองพัน	8935.62	1840.00	147.50	145.00	75.00	27.50	-	-	-	-	2235.00	0.97	25.01
• 3.3 หนองสามพระ	10911.25	5248.10	100.00	75.00	-	-	-	-	-	-	5423.10	2.35	49.70
• 3.4 ลำน้ำทิว	21095.00	11297.50	120.00	315.00	32.50	25.00	-	-	-	-	11790.00	5.10	55.89
3.5 ทุ่งนา	16146.25	9585.00	170.00	542.50	-	-	-	-	-	-	10297.50	4.46	63.78
3.6 ทุ่งนา	13559.30	10927.50	120.00	142.50	-	-	-	-	-	-	11190.00	4.84	82.52
รวม	334031.88	224389.72	2737.19	2472.10	755.06	251.77	74.41	245.32	165.14	3.91	231094.62	100.00	69.18

หมายเหตุ: หนองอูบมีของ กทม. • หนองอูบมีพื้นที่สวนผลไม้ในบริเวณนี้

ตารางที่ 4.5 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่การไร้ที่กินประเภทเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๒๖

เขต แขวง	พื้นที่เกษตร ๒๕๑๗		พื้นที่เกษตร ๒๕๒๖		การเปลี่ยนแปลง ๒๕๑๗ - ๒๕๒๖		
	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ	ไร่	% จากเดิม	% ของขอกกรม
๑. เขตนิคมบุรี	๕๑,๗๕๐.๕๑	๓๖.๕๘	๕๕,๘๐๘.๐๓	๓๖.๒๑	๑๗,๓๘๖.๘๘	๑๘.๕๘	๘๘.๕๖
๑.๑ นิคมบุรี	๗,๕๕๕.๒๕	๓.๐๒	๑,๕๑๕.๑๕	๐.๘๓	๕,๖๖๖.๐๖	๕๘.๖๕	๒๗.๖๑
๑.๒ แสนแสน	๒๐,๗๓๓.๒๒	๘.๒๖	๑๖,๕๑๘.๓๖	๑๐.๓๖	๓,๕๑๕.๘๖	๑๘.๓๕	๑๘.๕๕
๑.๓ บางชัน	๕,๕๕๓.๕๐	๓.๙๘	๖,๒๕๑.๓๑	๒.๗๖	๓,๗๖๖.๘๑	๓๗.๐๕	๑๘.๐๘
๑.๔ สยามวาทะวันออก	๒๒,๑๕๕.๖๕	๘.๘๓	๒๑,๘๖๘.๐๖	๕.๘๕	๓๕๕.๖๓	๑.๖๐	๑.๕๓
๑.๕ สยามวาทะวันตก	๑๖,๕๕๕.๑๑	๖.๗๕	๑๕,๕๕๕.๖๖	๖.๖๖	๑,๐๐๐.๔๕	๕.๕๕	๑.๖๐
๑.๖ ทราบทองกิน	๗,๖๖๗.๓๘	๓.๐๘	๕,๖๖๕.๖๐	๒.๘๓	๒,๐๐๑.๗๘	๒๖.๖๖	๕.๗๕
๑.๗ ทราบทองกินไท	๖,๕๖๖.๐๐	๒.๖๘	๖,๓๖๖.๕๕	๒.๕๕	๒๐๐.๔๕	๕.๕๕	๑.๕๐
๒. เขตหนองจอก	๑๖,๓๖๐.๕๖	๕๖.๓๕	๑๖,๐๕๗.๐๖	๕๕.๓๘	๓๐๓.๕๐	๒.๑๑	๑๓.๑๗
๒.๑ กระหม่อม	๒๐,๓๖๖.๕๖	๘.๑๐	๑๕,๖๖๖.๕๖	๘.๖๑	๔,๖๖๐.๐๐	๓.๖๕	๓.๖๖
๒.๒ หนองจอก	๑๖,๖๖๖.๕๖	๕.๐๘	๑๖,๖๖๕.๕๐	๕.๕๗	๑.๐๖	๐.๖๕	๐.๑๕
๒.๓ คลองสาม	๑๖,๕๕๗.๕๐	๖.๕๕	๑๖,๕๐๑.๐๐	๖.๑๐	๕๖๖.๕๐	๐.๕๖	๐.๕๖
๒.๔ คลองสามสอง	๒๐,๑๕๖.๕๐	๘.๐๘	๑๕,๑๕๖.๕๐	๕.๓๑	๕,๐๐๐.๐๐	๕.๕๕	๕.๕๕
๒.๕ โทกแฝก	๑๐,๕๕๑.๖๗	๕.๓๓	๑๐,๕๕๓.๕๕	๕.๕๖	๑.๘๗	๐.๐๑	๑.๕๕
๒.๖ ทุ่งเหนือ	๕,๕๕๐.๐๐	๓.๕๐	๕,๕๕๐.๐๐	๓.๖๓	๑๐๐.๐๐	๑.๕๕	๐.๕๓
๒.๗ ลำน้ำกษิ	๑๕,๕๖๖.๐๕	๕.๕๗	๑๕,๕๖๖.๐๕	๖.๖๕	๒๐๐.๐๐	๑.๕๗	๑.๖๗
๒.๘ ลำน้ำทอง	๑๖,๕๕๖.๖๕	๕.๑๖	๑๖,๕๕๖.๖๐	๕.๕๓	๑.๐๕	๐.๖๖	๐.๕๗
๓. ลากกระบี่	๕๖,๕๕๖.๕๐	๑๗.๑๐	๕๖,๕๑๐.๖๐	๑๘.๕๑	๕๓๖.๙๐	๑.๐๑	๒.๖๐
๓.๑ ลากกระบี่	๑,๕๕๖.๕๐	๐.๕๑	๑,๕๕๕.๐๐	๐.๖๕	๑๑๑.๕๐	๑๑.๑๕	๐.๕๕
๓.๒ คลองสองถนน	๓,๕๕๗.๕๐	๑.๖๖	๒,๕๕๕.๐๐	๐.๕๗	๑,๐๐๒.๕๐	๒๘.๖๖	๕.๕๐
๓.๓ คลองสามทะเล	๕,๕๕๖.๕๐	๒.๑๖	๕,๕๕๖.๑๐	๒.๓๕	๑.๔๐	๐.๑๗	๐.๐๕
๓.๔ ลำน้ำทิว	๑๓,๕๕๗.๕๐	๕.๓๘	๑๑,๕๕๖.๐๐	๕.๑๐	๒,๐๐๑.๕๐	๑๔.๗๕	๕.๕๖
๓.๕ ทัพขาว	๕,๕๕๖.๕๐	๓.๕๕	๑๐,๕๕๗.๕๐	๕.๕๖	๕,๐๐๑.๐๐	๕.๓๗	๒.๕๖
๓.๖ ทุ่งทอง	๕,๕๕๐.๐๐	๓.๖๖	๑๑,๕๕๐.๐๐	๕.๕๕	๖,๐๐๐.๐๐	๒๐.๕๕	๑.๖๖
รวม	๒๕๑,๐๕๓.๕๖	๑๐๐.๐๐	๒๖๐,๕๕๖.๖๕	๑๐๐.๐๐	๒๐,๕๐๓.๐๕	๘.๐๐	๑๐๐.๐๐

ที่มา กองขึงเมือง กรุงเทพมหานคร

เมื่อพิจารณาในระดับแขวงปรากฏว่า แขวงมีนบุรี สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด คือ 5,666.06 ไร่ หรือร้อยละ 74.69 ของพื้นที่เกษตรกรรมเดิม แขวงแสนแสบ และแขวงบางชัน มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมมากกว่า 3,000 ไร่ เนื่องจากแขวงแสนแสบ มีถนนลู่วินทวงศ์ ซึ่งเป็นถนนสายหลักตัดผ่านกลางแขวง แขวงบางชันมีนิคมอุตสาหกรรมตั้งขึ้นเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินไปเป็นภาคนอกเกษตรกรรม

แขวงสาปลาทิว แขวงลำมาวาตะวันตักและแขวงคลองสิบสอง เป็นกลุ่มแขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็นภาคนอกเกษตรกรรมมากเป็นอันดับที่สาม คือ 1,000-2,000 ไร่ เนื่องจากมีปัจจัยดึงดูด เช่น นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง ในแขวงสาปลาทิว

แขวงที่มีพื้นที่เกษตรกรรมลดลงระหว่าง 500-1,000 ไร่ คือ แขวงคลองสิบสองต้นนุ่น และแขวงกระทุ่มราย โดยที่แขวงแรกเป็นพื้นที่ติดต่อกับเขตพระโขนง แต่ยังคงขาดปัจจัยที่สำคัญ คือ ถนน จึงมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินไม่มากนัก ส่วนแขวงกระทุ่มรายแม้จะเป็นที่ตั้งศูนย์กลางชุมชนเขตหนองจอก แต่เนื่องจากบริเวณนี้มีการขยายตัวของชุมชนไม่มากนัก จึงรุกรานพื้นที่เกษตรกรรมไม่มากนัก

แขวงลาดกระบัง เป็นแขวงหนึ่งในจำนวน 10 แขวง ที่มีพื้นที่เกษตรกรรมลดลงน้อยกว่า 500 ไร่ โดยเฉพาะแขวงลาดกระบังนั้นสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปเพียง 197 ไร่ ทั้งนี้เป็นเพราะพื้นที่เกษตรเดิมของแขวงนี้มีน้อยอยู่แล้ว คือ เพียง 1,772 ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วจะเห็นว่าพื้นที่เกษตรกรรมลดลงถึงร้อยละ 11.14 ของพื้นที่เกษตรกรรมเดิมในปี พ.ศ. 2517 ดังนั้นแม้แขวงนี้จะอยู่ในกลุ่มที่สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปน้อย แต่เมื่อคำนึงถึงพื้นที่แขวงแล้ว นับว่าแขวงลาดกระบังมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากเกษตรกรรมไปค่อนข้างมาก แขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมในทางเพิ่มขึ้นมี 2 แขวง คือ แขวงชุมทอง แขวงห้วยยาว เพิ่มขึ้น 1,900 ไร่ และ 525 ไร่ ตามลำดับ ส่วนแขวงที่เหลืออีก 9 แขวง พื้นที่เกษตรกรรมลดลงตั้งแต่ 9 ไร่ ถึง 389 ไร่

การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เกษตรกรรมรายแขวง โดยพิจารณาจากสัดส่วนของพื้นที่เกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลง โดยเทียบกับพื้นที่เกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด (Absolute Change) จากตารางที่ 4.13 สามารถแบ่งกลุ่มแขวงได้ดังนี้

- 1) กลุ่มแขวงที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมสูงสุด มีแขวงเดียวได้แก่ แขวงมีนบุรี
- 2) กลุ่มแขวงที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมสูง ได้แก่ แขวงแล่นแลบ และแขวงบางซันในเขตมีนบุรี
- 3) กลุ่มแขวงที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมปานกลางค่อนข้างสูง ได้แก่ แขวงลำมวตะวันตก แขวงทรายกองดิน และแขวงสาปลาทิว
- 4) กลุ่มแขวงที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมปานกลาง ได้แก่ แขวงกระทู้มราย แขวงคลองสิบสอง และแขวงคลองล่องต้นนุ่น
- 5) กลุ่มแขวงที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมปานกลางค่อนข้างต่ำ ได้แก่ แขวงลำมวตะวันออก แขวงทรายกองดินใต้ แขวงโคกแฝด และแขวงสาผักขี
- 6) กลุ่มแขวงที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมต่ำ ได้แก่ แขวงลาดกระบัง แขวงคลองสามประเวศ แขวงหนองจอก แขวงคลองสิบ แขวงคูฝั่งเหนือ และแขวงสาต้อยตั้ง
- 7) กลุ่มแขวงที่มีพื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มขึ้น ได้แก่ แขวงทับยาว และแขวงชุมทอง

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปใช้ประโยชน์ในภาคนอกเกษตรในเขตอำเภอเมืองชั้นนอก ผังตะวันออกนี้ บริเวณที่สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปมากที่สุด ได้แก่ ทางด้านตะวันตกของเขตมีนบุรี ซึ่งติดกับเขตบางกะปิ และเขตพระโขนง ได้แก่ แขวงมีนบุรี และแขวงแล่นแลบ สำหรับเขตลาดกระบัง จะมีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปไม่มากนัก เมื่อเทียบกับทั้งหมด เนื่องจากมีพื้นที่เกษตรกรรมเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อเปรียบเทียบการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมเมื่อเทียบกับพื้นที่เกษตรกรรมเดิมแล้ว (Relative Change) แขวงคลองล่องต้นนุ่น แขวงสาปลาทิว และแขวงลาดกระบัง ก็สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปไม่น้อย คือประมาณร้อยละ 29.22 17.78 และ 11.14 ของพื้นที่เกษตรกรรมเดิมตามลำดับ ส่วนบริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปในระดับปานกลางถึงต่ำสุด ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดของเขตหนองจอก

ง. จำนวนบ้านพักอาศัยและการเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2526 ของกรุงเทพมหานคร ข้างต้น ปรากฏผลว่า การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย เป็นการใช้ที่ดินประเภทที่มีบทบาทเด่นที่สุดของ

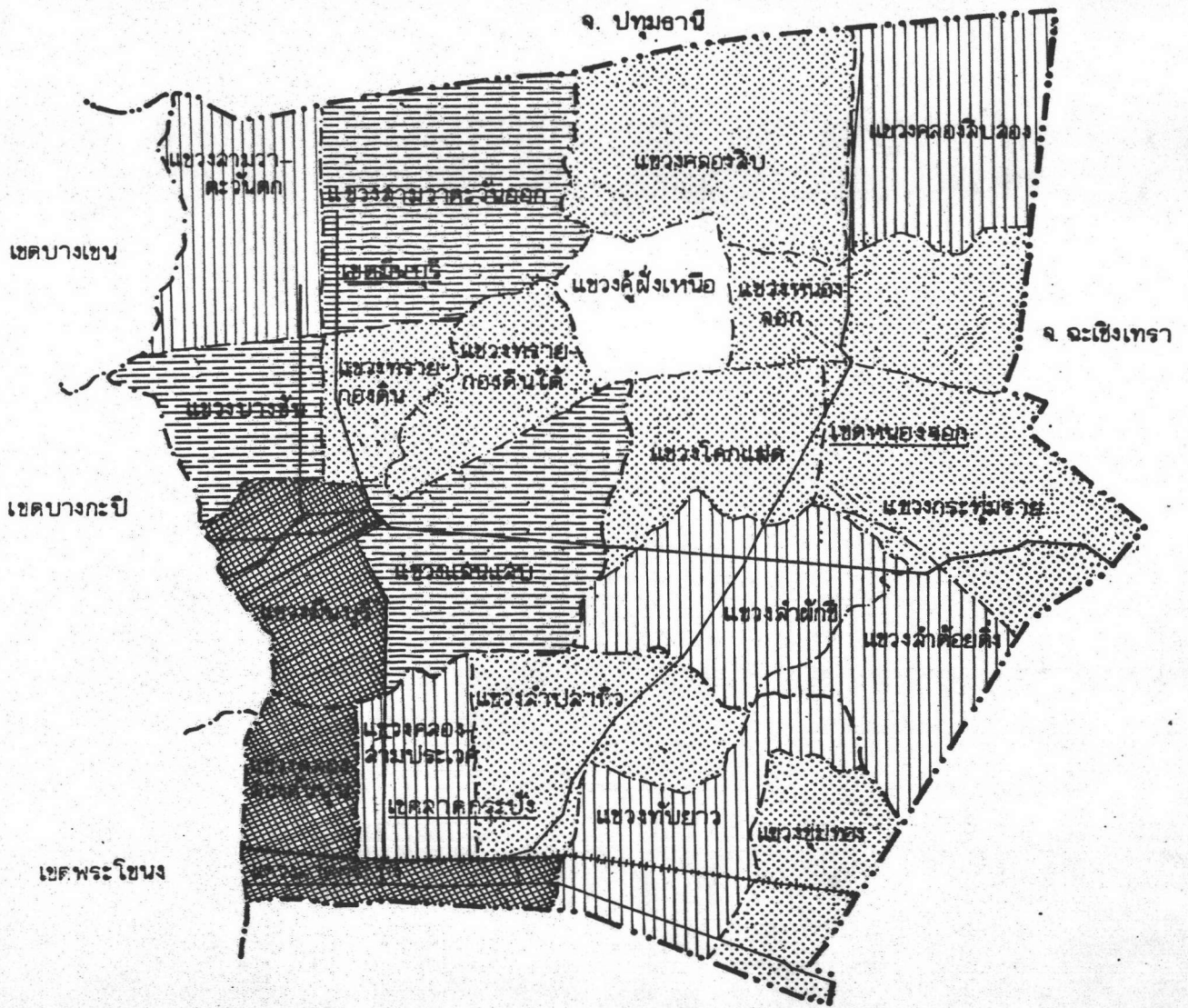

ตารางที่ 4.6 จำนวนบ้านและการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. ๒๕๑๕

และ ๒๕๒๓

เขต แขวง	จำนวนบ้าน (หลัง)		การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๒๓	
	๒๕๑๕	๒๕๒๓	จำนวนหลัง	% จากขอกกรม
๑. มินบุรี	๕,๓๖๒	๑๐,๕๑๔	๕,๑๕๒	๘๓.๓๘
๑.๑ มินบุรี	๑,๓๕๓	๕,๕๑๓	๓,๑๖๐	๒๖.๓๖
๑.๒ แส่นแสน	๑,๑๕๓	๑,๓๖๕	๕๒๒	๔.๕๓
๑.๓ บางขัน	๒๕๓	๑,๓๐๘	๒๕๓	๕.๕๕
๑.๔ สามวากระวันออก	๔๘๖	๑,๒๑๓	๓๖๓	๓.๐๘
๑.๕ สามวากระวันตก	๕๒๔	๒๘๐	๑๑๒	๐.๕๘
๑.๖ ทราบทองกิน	๓๑๑	๔๕๒	๑๔๑	๑.๑๕
๑.๗ ทราบทองกินโต	๔๕๔	๒๕๓	๒๒๔	๑.๕๓
๒. หนองจอก	๒,๓๓๐	๓,๒๕๑	๙๒๑	๓๖.๖๓
๒.๑ กระทุ่มราบ	๑,๕๑๓	๑,๓๕๔	๒๑๑	๑.๓๕
๒.๒ หนองจอก	๕๑๐	๑,๐๘๑	๑๓๑	๑.๑๐
๒.๓ คลองสิบ	๕๕๒	๓๒๐	๑๒๕	๑.๐๘
๒.๔ คลองสิบสอง	๒๘๓	๓๓๓	๕๐	๐.๓๖
๒.๕ โคนแฝก	๓๕๐	๕๕๕	๒๐๕	๑.๓๖
๒.๖ ทุ่งโพธิ์	๒๕๔	๒๐๖	- ๔๘	- ๐.๑๕
๒.๗ ลำน้ำกษิ	๒๓๓	๓๕๐	๑๑๓	๐.๕๐
๒.๘ ลำกอบกึ่ง	๕๕๕	๒๓๕	๕๓	๐.๓๖
๓. ลากกระบัง	๕,๘๑๕	๑๑,๒๒๓	๕,๔๑๒	๘๕.๕๕
๓.๑ ลากกระบัง	๒,๐๑๒	๕,๑๕๑	๑,๒๓๕	๑๓.๕๐
๓.๒ คลองสองกมบน	๕๕๕	๓,๓๖๓	๓,๑๖๒	๒๖.๖๒
๓.๓ คลองสามประเวศ	๕๖๐	๕๑๕	๕๕	๐.๕๕
๓.๔ ลำปลาหิว	๓๓๑	๕๑๕	๑๘๓	๑.๕๕
๓.๕ ทัพยาว	๕๓๖	๑,๐๓๐	๒๐	๐.๕๐
๓.๖ ทุ่งทอง	๒๕๓	๕๓๖	๑๕๕	๑.๕๖
รวม	๑๓,๕๐๓	๒๕,๓๕๒	๑๑,๘๔๙	๑๐๐

ที่มา กองปกครองและทะเบียน กรุงเทพมหานคร

จ. สมุทรปราการ

- กลุ่มแขวงที่มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านมากที่สุด
- กลุ่มแขวงที่มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านมาก
- กลุ่มแขวงที่มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านปานกลาง
- กลุ่มแขวงที่มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านน้อย
- กลุ่มแขวงที่มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านลดลง

- เขต กทม.
- เขตของเขต
- เขตของแขวง
- ถนน
- ทางรถไฟ

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตชั้นนอก กทม. กรณีศึกษาเฉพาะเขตหนองจอก

แล้ดิง : การเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้านรายแขวง พ.ศ. 2519-2527
(Absolute Change)

แผนที่ 4.10

มาตราส่วน 1:200,000

การใช้ที่ดินนอกเกษตร การศึกษาบทบาทการใช้ที่ดินประเภทน้ำในระดับแขวง อาจศึกษาได้จากจำนวนบ้านในแต่ละแขวง และเมื่อทราบถึงการเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้านในระยะเวลาที่ผ่านมา ก็อาจบอกหรือชี้ถึงพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ในระดับหนึ่ง

ในปี พ.ศ. 2527 บริเวณทั้ง 3 เขตนี้มีบ้านรวมทั้งสิ้น 29,382 หลัง โดยอยู่ในเขตลาดกระบังมากที่สุด จำนวน 11,227 หลัง ดังนั้นความหนาแน่นของบ้านต่อพื้นที่ในเขตนี้จึงสูงที่สุด เนื่องจากเขตนี้มีพื้นที่เล็กที่สุด เขตมีนบุรีมีบ้าน 10,914 หลัง และเขตหนองจอก มีบ้านเพียง 7,241 หลัง ทั้ง ๆ ที่เป็นเขตที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุด ดังนั้นเขตหนองจอกจึงมีความหนาแน่นของบ้านต่อพื้นที่ต่ำที่สุด (ตารางที่ 4.6)

ในระดับแขวง แขวงมีนบุรี เป็นแขวงที่มีบ้านมากที่สุดคือ 4,913 หลัง รองลงมาได้แก่ แขวงลาดกระบัง 4,191 หลัง และแขวงคลองสองต้นนุ่น 3,707 หลัง แขวงกระทู้มราย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของเขตหนองจอก มีบ้านมากเป็นอันดับที่ 4 คือ 1,724 หลัง ส่วนแขวงที่มีจำนวนบ้านน้อยที่สุดคือ แขวงทรายกองดิน ในเขตมีนบุรี มี 452 หลัง แต่เป็นเพราะแขวงนี้มีพื้นที่เล็กที่สุดในจำนวนแขวงทั้งหมดในสามเขตนี้

เมื่อศึกษาถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนบ้านที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดใน 3 เขต (Absolute Change) สามารถแบ่งกลุ่มแขวงได้ดังนี้ (แผนที่ 4.10)

1) กลุ่มแขวงที่มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านมากที่สุด ได้แก่ แขวงมีนบุรี แขวงคลองสองต้นนุ่น และแขวงลาดกระบัง ซึ่งมีแขวงมีนบุรี และแขวงลาดกระบัง เป็นที่ตั้งของสำนักงานเขต สำหรับแขวงคลองสองต้นนุ่น มีสัดส่วนการเพิ่มของจำนวนบ้านมากที่สุด เนื่องจากมีโครงการ เคหะชุมชนลาดกระบังของการเคหะแห่งชาติตั้งขึ้นใหม่ในแขวงนี้

2) กลุ่มแขวงที่มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านมาก ได้แก่ แขวงบางชัน แขวงแสนแสบ และแขวงลำมาวตะวันออก

3) กลุ่มแขวงที่มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านปานกลาง ได้แก่ แขวงทรายกองดิน และแขวงทรายกองดินใต้ ในเขตมีนบุรี แขวงกระทู้มราย แขวงหนองจอก แขวงคลองสิบ และแขวงโคกแฝดในเขตหนองจอก แขวงสาปลาทิว และแขวงชุมทองในเขตลาดกระบัง

4) กลุ่มแขวงที่มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านน้อย ได้แก่ แขวงลำมาวตะวันตก ในเขตมีนบุรี แขวงคลองสิบสอง แขวงสาฝักยี่ แขวงสาต้อยตั้ง ในเขตหนองจอก แขวงคลองสามประเวศ และแขวงทับยาว ในเขตลาดกระบัง

5) กลุ่มแขวงที่มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านลดลง มีแขวงเดียว ได้แก่ แขวงคู้งเหนือ ในเขตหนองจอก

จากการศึกษาถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนบ้านในแต่ละแขวงจากปี พ.ศ. 2519 ถึง พ.ศ. 2527 ทำให้ทราบถึงบริเวณที่มีการเพิ่มขึ้นของการตั้งถิ่นฐานใหม่ ซึ่งบริเวณพื้นที่ที่รองรับการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ แขวงคลองสองต้นนุ่น แขวงลาดกระบัง ในเขตลาดกระบัง แขวงมีนบุรี แขวงแสนแสบ และแขวงลำมาวตะวันออกในเขตมีนบุรี สำหรับแขวงที่มีการเพิ่มของจำนวนบ้านในระดับต่ำ ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของเขตหนองจอก โดยเฉพาะในแขวงโคกแฝด กลับมีจำนวนบ้านลดลงในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

จ. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ประชากรกว่าร้อยละ 80 ของพื้นที่ชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ซึ่งประกอบด้วยการทำนาข้าวเป็นหลัก และมีการทำสวนผลไม้ บ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญคือ อุตสาหกรรม โดยในปี พ.ศ. 2524 พื้นที่มีโรงงานอุตสาหกรรม 182 โรงงาน เขตมีนบุรีมีมากที่สุด คือ 77 โรงงาน เขตลาดกระบังมี 66 โรงงาน และเขตหนองจอก 39 โรงงาน สำหรับการค้าและบริการของพื้นที่มีลักษณะกระจุกตัวอยู่ที่ศูนย์กลางของเขตต่าง ๆ ซึ่งจะมีตลาดสด ธนาคาร ร้านค้าปลีกอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกษตรกรรม ซึ่งขนาดของกิจกรรมทางเศรษฐกิจอาจพิจารณาได้จากรายรับที่สำนักงานเขตต่าง ๆ เก็บได้จากภาษีและค่าธรรมเนียม

1) รายรับของเขต คือ รายรับที่สำนักงานเขตต่าง ๆ ซึ่งสังกัดกรุงเทพมหานคร สืบเก็บจากภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย และค่าธรรมเนียมต่างๆ เช่น ค่าธรรมเนียมเก็บขนขยะมูลฝอย ค่าธรรมเนียมกิจการค้า ละลิมอาหาร ตรวจแบบอาคาร เป็นต้น

รายรับของทั้ง 3 เขตนี้ ในปี พ.ศ. 2528 เก็บได้รวม 15.05 ล้านบาท โดยเขตมีนบุรีเก็บได้สูงสุด คือ 7.26 ล้านบาท เขตลาดกระบังเก็บได้ 5.8 ล้านบาท เขตหนองจอกมีรายรับน้อยที่สุด คือประมาณ 2.79 ล้านบาท ซึ่งดูจากสัดส่วนของประชากรของแต่ละเขตกับรายได้แล้ว เขตลาดกระบังมีรายรับต่อหัวประชากรสูงสุด คือ 112.27 บาทต่อ

ประชากร 1 คน เขตมีนบุรีมีรายรับ 105.35 บาทต่อประชากร 1 คน และเขตหนองจอกมีรายรับ 50.73 บาทต่อประชากร 1 คน

การเปลี่ยนแปลงของรายรับ ระหว่าง พ.ศ.2519-2528 เมื่อดูอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของรายรับใน 2 ช่วงระยะเวลา คือ ช่วง พ.ศ.2519-2524 และ พ.ศ.2524-2528 ปรากฏว่า ช่วงแรกมีอัตราขยายตัวเฉลี่ยสูงกว่าช่วงหลัง คือ ช่วงแรกมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 21.81 ช่วงหลังขยายตัวลดลงเหลือร้อยละ 8.26 ในระดับเขตก็เช่นเดียวกันคือ มีรายรับเพิ่มขึ้นน้อยกว่าในช่วงแรก โดยเขตหนองจอกมีอัตราการขยายตัวของรายรับต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 12.38 ในปี พ.ศ.2519-2524 ลดลงเหลือร้อยละ 3.62 ในปี พ.ศ.2524-2528 เขตลาดกระบังมีอัตราขยายตัวลดลงรองลงมาคือ จากร้อยละ 24.81 ในปี พ.ศ.2519-2524 ลดเหลือร้อยละ 8.34 ในปี พ.ศ.2524-2528 เขตมีนบุรีมีอัตราการขยายตัวลดลงน้อยที่สุด คือ จากร้อยละ 26.31 ในช่วงแรก เหลือ 13.13 ในช่วงหลัง

เมื่อพิจารณาถึงรายรับและการเปลี่ยนแปลงรายรับของสำนักงานเขตดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจมีการขยายตัวในช่วงแรกมากกว่า ในช่วงหลัง และบริเวณที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากได้แก่ เขตมีนบุรี รองลงมาคือเขตลาดกระบัง และน้อยที่สุดคือเขตหนองจอก

2) รายจ่ายของเขต งบประมาณรายจ่ายประจำปี 2529 ของพื้นที่ทั้ง 3 เขตนี้ รวมกันเท่ากับ 101.03 ล้านบาท โดยเขตหนองจอกได้งบประมาณสูงสุด 37.43 ล้านบาท เขตลาดกระบังได้งบประมาณรองลงมาคือ 34.12 ล้านบาท และเขตมีนบุรีได้ 29.47 ล้านบาท จะเห็นว่าพื้นที่ที่มีระดับการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภคต่ำ เช่น เขตหนองจอกได้รับงบประมาณมากกว่า จะเห็นได้ว่ารายละเอียดงบประมาณจำแนกตามหมวดรายจ่ายต่าง ๆ เขตหนองจอกได้รับงบประมาณในหมวดต่าง ๆ ต่ำกว่าหรือใกล้เคียงกับเขตอื่น ๆ อีก 2 เขต แต่งบประมาณหมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างสูงถึง 22.81 ล้านบาท ในขณะที่เขตลาดกระบังและเขตมีนบุรีได้งบประมาณในหมวดนี้เพียง 18.50 และ 14.70 ล้านบาท ตามลำดับ เมื่อพิจารณา รายจ่ายต่อหัวประชากรแล้ว ทั้ง 3 เขตมีลำดับรายจ่ายต่อหัวประชากร คือ เขตหนองจอกมีรายจ่ายต่อหัวประชากรสูงสุด คือ 676.61 บาทต่อประชากร 1 คน เขตลาดกระบัง และเขตมีนบุรีมีรายจ่ายต่อหัวประชากรรองลงมา คือ 625.27 และ 416.51 บาท ต่อประชากร 1 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 รายรับของเกษตรกร ไร่กับคอกหัวประชากร และอัตรารายบาทหัวเฉลี่ย พ.ศ. 2519-2528

เขต	รายรับ พ.ศ. 2519		รายรับ พ.ศ. 2524		รายรับ พ.ศ. 2528		การเปลี่ยนแปลง 2519-2524		การเปลี่ยนแปลง 2524-2528		อัตรารายบาทหัวเฉลี่ย	
	รายบาท	บาท/คน	รายบาท	บาท/คน	รายบาท	บาท/คน	รายบาท	บาท/คน	รายบาท	บาท/คน	2519-2524	2524-2528
1. มินบุรี	1.35	28.65	4.34	72.25	7.26	105.35	2.99	43.60	2.92	33.10	26.31	13.72
2. นครพนม	1.35	28.37	2.42	46.42	2.79	50.73	1.07	18.10	0.37	4.31	12.38	3.62
3. อากาศอำนวย	1.39	38.54	4.21	95.70	5.80	112.27	2.82	57.16	1.59	16.57	24.81	8.34
รวม	4.09	31.26	10.07	70.97	15.05	84.97	6.88	39.71	4.08	14.00	21.81	8.26

ที่มา กองบัญชี และกรมชลประทาน สำนักการคลัง กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4.8 งบประมาณรายจ่ายของเกษตรกร ไร่กับคอกหัวประชากร อัตรารายบาทหัวเฉลี่ย พ.ศ. 2519-2529

เขต	งบประมาณรายจ่าย 2519		งบประมาณรายจ่าย 2524		งบประมาณรายจ่าย 2529		การเปลี่ยนแปลง 2519-2524		การเปลี่ยนแปลง 2524-2529		อัตรา	
	รายบาท	บาท/คน	รายบาท	บาท/คน	รายบาท	บาท/คน	รายบาท	บาท/คน	รายบาท	บาท/คน	รายบาทหัวเฉลี่ย	
											2519-2524	2524-2528
1. มินบุรี	18.53	393.29	19.40	332.06	29.47	416.51	0.87	-61.23	10.07	142.32	0.92	8.72
2. นครพนม	18.03	378.26	28.27	542.40	37.43	676.61	10.24	164.14	9.16	165.58	9.41	5.77
3. อากาศอำนวย	15.65	433.94	22.17	504.04	34.12	625.27	6.52	70.10	11.95	218.99	7.21	9.01
รวม	52.21	399.02	69.84	451.83	101.03	559.28	17.63	52.81	31.19	172.66	5.99	7.66

ที่มา กองงบประมาณ สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 4.9 งบประมาณรายจ่าย จำแนกตามหมวดการจ่าย พ.ศ. 2529

เขต	เงินก้อน	ค่าจ้างประจำ	ค่าจ้างชั่วคราว	ค่าตอบแทน	ค่าวัสดุ	ค่าวัสดุ-อุปกรณ์	ค่าวัสดุ	ค่าวัสดุ	ค่าวัสดุ	ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	อื่นๆ	รวม
1. มินบุรี	5.53	2.75	0.26	0.36	1.30	0.69	3.58	-0.06	14.7	0.01	29.47	
2. นครพนม	4.68	2.11	0.17	0.23	0.88	0.63	2.30	-3.54	22.81	0.05	37.43	
3. อากาศอำนวย	4.84	2.16	0.23	0.38	1.36	1.37	4.58	-0.48	18.50	0.19	34.13	
รวม	15.05	7.02	0.66	0.97	3.54	2.69	10.48	-4.08	56.01	0.34	101.03	

ที่มา กองงบประมาณ กรุงเทพมหานคร

การเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายระหว่าง พ.ศ.2519-2529
 งบประมาณรายจ่ายของทั้ง 3 เขต รวมกันในปี พ.ศ.2519 เท่ากับ 52.10 ล้านบาท เพิ่มขึ้น
 เป็น 69.84 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2524 หรือเพิ่มขึ้น 17.63 ล้านบาท คิดเป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ย
 ร้อยละ 5.99 ต่อปี และเพิ่มขึ้นเป็น 101.03 ล้านบาท ในปี 2529 คิดเป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ย
 ร้อยละ 7.66 ต่อปี เมื่อพิจารณาในระดับเขตพบว่าในช่วง พ.ศ.2519-2524 เขตหนองจอก
 มีอัตราขยายตัวเฉลี่ยสูงสุด คือร้อยละ 9.41 ต่อปี เขตลาดกระบังกลับมีอัตราขยายตัวของราย
 จ่ายเฉลี่ยต่อปี เขตลาดกระบัง รองลงมาคือ 7.21 ต่อปี และเขตมีนบุรีต่ำสุด ร้อยละ 0.92
 ต่อปี ในช่วงปีหลัง คือ พ.ศ.2524-2529 เขตลาดกระบังมีอัตราการขยายตัวของรายจ่ายเฉลี่ย
 ต่อปีสูงสุด คือร้อยละ 9.01 เขตมีนบุรีร้อยละ 8.72 เขตหนองจอกกลับมีอัตราขยายตัวเฉลี่ย
 ต่อปีลดลงจากช่วงแรกเหลือร้อยละ 5.77 จะเห็นได้ว่ากรุงเทพมหานคร ได้ให้งบประมาณเพื่อ
 การพัฒนาพื้นที่บริเวณนี้เพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากอัตราการขยายตัวเฉลี่ย ในช่วงปี พ.ศ.2524-
 2529 ร้อยละ 7.66 ในขณะที่ช่วงแรก พ.ศ.2519-2524 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ
 5.99 ซึ่งจะมีผลให้ระบบคมนาคมทางบกเพิ่มขึ้น เนื่องจากงบประมาณที่เขตได้รับโดยเฉพาะ
 หมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างนั้นจะเป็นการก่อสร้างและปรับปรุงถนนสายรอง หรือถนนเพื่อการ
 ติดต่อกายในเขต ซึ่งการที่พื้นที่ในเขตชานเมืองนี้ได้รับงบประมาณในอัตราขยายตัวเฉลี่ยสูง
 ขึ้นนี้จะมีผลให้เกิดการปรับปรุงและก่อสร้างระบบถนนขึ้นในพื้นที่ชานเมืองและพื้นที่ต่อเนื่อง

บทสรุปการศึกษา เปรียบเทียบ เขตหนองจอกกับ เขตชานเมืองฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ากรุงเทพมหานคร เริ่มตั้งถิ่นฐานบริเวณฝั่งตะวันออก
 ของแม่น้ำเจ้าพระยา เริ่มเติบโตเป็นเมืองทางการค้า หลังจากมีความเจริญและอารยธรรมจาก
 ประเทศตะวันตกเข้ามา เริ่มมีการจัดระเบียบการใช้ที่ดิน มีการตัดถนนเพื่อรองรับการคมนาคม
 ทางบก ซึ่งเป็นตัวการสำคัญในการเปิดพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง หลังจากปี พ.ศ.
 2500 กรุงเทพมหานคร มีการเติบโตในทุกด้านเป็นลักษณะของ Primate City เป็นช่วงที่จะ
 ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติแผนแรก มีการเน้นการพัฒนาทางอุตสาหกรรมมากขึ้น ผลผลิต
 ต่าง ๆ หลังไหลเข้าสู่กรุงเทพมหานคร เพื่อการส่งออก รวมทั้งประชากรเริ่มอพยพเข้ามา
 มากขึ้น การเติบโตของเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มขยายจากกลุ่มเขตชั้นในแผ่ขยายออกมา
 ยังเขตชั้นกลาง โดยเฉพาะเขตชั้นกลางฝั่งตะวันออก อันได้แก่ เขตบางกะปิ เขตพระโขนง

และเขตบางเขน เป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของเมืองที่สำคัญ นอกจากนี้การขยายตัวยังแผ่เข้าสู่บริเวณเขตชานเมืองชั้นนอกบางส่วนด้วย

การขยายตัวของเมืองเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรกรุงเทพมหานคร โดยกระบวนการเป็นเมือง (Urbanization) เป็นรูปแบบของการใช้ที่ดินประเภทเมืองต่างๆ เช่น ที่พักอาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม ล่าธารูปโภค และล่าธารูปการต่าง ๆ ที่รุกกล้าเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรม บริเวณพื้นที่ที่สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปเป็นการใช้ที่ดินนอกเกษตรกรรม ในสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ บริเวณเขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออก ซึ่งมีพื้นที่ของเขตมีนบุรี หนองจอก และลาดกระบัง ซึ่งเป็นบริเวณซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินช้าหรือน้อยกว่าบริเวณอื่นของกรุงเทพมหานคร

เขตหนองจอก เป็นเขตหนึ่งของเขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออก มีลักษณะทั่วไป คล้ายคลึงกับเขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง แต่แตกต่างกันตรงที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุด และมีสัดส่วนของการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมากที่สุด เมื่อศึกษาเปรียบเทียบในระดับพื้นที่แขวงของทั้ง 3 เขต ในระดับเดียวกันคือ เขตมีนบุรี เขตหนองจอก และเขตลาดกระบัง ในหัวข้อต่างๆ คือ

1. จำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร
2. การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมและการเปลี่ยนแปลง
3. จำนวนบ้านพักอาศัยและการเปลี่ยนแปลง
4. รายรับ-รายจ่ายของสำนักงานเขต

ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า กลุ่มแขวงต่าง ๆ ในเขตหนองจอก มีการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากสภาพพื้นที่เกษตรกรรมเดิมเป็นพื้นที่เมือง อยู่ในระดับต่ำ และต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มแขวงอื่นในเขตระดับเดียวกัน อันได้แก่ เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง โดยกลุ่มแขวงที่มีการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่มากได้แก่ บริเวณ แขวงมีนบุรี แขวงบางชัน และแขวงแสนแสบ ในเขตมีนบุรี แขวงลาดกระบัง และแขวงคลองสองต้นนุ่น ในเขตลาดกระบัง (ประกอบแผนที่ 4.6, 4.7, 4.8 และ 4.9)

การใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตหนองจอก

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เขตหนองจอกเป็นเขตหนึ่งในเขตชานเมืองชั้นนอกฝั่งตะวันออก ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน โดยเปลี่ยนสภาพจากพื้นที่เกษตรกรรมเดิม พัฒนาไปเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในระดับที่ช้าหรือต่ำที่สุด ซึ่งต่อไปนี้จะได้ศึกษาในตัวพื้นที่เขตหนองจอกเองว่ามีลักษณะการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด หรือบริเวณไหนที่มีการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง

จากลักษณะภูมิประเทศของเขตหนองจอก ซึ่งเป็นที่ราบลุ่ม มีโครงข่ายของลำคลองหนาแน่น แหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ และสมรรถนะของดินเป็นดินเหนียวที่เหมาะสมต่อการทำเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำนา จึงพบว่าการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ในบริเวณนี้เป็นการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม มีที่อยู่อาศัยเกาะตามแนวเส้นทางคมนาคมทางน้ำ และมีการใช้ที่ดินที่ไม่ใช่การเกษตรเกิดขึ้นในระยะหลัง เพียงไม่มากนัก

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินชานเมืองในเขตหนองจอก ได้ทำการศึกษาการใช้ที่ดินในอดีตจากแผนที่ภูมิประเทศ (Topographic Map) มาตรฐาน 1:50,000 ปี พ.ศ. 2512 ภาพถ่ายทางอากาศ มาตรฐาน 1:5,000 ปี พ.ศ. 2517 เปรียบเทียบกับแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินจาก กองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2527 และการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ดังนี้ คือ

ก. การใช้ที่ดินในเขตหนองจอกในอดีต

1) บริเวณเกษตรกรรม

การศึกษาจากแผนที่และภาพถ่ายทางอากาศดังกล่าว ปรากฏว่า การใช้ที่ดินในเขตหนองจอกในระยะแรก พื้นที่ส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมด เป็นบริเวณพื้นที่เกษตรกรรมที่เป็นนาข้าว ลักษณะของเกษตรกรรมประเภทอื่น เช่น ล้วนผัก ล้วนผลไม้ มีขนาดเล็กมากปลูกอยู่บริเวณเดียวกับที่พักอาศัยเพียงเพื่อใช้บริโภค และอาศัยร่มเงาไม้เท่านั้น แม้ไม่มีข้อมูลที่แสดงขนาดของพื้นที่ได้ แต่จากการศึกษาจากแผนที่และภาพถ่ายทางอากาศประมาณได้ว่ามากกว่าร้อยละ 90 ของการใช้ที่ดินเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม เขตหนองจอกจึงเป็นเขตหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของกรุงเทพมหานครและภาคกลาง

2) บริเวณที่อยู่อาศัยและร้านค้า

บริเวณที่อยู่อาศัยและร้านค้าเป็นการใช้ที่ดินร่วมกัน คือเป็นทั้งร้านค้าและที่อยู่อาศัย ซึ่งร้านค้าเป็นร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าจำเป็นต่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐาน (Convenience Goods) การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยในระยะแรกจะสัมพันธ์กับตำแหน่งที่ตั้งของศาลากลาง คือวัดและมัสยิด เนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางศาสนา วัฒนธรรม และเป็นศูนย์กลางชุมชน (Community Center) การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยจึงหนาแน่นบริเวณใกล้วัดและมัสยิด อาทิเช่น วัดหนองจอก วัดกระทุ่มราย มัสยิดนุรุลสลาม เป็นต้น

นอกจากนี้รูปแบบการตั้งบ้านเรือนจะมีรูปแบบเป็นแนวยาวขนานไปกับลำคลอง เนื่องจากความจำเป็นในการใช้น้ำในการบริโภคอุปโภค การเกษตรกรรมและการคมนาคมขนส่งทางน้ำ ซึ่งสะดวกที่สุดในระยะแรก การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยจึงหนาแน่นอยู่บริเวณริมคลองสายสำคัญสายหลักทั้ง 10 คลอง เช่น คลองแสนแสบ คลองลำปลาทิว คลองนครเนื่องเขต คลองหลวงแพ่ง เป็นต้น โดยมีบ้านเรือนอยู่หนาแน่นมากกว่าบริเวณอื่น ๆ ในเขตหนองจอก

3) บริเวณสถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา

ศาลากลางและโรงเรียนในเขตหนองจอก ส่วนมากจะตั้งเรียงรายตามริมฝั่งคลอง โดยจะมีมากในบริเวณชุมชนที่หนาแน่น บริเวณสถาบันศาสนาและสถาบันศึกษามักจะใช้ที่ดินร่วมกัน เนื่องจากอดีตความสำคัญของศาลากลางในการเป็นศูนย์กลางชุมชนในด้านต่างๆ รวมทั้งการศึกษา ซึ่งราษฎรมักจะนิยมส่งบุตรหลานเข้ามารับการศึกษาในวัด (หรือมัสยิด) หรือโรงเรียนของวัด (หรือมัสยิด) ดังนั้นสถานศึกษาในเขตหนองจอกในระยะแรกจึงเกิดพร้อมกันกับวัด (หรือมัสยิด) และจะต่อเนื่องด้วยบริเวณสถานที่ราชการ ศาลากลางที่สำคัญในระยะแรกของเขตหนองจอกและเป็นที่ตั้งของสถาบันศึกษา ได้แก่ วัดหนองจอก ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่สร้างมาประมาณ 100 กว่าปี

4) บริเวณสถานที่ราชการ

บริเวณศูนย์กลางของสถานที่ราชการในระยะแรกตั้งอยู่บริเวณปากบึงหนองจอก ด้านใต้ของคลองแสนแสบ สถานที่ราชการที่สำคัญคือ ที่ว่าการเขตหนองจอกเก่า และสถานีตำรวจนครบาลหนองจอก ทั้งนี้เพราะเพื่อความสะดวกต่อการมาติดต่อกับสถานที่ราชการของราษฎร เนื่องจากการที่สถานที่ราชการตั้งอยู่ริมคลองแสนแสบทำให้ราษฎรสามารถใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำได้สะดวกที่สุด

5) บริเวณอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมในระยะแรกของเขตหนองจอก เป็นอุตสาหกรรมภาคเกษตร คือ โรงสีข้าว ซึ่งมีถึง 5 โรง คือ โรงสีสิงแสงไทย ตั้งอยู่ริมคลองแสนแสบ แขวงหนองจอก โรงสีสหกิจเจริญ ตั้งอยู่บริเวณ 3 แยกท่าไข่ (แยกคลองนครเนื่องเขตกับคลองแสนแสบ) โรงสีพุกยากร ตั้งอยู่ข้างสถานีตำรวจนครบาลหนองจอก โรงสีตาปะนานนท์ ตั้งอยู่ริมคลองแสนแสบ แขวงกระทุ่มราย การที่โรงสีข้าวเลือกตำแหน่งที่ตั้ง เรียบรายอยู่ตามริมคลองแสนแสบ เนื่องจาก การขนส่งทางน้ำในอดีตเป็นเส้นทางเดียวที่สะดวกที่สุด ประกอบกับคลองแสนแสบเป็นลำ คลองสายสำคัญที่เชื่อมกับพื้นที่ต่อเนื่องถึงตอนใน (คลองพระโขนง) ของกรุงเทพมหานครและ แหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัดใกล้เคียง คือ ฉะเชิงเทรา และ ปทุมธานี จำนวนโรงงาน อุตสาหกรรมของเขตหนองจอก นอกเหนือจากโรงสีข้าวในอดีตจนถึงปี พ.ศ. 2517 จากการ ศึกษาของ กองผังเมือง สำนักงานปัสตกรุงเทพมหานคร มีจำนวนโรงงานในเขตหนองจอก ทั้งหมด 17 โรงงาน (ขณะที่มีโรงงานทั้งหมด 7,139 โรงงาน ใน 24 เขต ของกรุงเทพ มหานคร) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงงานผลิตอาหารและเครื่องดื่ม

กล่าวโดยสรุป การใช้ประโยชน์ที่ดินของเขตหนองจอกในอดีต เป็นการ ใช้ที่ดินส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดเพื่อการเกษตร ประมาณร้อยละ 90 ของพื้นที่ ส่วนที่เหลือเป็น ชุมชนอยู่อาศัย ศาลินสถาน โรงเรียน และสถานที่ราชการ ซึ่งการใช้ที่ดินดังกล่าวนี้จะตั้งอยู่ ริมฝั่งคลองที่สำคัญทั้งสองฟาก เช่น คลองแสนแสบ คลองสาปลาทิว คลองนครเนื่องเขต คลอง หลวงแพ่ง และบ้านเรือนอยู่อาศัยจะเบาบางออกไปตามคลองซอยต่าง ๆ บริเวณศูนย์กลางชุมชน ของเขตหนองจอกในอดีต ได้แก่ บริเวณปากบึงหนองจอกบรรจบกับคลองแสนแสบ อันเป็นที่ตั้ง ของวัดหนองจอก ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ ซึ่งมีบ้านเรือนตั้งอยู่หนาแน่นที่สุดของเขต หนองจอก และกระจายเป็นแนวยาวต่อเนื่องกันสองฝั่งคลองแสนแสบ ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการ อุตสาหกรรมนั้น มีโรงสีข้าวจำนวน 5 โรงงาน ตั้งอยู่ริมคลองแสนแสบทั้งหมด อุตสาหกรรมที่ เกิดขึ้นในระยะแรกจึงมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ตามสองฝั่งคลองแสนแสบเป็นสำคัญ เนื่องจากความ จำเป็นในการคมนาคมขนส่งผลผลิตและนำวัตถุดิบการเกษตร เข้าสู่โรงงาน จากลักษณะการ ใช้ที่ดินในเขตหนองจอกในอดีต กล่าวได้ว่าเขตหนองจอกในอดีตนั้นเป็นสังคมชนบท (Rural Society) และมีการใช้ที่ดินแบบชนบท (Rural Landuse)

ข. การใช้ที่ดินในเขตหนองจอกในปัจจุบัน

1. การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมในเขตหนองจอก

เขตหนองจอกมีพื้นที่ทำการเกษตรกรรมประมาณ 114,179.99 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 77.32 ของพื้นที่เขต โดยพื้นที่เกษตรกรรมเหล่านี้จะกระจายต่อเนื่องกันในทุกแขวง เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองสายต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำกระจายกันทั่วพื้นที่เขต การทำเกษตรกรรมในเขตหนองจอก แต่ดั้งเดิมเป็นการทำนาข้าวทั้งหมด จะมีการเลี้ยงสัตว์ ทำสวนผลไม้เฉพาะใช้ภายในครัวเรือน ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรรมบางส่วนได้มีการทำสวนและเลี้ยงสัตว์ เพื่อการจำหน่ายมากขึ้น เนื่องจากมีผลตอบแทนผลผลิตที่สูงกว่าการทำนาข้าวเพียงอย่างเดียว

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมในเขตหนองจอก สามารถแบ่งออกได้เป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้คือ

การทำนา การทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักที่สำคัญที่สุดของประชากรในเขตหนองจอก โดยการทำนาจะเป็นอาชีพหลัก มีพื้นที่ทำนาข้าว 112,159.17 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 98.54 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด ซึ่งการทำนาข้าวนี้จะเป็นการทำเกษตรกรรมหลักในทุกแขวง โดยเฉพาะแขวงคลองสิบ แขวงลำต้อยติ่ง และแขวงกระทุ่มราย มีพื้นที่ทำนาข้าวคิดเป็นร้อยละ 84.56, 82.35 และ 81.57 ของพื้นที่แขวงตามลำดับ

ตาราง 4.10 แสดงพื้นที่การทำนาข้าวรายแขวงของเขตหนองจอก

แขวง	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่นาข้าว	ร้อยละ
คลองสิบ	19,280.63	16,304.50	84.56
คลองสิบสอง	24,291.87	18,886.50	77.75
คู่งเหนือ	11,093.75	8,260.50	74.46
หนองจอก	18,745.00	12,289.00	65.56
โคกแฝด	14,077.50	10,469.27	74.37
กระทุ่มราย	23,832.50	19,441.56	81.57
ลำต้อยติ่ง	15,493.12	12,759.07	82.35
ลำผักชี	20,848.75	14,108.77	67.67
รวม (เขตหนองจอก)	147,663.12	112,519.17	76.20

การทำสวนผลไม้ เป็นอาชีพเกษตรกรรมรองลงมาจากการทำนา โดยการเปลี่ยนสภาพจากพื้นที่นาเดิม ปรับปรุงขยกร่องสวน เพื่อปลูกผลไม้ พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่จะเป็นไม้ผลยืนต้น เช่น ลิ้ม มะม่วง กล้วย เป็นต้น เนื่องจากให้ผลตอบแทนผลผลิตสูงกว่าการทำนา ซึ่งลักษณะการทำสวนจะมีกระจายอยู่ทั่วไปในทุก ๆ แขวง แต่ก็ยังมีเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่การทำนา คือมีพื้นที่สวนผลไม้เพียง 882.82 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.77 ของพื้นที่เกษตรกรรมในเขตหนองจอก บริเวณที่ทำสวน ได้แก่ แขวงคลองสิบสอง แขวงกระทุ่มราย แขวงหนองจอก และแขวงลำผักชี นอกจากการทำสวนผลไม้แล้ว บางบริเวณในเขตหนองจอกยังมีการเปลี่ยนที่นาเป็นการทำสวนสน (สนปศุพัทธ์) ซึ่งมีอยู่ประมาณ 508.50 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่ปลูกกันมากในแขวงลำผักชี และแขวงหนองจอก

การทำสวนผัก การประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการทำสวนผักเพื่อการค้าในเขตหนองจอกมีน้อยมาก คือมีพื้นที่ทำสวนผัก 18 ไร่ ทำกันในสองแขวงคือ แขวงกระทุ่มราย และแขวงหนองจอก ซึ่งเป็นแขวงที่อยู่ใกล้ตลาดสดของเขตหนองจอก โดยทั่วไปแล้วการทำสวนผักในเขตหนองจอกมักจะเป็นการทำสวนครัว อยู่บริเวณบ้านของเกษตรกร เป็นแปลงขนาดเล็ก เพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น

การเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ประมาณ 168.50 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.15 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด ซึ่งทำกันในแขวงลำต้อยติ่ง แขวงคูฝั่งเหนือ และแขวงลำผักชี ได้แก่ การเลี้ยงวัว เป็ด ไก่ โดยส่วนใหญ่จำหน่ายในท้องถิ่น

การเลี้ยงปลา มีพื้นที่ประมาณ 61.87 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.7 ของพื้นที่ทำการเกษตร การเลี้ยงปลาเป็นลักษณะการขุดดินขึ้นมาทำเป็นบ่อเลี้ยงปลา ปลาที่เลี้ยงส่วนใหญ่ ได้แก่ ปลานิล ปลาลำวาย ปลาดุก ปลาสิน เป็นต้น

ตารางที่ 4.11 แสดงพื้นที่เกษตรกรรมรายแขวงของเขตหนองจอก พ.ศ. 2527

แขวง	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่เกษตรกรรม	
		จำนวน (ไร่)	ร้อยละ
คลองสิบ	19,280.63	16,401.00	85.06
คลองสิบสอง	24,291.87	19,186.50	78.98
คูฝ่งเหนือ	11,093.75	8,380.00	75.54
หนองจอก	18,745.00	12,629.50	67.37
โคกแฝด	14,077.50	10,553.77	74.96
กระทุ่มราย	23,832.50	19,666.56	82.52
ลำต้อยติ่ง	15,493.12	12,773.60	82.44
ลำผักชี	20,848.75	14,466.09	69.39
รวม	147,663.12	114,179.99	77.32

จากตารางจะเห็นว่า พื้นที่เกษตรกรรมของเขตหนองจอก จะมีมากกระจายกันในทุกแขวง โดยแขวงที่มีสัดส่วนพื้นที่เกษตรกรรม ต่อพื้นที่แขวงมากที่สุด ได้แก่ แขวงคลองสิบ แขวงกระทุ่มราย และแขวงลำต้อยติ่ง

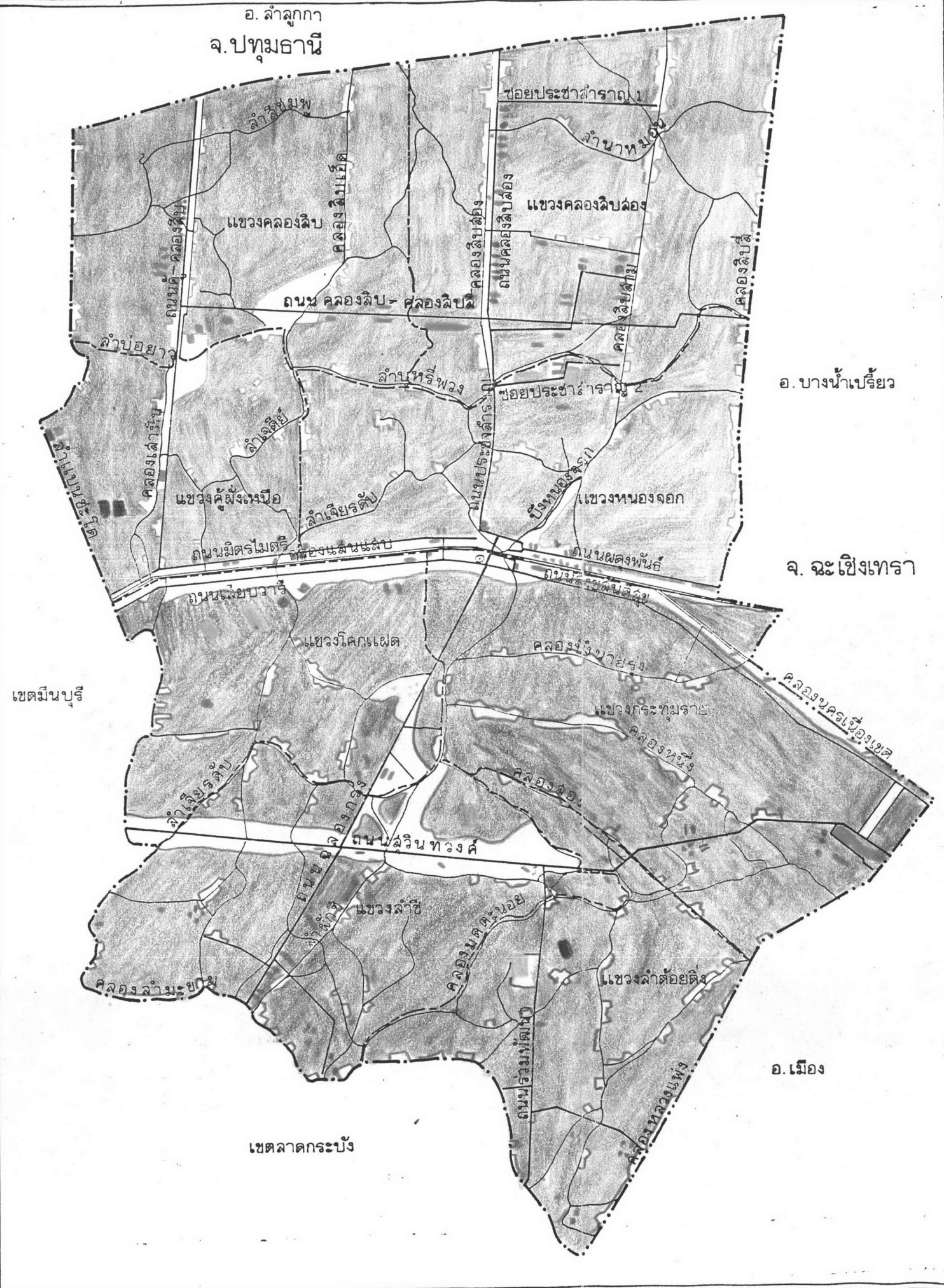
ตารางที่ 4.12 แสดงจำนวนพื้นที่การเกษตรแต่ละประเภทของเขตหนองจอก พ.ศ. 2527

ประเภท	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
นาข้าว	112,519.17	98.54
สวนผลไม้	882.82	0.77
สวนส้ม	508.50	0.45
สวนผัก	18.00	0.02
เลี้ยงสัตว์	168.50	0.15
เลี้ยงปลา	83.00	0.07
รวม	114,179.99	100.00

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

จากตารางจะเห็นได้ว่า พื้นที่เกษตรกรรมในเขตหนองจอก มีการทำนาข้าวเป็นหลัก มีมากที่สุดถึงร้อยละ 98.54 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด นอกจากนั้นก็มีการทำสวนผลไม้และ สวนส้ม ร้อยละ 0.77 และ 0.45 ตามลำดับ สำหรับการเลี้ยงสัตว์ และปศุสัตว์ก็มียูบ่าง และการทำสวนผักจะมีอยู่น้อยที่สุด คือเพียงร้อยละ 0.02 เท่านั้น

อ. ลำลูกกา
จ. ปทุมธานี

แสดง การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร พ.ศ. 2527

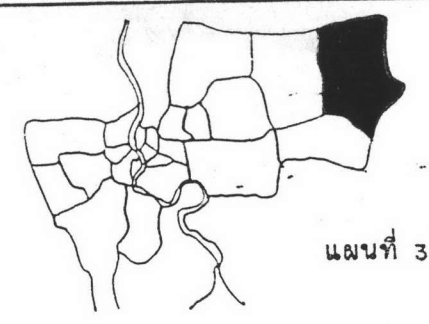
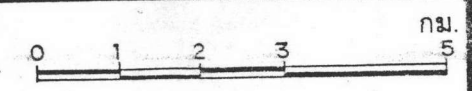
- ท่งนา
- ล้วนผลไม้
- ข่อปลา
- ล่น
- เลี้ยงสัตว์
- ล้วนผัก

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตชานเมืองชั้นนอกทาง
: กรณีศึกษาเฉพาะเขตหนองจอก

สัญลักษณ์

- เส้นแบ่งเขต
- เส้นแบ่งแขวง
- ทางหลวง ถนน
- คลอง ทางน้ำ
- สะพาน
- ที่ว่าการเขต

เหนือ

แผนที่ 3.1

ตารางที่ 4.13 แสดงประเภทและพื้นที่เกษตรกรรมรายแขวงของเขตหนองจอก พ.ศ. 2527

แขวง	นาข้าว	สวนผลไม้	บ่อปลา	เลี้ยงสัตว์	อื่น	สวนผัก	รวม(ไร่)	ร้อยละ
คลองสิบ	16,304.50	96.50	-	-	-	-	16,401.00	14.38
คลองสิบสอง	18,886.50	260.00	15.00	-	25.00	-	19,186.50	16.83
คู่งเหวือ	8,260.50	52.00	4.00	57.50	6.00	-	8,380.00	7.35
หนองจอก	12,289.00	140.00	4.00	11.00	117.50	8.00	12,629.50	11.07
โคกแฝด	10,469.27	22.00	22.50	-	40.00	-	10,553.77	9.25
กระทู้มราย	19,441.56	155.00	12.50	12.50	35.00	10.00	19,666.56	17.24
ลำต้อยต้ง	12,759.07	40.00	7.50	60.00	30.00	-	12,773.60	11.20
ลำผักชี	14,108.77	117.32	17.50	27.50	195.00	-	14,466.09	12.68
รวม (ไร่)	112,519.17	882.82	83.00	168.50	508.50	18.00	114,057.02	100.00

ที่มา : โครงการกำหนดพื้นที่การเกษตรในเขตชั้นนอก กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

จากตาราง 4.13 จะเห็นว่าพื้นที่ทำการเกษตรของเขตหนองจอก จำนวนทั้งหมด 114,057.2 ไร่ นั้น สามารถจำแนกรายละเอียดประเภทและพื้นที่ที่ยังมีการทำการเกษตรกรรม ได้ดังนี้

1. การทำนาข้าว มีพื้นที่ประมาณ 112,519.17 ไร่ นับเป็นประเภทหลักที่มีความสำคัญ และใช้พื้นที่มากที่สุดของเขตนี้ มักทำทุกแขวง ที่ทำกันมากได้แก่ แขวงกระทุ่มราย (ประมาณ 19,441.56 ไร่) แขวงคลองสิบสอง (ประมาณ 18,886.50 ไร่) แขวงคลองสิบ (ประมาณ 16,304.50 ไร่) แขวงลำผักชี (ประมาณ 14,108.77 ไร่) แขวงลำต้อยติ่ง (ประมาณ 12,759.07 ไร่) ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเจ้าเป็นหลัก
2. การทำสวนผลไม้ มีพื้นที่ประมาณ 882.82 ไร่ พบว่ามีการปลูกทุกแขวงเช่นกัน แต่มีลักษณะของการใช้พื้นที่ไม่มากนัก แขวงที่ปลูกกันมากคือแขวงคลองสิบสอง แขวงกระทุ่มราย แขวงหนองจอก และแขวงลำผักชี พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่ จะเป็นประเภทผลไม้ยืนต้น เช่น ลิ้ม กัลยัมมะม่วง เป็นต้น
3. การทำสวนลั่น พื้นที่ประมาณ 508.50 ไร่ ส่วนใหญ่ปลูกกันมากในแขวงลำผักชี และแขวงหนองจอก
4. การเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ประมาณ 168.50 ไร่ ได้แก่ การเลี้ยงวัว เป็ด ไก่ ทำในแขวงลำต้อยติ่ง และคูฝ่งเหนือ
5. การเลี้ยงปลา พื้นที่ใช้เลี้ยงปลา ประมาณ 83 ไร่ แขวงที่เลี้ยงมากคือแขวงโคกแฝด รองลงมาได้แก่ แขวงลำผักชี และแขวงคลองสิบสอง ตามลำดับ ในบางรายการเลี้ยงปลาก็จะมีลักษณะผลมกับการเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไป โดยการสร้างเล้าสัตว์ อยู่เหนือบริเวณบ่อปลา อยู่เหนือบริเวณบ่อปลา เพื่อใช้มูลของสัตว์ที่ถ่ายลงมาเป็นอาหารให้ปลา ปลาที่นิยมเลี้ยงกันส่วนใหญ่ ได้แก่ ปลานิล ปลาลำวาย ปลาดุก ปลาอิน เป็นต้น
6. การทำสวนผัก พื้นที่ประมาณ 18 ไร่ นับเป็นประเภทที่ทำกันน้อยที่สุด พบว่ามีเพียง 2 แขวงเท่านั้นที่ทำกันอยู่ คือ แขวงกระทุ่มราย และแขวงหนองจอก ผักที่ปลูก คือ ผักคะน้า ผักกาดหอม ถั่ว แตงกวา เป็นต้น

อ. ลำลูกกา
จ. ปทุมธานี

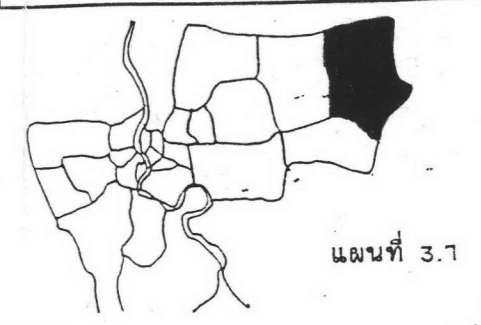
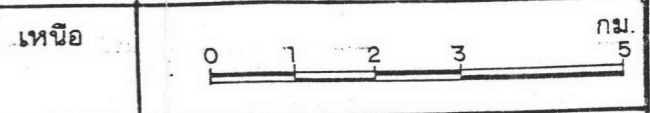
แสดง : การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2527

- พักอาศัย
- พาณิชยกรรม
- อุตสาหกรรม
- สถาบันราชการ
- ศาลนถสถาน
- สถาบันศึกษา
- พื้นที่เกษตรกรรม
- ที่ว่าง

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตชานเมืองชั้นนอกทาง
: กรณีศึกษาเฉพาะเขตหนองจอก

- สัญลักษณ์
- เส้นแบ่งเขต
 - เส้นแบ่งแขวง
 - ทางหลวง ถนน
 - คลอง ทางน้ำ
 - สะพาน
 - ที่ว่าการเขต

การ

ตารางที่ 4.14 แสดงการใช้ที่ดินรายแขวง เขตหนองจอก พ.ศ.-2527

แขวง	พักอาศัย		พาณิชยกรรม		อุตสาหกรรม		สถาบันศึกษา		ราชการ		คำสนัสนาม		ที่ว่าง ถนน คลอง		เกษตรกรรม		รวม	
	พื้นที่(ไร่)	%	พื้นที่(ไร่)	%	พื้นที่(ไร่)	%	พื้นที่(ไร่)	%	พื้นที่(ไร่)	%	พื้นที่(ไร่)	%	พื้นที่(ไร่)	%	พื้นที่(ไร่)	%	พื้นที่(ไร่)	%
ทั้งหมดราย	833.98	3.50	36.75	0.15	35.25	0.15	68.0	0.29	45.25	0.19	56.81	0.24	3,089.90	12.96	19,666.56	82.52	23,832.50	100
หนองจอก	509.68	2.72	11.61	0.06	15.06	0.08	74.06	0.40	4.44	0.02	45.94	0.25	5,454.71	29.10	12,629.50	67.37	18,745.00	100
คลองสิบ	721.94	3.74	0.19	0.00	-	-	5.37	0.03	0.62	0.00	1.62	0.01	2,149.89	11.16	16,401.00	85.06	19,280.63	100
คลองสิบสอง	984.06	4.05	0.75	0.00	-	-	4.56	0.02	0.05	0.00	11.75	0.05	4,104.11	16.90	19,186.50	78.98	24,291.87	100
โคกแฝด	1,290.75	9.17	4.37	0.03	12.50	0.09	25.44	0.18	27.50	0.20	17.00	0.12	2,146.17	15.25	10,553.77	74.97	14,077.50	100
คู่งเหมือ	375.37	3.38	5.12	0.05	1.37	0.01	30.81	0.28	1.31	0.10	11.62	0.10	2,288.15	20.63	8,380.00	75.54	11,093.75	100
ลำผักชี	672.56	3.22	18.69	0.09	64.75	0.31	22.50	0.11	1.87	0.01	88.19	0.42	5,514.10	26.45	14,466.09	69.39	20,848.75	100
ลำต้อยตั้ง	308.50	1.99	4.62	0.03	-	-	17.94	0.12	5.62	0.04	12.40	0.80	2,258.84	14.58	12,773.60	82.45	15,493.12	100
รวม (เขตหนองจอก)	5,747.14	3.89	82.10	0.07	128.93	0.09	248.68	0.17	86.66	0.07	356.93	0.24	27,005.87	18.29	114,057.02	77.24	147,663.12	100

ที่มา : แผนที่การใช้ที่ดิน มาตรฐาน 1 : 5,000 กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

2. การใช้ที่ดินประเภทเมืองในเขตหนองจอก

การใช้ที่ดินประเภทเมือง (Urban Lanuse) ในเขตหนองจอก อาจแยกตามประเภท และรายละเอียดต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ (แผนที่ 4.12 และตารางที่ 4.14)

บริเวณที่อยู่อาศัย

ชุมชนต่าง ๆ ของเขตหนองจอก แต่เดิมทั้งหมดจะเกิดขึ้นตามริมคลองสายใหญ่ ๆ ที่สำคัญ และกระจายขยายตัวออกตามแนวยาวของฝั่งคลอง ซึ่งบทบาทของคลองที่สำคัญคือ ใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ การอุปโภคบริโภค และการคมนาคมขนส่ง จึงทำให้คลองเป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐาน คลองที่สำคัญ ได้แก่ คลองแสนแสบ คลองสาปลาทิว คลองสำผักขี คลองสิบ ถึง คลองสิบสี่ ถึงแม้ว่าปัจจุบันมีการปรับปรุงและก่อสร้างถนนสายต่าง ๆ เส้นทางคมนาคมทางบกได้ทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากมีความสะดวกและรวดเร็วกว่าทางน้ำมาก แต่บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของประชากรส่วนใหญ่ของเขตหนองจอก ส่วนใหญ่ก็ยังเกาะติดอยู่กับลำน้ำบริเวณพื้นที่ทำกิน มีบริเวณถนนเสียบวารี ซึ่งตัดขนานกับคลองแสนแสบ เชื่อมระหว่างเขตหนองจอกกับเขตมีนบุรีเท่านั้น ที่การเพิ่มของที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากมีความสะดวกในการติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ ใกล้เคียง และยังมีการบริการอื่น ๆ เช่น เขตหนองจอก และตลาดสด การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยของเขตหนองจอก มีเพียงประมาณ 5,747.14 ไร่ ร้อยละ 3.89 ของพื้นที่เขตหนองจอกทั้งหมด

บริเวณร้านค้าและอาคารพาณิชย์

บริเวณที่มีกลุ่มของร้านค้าหรือเป็นศูนย์กลางการค้าในเขตหนองจอก ได้แก่ บริเวณที่ตั้งเขตหนองจอก เดิมคือบริเวณปากบึงหนองจอก ริมคลองแสนแสบ และเป็นศูนย์รวมของสถานที่ราชการ บริเวณย่านการค้านี้ประกอบด้วยตลาดสด 1 แห่ง ธนาคาร 2 แห่ง นอกนี้เป็นตึกแถว ลักษณะการใช้ที่ดินปะปนกันระหว่างการค้าและพักอาศัย สินค้าที่จำหน่ายก็เป็นพวกสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน อีกบริเวณหนึ่งที่มีการเกาะตัวกันของกลุ่มการค้า ได้แก่ บริเวณชุมชนสำผักขี ซึ่งเกิดจากถนนลูกรังทางค้ ติดกับคลองสำผักขี ส่วนบริเวณชุมชนตามริมคลองสายต่าง ๆ มักมีร้านค้าขนาดเล็กจะเป็นร้านค้าจำหน่ายสินค้าที่จำเป็นต่อกรดำรงชีพพื้นฐาน

(Convience Goods)

Convenience

บริเวณอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมในเขตหนองจอก ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมประเภทอุตสาหกรรม การเกษตร อุตสาหกรรมผลิตอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งใช้วัตถุดิบที่มีในพื้นที่ อุตสาหกรรมที่สำคัญ แต่ดั้งเดิม คือ โรงสีข้าว ปัจจุบันมีโรงสีข้าวขนาดใหญ่อยู่ 6 โรงสี กระจายตัวอยู่ตามริมคลอง แล่นแลบเท่านั้น เนื่องจากสะดวกในการขนส่งวัตถุดิบจากแหล่งผลิต ส่วนโรงงานอื่น ๆ ที่มี โรงงานขนาดเล็ก ระยะเวลาที่มีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมทางบก กับพื้นที่อื่น ๆ ได้สะดวก จึงเริ่มมีโรงงานมาตั้งบริเวณริมถนน ฮันไดแก๊ ถนนสุวินทวงศ์ ถนนคลองกรุง และถนนเชื่อม- สัมพันธ์ ซึ่งจากข้อมูลโรงงานที่จดทะเบียนกับกองโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม ถึงปี พ.ศ. 2527 เขตหนองจอกมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 20 โรงงาน จำนวนการจ้างแรงงาน 327 คน ซึ่งตั้งอยู่ในแขวงต่าง ๆ คือ แขวงกระทุ่มราย 3 โรงงาน แขวงหนองจอก 4 โรงงาน แขวง โศภผล 1 โรงงาน แขวงคูฝั่งเหนือ 1 โรงงาน และแขวงลำผักชี 11 โรงงาน ในจำนวน โรงงานทั้งหมดนี้มีเพียงโรงงานเดียวที่มีการจ้างงานมากกว่า 50 คน นอกนั้น 19 โรงงานมี การจ้างงานน้อยกว่า 50 คนต่อโรงงาน และเมื่อเทียบกับพื้นที่ของเขตหนองจอกแล้วมีการใช้ ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมเพียงร้อยละ 0.09 หรือ ประมาณ 128 ไร่

บริเวณสถานที่ราชการ

ศูนย์กลางให้การบริหารงานราชการคือ สำนักงานเขตหนองจอก ตั้งอยู่ในบริเวณ ถนนเลียบวารี ติดกับถนนเชื่อมสัมพันธ ซึ่งบริเวณนี้มีความสะดวกในการติดต่อกับพื้นที่อื่น ๆ ของ เขตหนองจอก ทั้งการคมนาคมทางบกและทางน้ำ ซึ่งนอกจากจะเป็นที่ตั้งของสำนักงานเขตแล้ว ยังมีสถานที่ราชการอื่น คือ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข สถานีตำรวจนครบาล โรงพยาบาล โรง กรองน้ำประปา

บริเวณสถานศึกษาและคำล้นสถาน

คำล้นสถาน และสถานศึกษาในเขตหนองจอก ส่วนมากจะตั้ง เรียงรายตาม ริมฝั่งคลอง โดยจะมีมากบริเวณชุมชนที่หนาแน่น คำล้นสถานและสถานศึกษาซึ่งเป็นศูนย์กลาง ชุมชนในอดีตมักจะใช้พื้นที่ร่วมกัน จะมองเห็นชัดในตัวอย่างของโรงเรียนรัฐบาล ในเขตหนอง จอก คำล้นสถานและสถานศึกษาจะมีอยู่มากบริเวณชุมชนที่หนาแน่นริมคลองแล่นแลบ และกระจาย อยู่ทั่วไปตามชุมชนริมคลองต่าง ๆ มีพื้นที่ร่วมกันประมาณ 605.61 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 0.41 ของพื้นที่เขตหนองจอก

ค. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตหนองจอก

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา เขตหนองจอกเป็นหนึ่งในเขตชานเมืองชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน จากรูปแบบเดิมของเขตชานเมืองคือ พื้นที่เกษตรกรรม เป็นรูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบเมืองในลักษณะของการใช้ที่ดินประเภทอาคารพักอาศัย อาคารร้านค้าและอุตสาหกรรม ซึ่งเขตหนองจอกมีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับเขตชานเมืองทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

จากการศึกษาในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา เขตหนองจอกมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน โดยเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ทำการเกษตร และพื้นที่นอกการเกษตร ดังแสดงให้เห็นจากตารางการใช้พื้นที่เกษตรกรรมเปรียบเทียบกับพื้นที่นอกเกษตรกรรม จะเห็นได้ว่าเขตหนองจอกมีพื้นที่เกษตรกรรม จำนวนลดลงเล็กน้อย ในทางตรงกันข้ามพื้นที่เมืองก็มีจำนวนเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4.15 แสดงการใช้พื้นที่เกษตรกรรมเปรียบเทียบกับพื้นที่นอกเกษตรกรรม

พ.ศ.2517, 2527

ปี พ.ศ.	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่เกษตร		พื้นที่นอกเกษตร		% ของการเปลี่ยนแปลง	
		จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่เกษตร	พื้นที่นอกเกษตร
2517	147,663.12	116,760.73	79.07	30,902.39	20.93	-2.11	+8.75
2527	147,663.12	114,057.02	77.24	33,606.10	22.76		

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม และพื้นที่นอกการเกษตรระหว่างปี พ.ศ.2517 และ 2527 พบว่า ในช่วงระยะเวลา 10 ปี ดังกล่าวนี เขตหนองจอกมีพื้นที่เกษตรกรรมลดลงร้อยละ 2.11 ของพื้นที่เกษตรกรรมเดิม และมีพื้นที่นอกการเกษตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.75 ของพื้นที่นอกเกษตรเดิม ซึ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เกษตรกรรมในบริเวณแขวงต่าง ๆ ของเขตหนองจอก สามารถแยกออกได้ คือ

การเปลี่ยนแปลงพื้นที่การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในเขตหนองจอก รายแขวง

จากการศึกษาพบว่า เขตหนองจอกมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมน้อยมาก คือเมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของ เขตหนองจอกในปี พ.ศ.2517 ซึ่งได้ศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศกับการศึกษาและข้อมูลสำรวจการใช้ที่ดิน ในปี พ.ศ.2527 ของกองผังเมือง แล้วจะเห็นความแตกต่างของพื้นที่ทำการเกษตรเพียงเล็กน้อย ดังตาราง 4.24

ตารางที่ 4.16 แสดงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมรายแขวงของเขตหนองจอก
ปี พ.ศ.2517 - 2527

แขวง	ปี 2517		ปี 2527		การเปลี่ยนแปลงระหว่าง ปี 2517-2527		
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ที่ เปลี่ยนแปลง	% ของ พื้นที่เดิม	%ของ พื้นที่ที่ เปลี่ยน แปลง
คลองสิบ	16,547.50	14.17	16,401.00	14.38	145.50	0.86	5.42
คลองสิบสอง	20,186.50	17.29	19,186.50	16.83	100.00	4.95	36.99
คู้งเหนือ	8,550.00	7.32	8,380.00	7.35	170.00	1.99	6.29
หนองจอก	12,661.56	10.84	12,629.50	11.07	32.06	0.25	1.18
โคกแฝด	10,881.27	9.32	10,553.77	9.25	327.50	3.01	12.11
กระทู้มราย	20,336.56	17.42	19,666.56	17.24	670.00	3.29	24.78
ลำต้อยต้ง	12,871.25	11.02	12,773.60	11.20	97.65	0.76	3.61
ลำผักชี	14,726.09	12.61	14,466.90	12.68	260.00	1.77	9.62
รวม	116,760.73	100.00	114,057.02	100.00	2,703.71	2.11	100.00

ที่มา : กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

พื้นที่เกษตรของเขตหนองจอก ที่ศึกษาจากภาพถ่าย ปี พ.ศ. 2517 มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 116,760.73 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 79.07 ของพื้นที่เขต โดยมีพื้นที่เกษตรมากที่สุด ในแขวงกระทุ่มราย และแขวงคลองสิบ ประมาณร้อยละ 17.42 และ 17.29 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด นอกนั้นกระจายอยู่ในแขวงทั่ว ๆ ไป และจากข้อมูลการสำรวจการใช้ที่ดินของเขตหนองจอกในปี พ.ศ. 2527 ปรากฏว่าพื้นที่ทำการเกษตรกรรมลดลงเหลือประมาณ 114,057.02 ไร่ โดยมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรมากน้อยตามลำดับเช่นเดิม จะเห็นได้ว่าในระยะเวลาดังแต่ปี พ.ศ. 2517-2527 เขตหนองจอกสูญเสียพื้นที่ทำการเกษตรไปเป็นการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมอื่นประมาณ 2,703.71 ไร่ คิดเป็นอัตราการร้อยละของพื้นที่เกษตรเดิมประมาณ 2.11 ซึ่งบริเวณที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุด ได้แก่ แขวงคลองสิบสอง แขวงกระทุ่มราย และแขวงโคกแฝด เมื่อดูสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงหรือสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมแต่ละแขวง เมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทั้งหมด (Absolute Change) แล้ว สามารถแบ่งกลุ่มแขวงที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมได้ 4 กลุ่ม คือ

- 1) บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรสูงสุด ได้แก่ แขวงคลองสิบสอง สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปประมาณร้อยละ 36.99
- 2) บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมมาก ได้แก่ บริเวณแขวงกระทุ่มราย ซึ่งสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปประมาณ 670 ไร่ หรือร้อยละ 24.78 ของพื้นที่เกษตรกรรมที่สูญเสียไปทั้งหมด
- 3) บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมปานกลาง ได้แก่ บริเวณแขวงโคกแฝด และแขวงลำผักชี สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปประมาณ 327.50 ไร่ และ 260.0 ไร่ ตามลำดับ หรือร้อยละ 12.11 และ 9.62 ของพื้นที่เกษตรกรรมที่สูญเสียไปทั้งหมด
- 4) บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมน้อย ได้แก่ บริเวณแขวงคูฝ่งเหนือ แขวงคลองสิบ แขวงลำต้อยติ่ง และแขวงหนองจอก ซึ่งกลุ่มแขวงเหล่านี้สูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมไปในช่วง 10 ปี จาก พ.ศ. 2517-2527 น้อยกว่า 200 ไร่

จากแผนที่ซึ่งแสดงบริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมของเขตหนองจอก พอสรุปได้ว่า บริเวณที่มีการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมมาก ได้แก่ แขวงคลองสิบสอง แขวงกระทุ่มราย รองลงมาได้แก่ แขวงโคกแฝด และแขวงลำผักชี

การวิเคราะห์ลักษณะประชากรของเขตหนองจอก

การศึกษาในเรื่องการใช้ที่ดินจะต้องควบคู่กับการศึกษาลักษณะประชากรด้วย เนื่องจากทั้งสองอย่างมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังนั้นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตหนองจอก เพื่อวางแนวทาง วางแผนพัฒนาพื้นที่เขตหนองจอก จึงได้วิเคราะห์ลักษณะประชากรในเขตหนองจอกในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. ความหนาแน่นของประชากร

ความหนาแน่นของประชากร คือ การพิจารณาอัตราส่วนระหว่างจำนวนประชากรต่อขนาดพื้นที่ เป็นการเปรียบเทียบถึงสภาพการกระจายตัวของประชากรในแขวงต่าง ๆ ของเขตหนองจอก ว่ามีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นมากน้อยในพื้นที่ใด และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างจากอดีต

ในปี พ.ศ. 2520 เขตหนองจอกมีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 205 คน/กม.² แขวงกระทุ่มราย มีความหนาแน่นมากที่สุด คือ 295 คน/กม.² โดยมีความหนาแน่นมากกว่าแขวงคลองสิบสอง ซึ่งเป็นแขวงที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุด คือ 124 คน/กม.² ประมาณ 2.4 เท่า เนื่องจากแขวงกระทุ่มราย อยู่บริเวณริมคลองแสนแสบ เป็นศูนย์กลางการตั้งถิ่นฐานแต่เริ่มแรก นอกจากนี้ยังมีเส้นทางคมนาคมทางน้ำ และทางบก ที่สำคัญสามารถติดต่อกับเขตและแขวงอื่นๆ ข้างเคียงได้สะดวก

ในปี พ.ศ. 2527 เขตหนองจอกมีความหนาแน่นเฉลี่ย 233 คน/กม.² แขวงที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด เป็นแขวงโคกแฝด มีประชากรหนาแน่นเฉลี่ย 346 คน/กม.² ซึ่งใกล้เคียงกับแขวงกระทุ่มราย ซึ่งเคยมีความหนาแน่นสูงสุดในปี 2520 มีความหนาแน่นเฉลี่ย 335 คน/กม.² และแขวงที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุด ยังคงเป็นแขวงคลองสิบสอง เช่นเดิมเป็นแขวงที่มีพื้นที่เกษตรกรรมกว้างใหญ่ และขาดเส้นทางคมนาคมหลักขนาดของประชากรจึงน้อย ความหนาแน่นของประชากรจึงต่ำมาก สำหรับแขวงโคกแฝด ซึ่งมีความหนาแน่นประชากรเป็นอันดับสองมาตลอด แต่เพิ่งจะขึ้นมาเป็นอันดับหนึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 แทนแขวงกระทุ่มราย ก็มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานเช่นเดียวกับแขวงกระทุ่มราย คืออยู่บริเวณริมคลองแสนแสบ เป็นบริเวณการตั้งถิ่นฐานแต่เริ่มแรก และมีการปรับปรุงถนนหลายสายสำคัญ คือ ถนนเสียบวารี ซึ่งเชื่อมต่อกับที่ตั้งเขตหนองจอก กับเขตมีนบุรี ซึ่งความสะดวกดังกล่าว อาจทำให้ความหนาแน่นประชากรของแขวงโคกแฝด เพิ่มขึ้นจนทัดเทียมกับแขวงกระทุ่มราย และมากกว่าในที่สุด

ตารางที่ 4.17 แสดงความหนาแน่นของประชากรระดับแขวงในเขตหนองจอก พ.ศ. 2520 และ พ.ศ. 2527

แขวง	พื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ. 2520		พ.ศ. 2527	
		ประชากร	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	ประชากร	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
กระทุ่มราย	38.132	11,238	295	12,770	335
หนองจอก	29.992	7,804	260	8,310	277
คลองสิบ	30.849	5,086	165	5,458	177
คลองสิบสอง	38.867	4,830	124	5,147	132
โคกแฝด	22.524	6,245	277	7,803	346
คูฝ่งเหนือ	17.750	4,134	233	4,775	269
ลำผักชี	33.358	4,948	148	5,651	169
ลำต้อยติ่ง	24.789	4,179	169	5,038	203
รวม	236.261	48,464	206	54,952	233

ตารางที่ 4.18 แสดงความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่เขตหนองจอก พ.ศ. 2519-2527

พ.ศ.	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/กม. ²)
2519	236.261	47,666	202
2520	236.261	48,464	205
2521	236.261	49,336	209
2522	236.261	50,136	212
2523	236.261	51,224	217
2524	236.261	52,131	221
2525*	236.261	51,799*	219
2526	236.261	54,011	229
2527	236.261	54,952	233

หมายเหตุ *เขตหนองจอก ได้เปลี่ยนการสำรวจจำนวนราษฎรใหม่ และยืนยันว่า
เป็นยอดที่ถูกต้อง ตามบันทึกเขต ที่ กทม. 9021/210 ลงวันที่ 10
มกราคม 2526

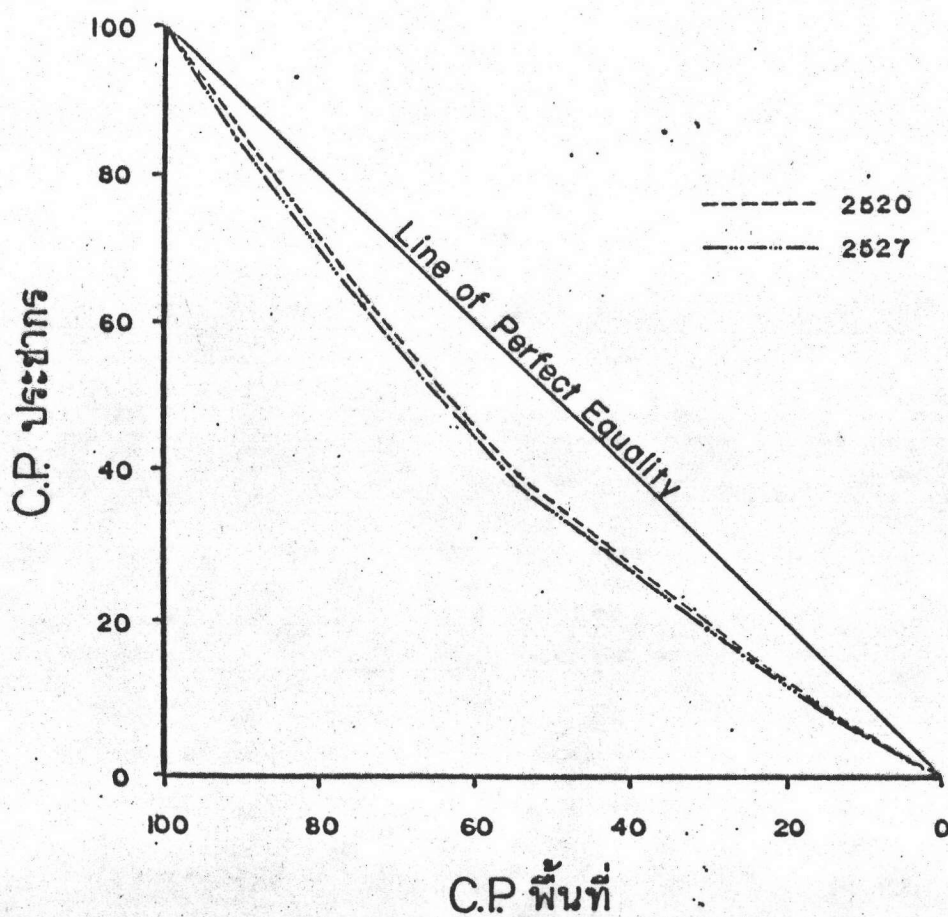
ตารางที่ 4.19 การกระจายตัวประชากรในแขวงต่าง ๆ ของเขตหนองจอก พ.ศ. 2520

แขวง เรียงตามความหนาแน่นของประชากรจากน้อยไปมาก	พื้นที่			ประชากร 2520			
	ตร.กม.	%	CP.	คน	%	CP.	ผลต่างระหว่าง % พื้นที่ กับ % ประชากร
คลองสิบสอง	38.867	16.45	16.45	4,830	9.97	9.97	6.48
ลำผักชี	33.358	14.12	30.57	4,948	10.21	20.18	3.91
คลองสิบ	30.849	13.06	43.63	5,086	10.49	30.67	2.57
ลำต้อยต้ง	24.789	10.49	54.12	4,179	8.62	39.29	1.87
คู้งเหนือ	17.750	7.52	61.64	4,134	8.53	47.82	- 1.01
หนองจอก	29.992	12.69	74.33	7,804	16.10	63.92	- 3.41
โคกแฝด	22.524	9.53	83.86	6,245	12.89	76.81	- 3.36
กระทุ่มราย	38.132	16.14	100.00	11,238	23.19	100.00	- 7.05
รวม	236.261	100.00	464.78	48,464	100.00	388.66	-

ตารางที่ 4.20 การกระจายตัวประชากรในแขวงต่าง ๆ ของเขตหนองจอก พ.ศ. 2527

แขวง เรียงตามความหนาแน่นของประชากรจากน้อยไปมาก	พื้นที่			ประชากร 2520			
	ตร.กม.	%	CP.	คน	%	CP.	ผลต่างระหว่าง % พื้นที่ กับ % ประชากร
คลองสิบสอง	38.867	16.45	16.45	5,147	9.37	9.37	7.08
ลำผักชี	33.358	14.12	30.57	5,651	10.28	19.65	3.84
คลองสิบ	30.849	13.06	43.63	5,458	9.93	29.58	3.13
ลำต้อยต้ง	24.789	10.49	54.12	5,038	9.17	38.75	1.32
คู้งเหนือ	17.750	7.52	61.64	4,775	8.69	47.44	1.17
หนองจอก	29.992	12.69	74.33	8,310	15.12	62.56	2.43
กระทุ่มราย	38.524	16.14	90.47	12,770	23.24	85.80	7.10
โคกแฝด	22.524	9.53	100.00	7,803	14.20	100.00	4.67
รวม	236.261	100.00	471.21	54,952	100.00	393.15	-

แผนภูมิที่ 4.2 Lorenz Curve แสดงการกระจายตัวประชากรของ
เขตหนองจอก เปรียบเทียบระหว่าง พ.ศ.2520 กับ
พ.ศ. 2527

ข. การกระจายตัวของประชากร

จากกราฟจะเห็นได้ว่า เส้นโค้งทั้งสองซึ่งได้จากการกำหนดจุดที่ตัดกันของ อัตราส่วนของจำนวนประชากรและขนาดของพื้นที่ของแขวงต่าง ๆ จากข้อมูลตารางการกระจายตัวของประชากร พ.ศ. 2520 และ 2527 แสดงการกระจายตัวที่เปลี่ยนแปลงไปได้เป็นอย่างดี เส้น Lorenz Curve ที่ 45° (เส้นทแยงมุม) เรียกว่า Line of Perfect Equality แสดงถึงการกระจายตัวที่สม่ำเสมอ

จากเส้นโค้งทั้งสอง แสดงให้เห็นว่าในปี พ.ศ. 2520 มีการกระจายตัวของประชากรในแขวงต่าง ๆ ของเขตหนองจอกมากกว่าในปี พ.ศ. 2527 เนื่องจากเส้นโค้งของปี พ.ศ. 2520 อยู่ใกล้เส้น Line of Perfect Equality มากกว่า อย่างไรก็ตามจะเห็นว่า ทั้งสองปีคือ พ.ศ. 2520 และ 2527 มีการกระจายตัวของประชากรในเขตหนองจอกใกล้เคียงกันมาก เนื่องจากเส้นโค้งของทั้งสองปีอยู่เกือบติดกัน และเป็นการกระจายตัวในลักษณะที่ค่อนข้างสม่ำเสมอมาก เนื่องจากเส้นโค้งทั้งสองเข้าไปอยู่ใกล้กับเส้น Line of Perfect Equality

ค. ดัชนีการรวมตัวกันของประชากร (Concentration Index)

เป็นค่าที่ใช้วัดการกระจายตัวหรือการรวมตัวของประชากร รวมถึงการตั้งถิ่นฐานของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมการเมืองและสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำตัวเลขอัตราส่วนของขนาดพื้นที่และจำนวนประชากรในแขวงต่าง ๆ ของเขตหนองจอกมาจัดเรียงตามความเข้มของความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับพื้นที่ในรูปของความหนาแน่น จากนั้นน้อยไปมาก ผลลัพธ์ที่ได้จากการหารระหว่างอัตราส่วนสะสมของประชากรที่หักออกจากอัตราส่วนสะสมของพื้นที่กับอัตราส่วนสะสมของพื้นที่ จะแสดงถึงค่าการรวมตัวของประชากรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

Concentration Index

$$C.I. = \frac{\sum CP.พื้นที่ - \sum CP.ประชากร}{\sum CP.พื้นที่}$$

C.I. มีค่าระหว่าง 0 - 1

0 0.5 1
กระจายตัวมาก รวมตัวมาก

C.I. = Concentration Index

C.P. = Cumulative Percent

การรวมตัวของประชากรเขตหนองจอก พ.ศ. 2520

$$\text{จาก C.I.} = \frac{\sum \text{CP.พื้นที่} - \sum \text{CP.ประชากร}}{\sum \text{CP.พื้นที่}}$$

$$\text{แทนค่าสูตร} = \frac{464.78 - 388.66}{464.78}$$

$$= 0.1638$$

การรวมตัวของประชากรเขตหนองจอก พ.ศ. 2527

$$\text{จาก C.I.} = \frac{\sum \text{CP.พื้นที่} - \sum \text{CP.ประชากร}}{\sum \text{CP.พื้นที่}}$$

$$\text{แทนค่าสูตร} = \frac{471.21 - 393.15}{471.21}$$

$$= 0.1657$$

ผลลัพธ์ของ Concentration Index ออกมาจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ถ้าผลลัพธ์ที่ได้มีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่า ประชากรมีการรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่เพียงแห่งเดียว ไม่กระจายตัวหรือถ้าผลลัพธ์ที่ได้เท่ากับ 0 จะแสดงให้เห็นว่าการกระจายตัวของประชากรเป็นไปอย่างสม่ำเสมอเท่ากันทุก ๆ พื้นที่

ค่าการรวมตัวของประชากรแขวงต่าง ๆ ของเขตหนองจอก พ.ศ. 2520 เท่ากับ 0.1638 และปี พ.ศ. 2527 เท่ากับ 0.1657 ค่าของการรวมตัวของประชากรทั้งสองปี พ.ศ. นี้เป็นค่าที่ตั้งอยู่ใกล้ 0 แสดงให้เห็นถึงการกระจายตัวของประชากรมีลักษณะค่อนข้างกระจายตัวมาก เนื่องจากมีค่าเข้าใกล้ 0 โดยในปี พ.ศ. 2520 จะกระจายตัวมากกว่าปี พ.ศ. 2527

เนื่องจาก Locenz Curve ไม่สามารถจะบอกได้ชัดเจนว่า ปี พ.ศ. 2520 หรือ พ.ศ. 2527 มีการกระจายตัวที่สม่ำเสมอกว่ากัน เนื่องจากเส้น Lorenz Curve ของทั้งสองปีอยู่ชิดติดกันมาก จึงต้องพิจารณา Concentration Index ของทั้งสองปีมาประกอบการพิจารณาด้วย จะเห็นว่า ทั้งสองปีมีค่า Concentration Index ใกล้เคียงกันมาก

ง. ดัชนีการเปลี่ยนแปลงการกระจายตัวของประชากรเขตหนองจอก

การพิจารณาลำดับที่ของความหนาแน่นของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละแขวง (ลำดับที่ความหนาแน่นของประชากรจากน้อยไปมาก) สามารถทำให้เรารู้ถึงสภาพการวิวัฒนาการของการกระจายตัวของประชากรได้

ดัชนีการเปลี่ยนลำดับ (Relocation Index) ใช้สูตรของ Borries

$$\text{คือ } R.I. = \frac{\text{ผลรวมของตำแหน่งที่เปลี่ยนแปลงไป}}{\text{ผลรวมของการเปลี่ยนตำแหน่งสูงสุด}}$$

การให้ตำแหน่งที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น เดิมแขวงที่ 1 มีความหนาแน่นสูงสุด แต่ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงไปอยู่อันดับที่ 3 ดังนั้นแขวงที่ 1 จึงมีค่าเปลี่ยนแปลงไปเท่ากับ +2 ในทำนองเดียวกัน ถ้าแขวงที่ 3 เดิมมีความหนาแน่นของประชากรอยู่ในอันดับที่ 3 ต่อมา เปลี่ยนเป็นมีอันดับความหนาแน่นสูงเป็นอันดับที่ 1 ค่าเปลี่ยนแปลงจึงเท่ากับ -2 ถ้าแขวงใดไม่ได้เปลี่ยนแปลงตำแหน่ง คือยังคงรักษาตำแหน่งอยู่เดิม ก็จะมีค่าเท่ากับ ± 0

สูตรการหาผลรวมค่าเปลี่ยนตำแหน่งสูงสุดนั้น สำหรับจำนวนแขวงที่เป็นเลขคู่

$$= \frac{n^2}{2} \text{ และจำนวนแขวงที่เป็นเลขคี่ } = \frac{n^2 - 1}{2}$$

การรวมผลที่เปลี่ยนแปลงไปไม่คิดเครื่องหมาย ผลลัพธ์ของ R.I. ที่ได้จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้าค่าอยู่ใกล้ 0 แสดงว่า สภาพวิวัฒนาการของการกระจายตัวประชากรเป็นอย่างสม่ำเสมอ ถ้าอยู่ใกล้ 1 แสดงถึงความไม่สม่ำเสมอของการกระจายตัว

สำหรับเขตหนองจอก ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2520 และ พ.ศ. 2527 ลำดับที่ของความหนาแน่นประชากรในแต่ละแขวงที่มีการเปลี่ยนลำดับกัน 2 แขวง คือ ลำดับที่ 1 และ ลำดับที่ 2 ดังนั้นผลรวมของตำแหน่งที่เปลี่ยนแปลงไปเท่ากับ $1+1+0+0+0+... = 2$

$$\text{จากสูตร ผลรวมของการเปลี่ยนตำแหน่งสูงสุด} = \frac{n^2}{2}$$

$$\begin{aligned} n &= \text{ผลรวมของตำแหน่งทั้งหมด} \\ \text{แทนค่าสูตร} &= \frac{8^2}{2} = 32 \end{aligned}$$

ตารางที่ 4.21 การหาธรรมชาติการเปลี่ยนแปลงการกระจายตัวของประชากรเขตหนองจอก

ลำดับที่	แขวง	ความหนาแน่น		ผลของตำแหน่งที่ เปลี่ยนไป
		2520	2527	
1	กระทุ่มราย	295	335	+1
2	โคกแฝด	277	346	-1
3	หนองจอก	260	277	+0
4	คูฝ่งเหนือ	233	269	+0
5	ลำต้อยตั้ง	169	203	+0
6	คลองสิบ	165	177	+0
7	ลำผักชี	148	169	+0
8	คลองสิบสอง	124	132	+0

$$\begin{aligned}
 \text{จากสูตร } R.I. &= \frac{\text{ผลรวมของตำแหน่งที่เปลี่ยนไป}}{\text{ผลรวมของการเปลี่ยนตำแหน่งสูงสุด}} \\
 &= \frac{1+1+0+0+0+0+0+0}{32} = 0.0625
 \end{aligned}$$

ผลลัพธ์ที่ได้เท่ากับ 0.0625 ซึ่งค่าเข้าใกล้ 0 มาก แสดงว่า สภาพวิวัฒนาการของการกระจายตัวของประชากรของเขตหนองจอกเป็นไปอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอ

จ. ขนาดของประชากรระดับแขวง

จากตาราง แสดงจำนวนประชากรเขตหนองจอก จำแนกเป็นรายแขวง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519-2527 จะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรของเขตหนองจอกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ได้เพิ่มขึ้นทุกปี จนถึงปี พ.ศ. 2525 มีจำนวนประชากรลดลงและเพิ่มขึ้นอีกในปีต่อ ๆ มา ลำเหตุที่ปี พ.ศ. 2525 มีจำนวนประชากรลดลงอาจเป็นเพราะเขตหนองจอกได้ทำการออกสำรวจทะเบียนราษฎรใหม่ ซึ่งเขตหนองจอกยืนยันว่าเป็นยอดที่ถูกต้องตามบันทึกของเขต ที่ กทม. 9021/210 ลงวันที่ 10 มกราคม 2526 เมื่อพิจารณาประชากรเป็นรายแขวงจะเห็นว่าปี พ.ศ. 2527 เขตหนองจอกมีประชากร 54,952 คน แขวงที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ

ตารางที่ 4.22 แสดงจำนวนประชากรเรกหนองจอก จำนวนหมู่บ้านรวม ๗.๕. ๒๕๑-๒๕๓

รวม	ท.ท. ๒๕๑	ท.ท. ๒๕๒	ท.ท. ๒๕๓	ท.ท. ๒๕๓	ท.ท. ๒๕๓	ท.ท. ๒๕๓	ท.ท. ๒๕๓	ท.ท. ๒๕๓	ท.ท. ๒๕๓
รวมรวม	๑๑,๑๑	๑๑,๒๑	๑๑,๕๑	๑๑,๕๑	๑๑,๕๑	๑๒,๐๑	๑๑,๕๑	๑๒,๕๑	๑๒,๕๑
หนองจอก	๑,๕๑	๑,๕๑	๑,๕๑	๑,๕๑	๑,๕๑	๑,๕๑	๑,๕๑	๑,๕๑	๑,๕๑
คลองสาม	๕,๕๕	๕,๐๕	๕,๑๕	๕,๒๐	๕,๓๕	๕,๓๐	๕,๕๑	๕,๕๑	๕,๕๕
คลองสามสอง	๕,๕๕	๕,๕๐	๕,๕๑	๕,๕๐	๕,๕๕	๕,๕๑	๕,๕๑	๕,๕๑	๕,๕๑
โคกนาค	๒,๐๕	๒,๕๕	๒,๕๑	๒,๕๕	๒,๕๑	๑,๐๑	๑,๕๑	๑,๕๑	๑,๕๑
ทุ่งโพธิ์	๕,๕๑	๕,๑๑	๕,๑๑	๕,๒๑	๕,๓๑	๕,๕๑	๕,๕๑	๕,๕๑	๕,๕๑
ลำไทร	๕,๕๑	๕,๕๕	๕,๐๑	๕,๑๑	๕,๒๑	๕,๓๐	๕,๓๐	๕,๕๐	๕,๕๑
ลำไทรกิ่ง	๕,๑๐	๕,๑๑	๕,๒๑	๕,๒๑	๕,๓๑	๕,๕๑	๕,๕๑	๕,๕๑	๕,๕๑
เรกหนองจอก	๕๑,๕๕	๕๕,๕๕	๕๕,๕๑	๕๐,๑๑	๕๑,๕๑	๕๒,๑๑	๕๑,๕๑	๕๕,๐๑	๕๕,๕๑

ตารางที่ 4.23 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรไทยการย้ายถิ่น และการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติ จำแนกตามวัยช่วง พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕

ช่วง	พ.ศ. ๒๕๑๔		พ.ศ. ๒๕๒๐		พ.ศ. ๒๕๒๕		พ.ศ. ๒๕๓๐		พ.ศ. ๒๕๓๕		พ.ศ. ๒๕๔๐		พ.ศ. ๒๕๔๕		พ.ศ. ๒๕๕๐		พ.ศ. ๒๕๕๕	
	เริ่ม ธรรมชาติ	ย้ายถิ่น	เริ่ม ธรรมชาติ	ย้ายถิ่น	เริ่ม ธรรมชาติ	ย้ายถิ่น	เริ่ม ธรรมชาติ	ย้ายถิ่น	เริ่ม ธรรมชาติ	ย้ายถิ่น	เริ่ม ธรรมชาติ	ย้ายถิ่น	เริ่ม ธรรมชาติ	ย้ายถิ่น	เริ่ม ธรรมชาติ	ย้ายถิ่น	เริ่ม ธรรมชาติ	ย้ายถิ่น
ทั้งหมดรวม	๑๔๒	๓๐	๑๔๖	- ๖๖	๑๕๑	๕	๑๕๕	- ๒๔	๑๕๙	๖๑๔	๖๗	๑๗๓	๑๐๓	๑๐๔	๑๔๗	๑๗๔	๑๖๐	๑๐๑
หญิง	๑๑๕	- ๑๐	๑๑๘	๒๓	๑๒๓	๕๔	๑๒๐	๖๔	๑๒๖	- ๕	๑๓๐	๑๑๗	๕๐	๕๕	๖๖	๑๔๘	๕๐	๑๒๐
ชาย	๒๗	- ๑๔	๒๘	- ๕	๒๘	๑๐	๓๕	- ๒	๓๓	- ๘	๔๓	- ๑๘	๕๓	๕๑	๘๑	๒๖	๑๐	๑๑
หญิง	๑๕	- ๕๐	๑๕	๑๓	๑๖	- ๖๑	๑๕	- ๑๖	๑๕	๕๑	๓๘	๕๗	๓๑	๓๕	๖๖	๕๕	๓๓	๑๕
ชาย	๑๓	๑๖	๑๓	๒๗	๑๒	๕๑	๒๐	๑๕	๑๘	๑๑	๕	๑๓	๒๕	๑๖	๑๖	๑๖	๒๗	๑๕
หญิง	๑๕	- ๕	๑๕	- ๖๖	๑๕	๕	๑๕	๕	๑๖	๓๕	๕๕	๒๑	๕๗	๒๕	๕๕	๑๐	๕๖	๕
ชาย	๑๕	๑๕	๑๕	- ๑๕	๑๕	๒๗	๒๐	๓๐	๑๕	๑๑๓	๕๖	๕๕	๕๐	๖๕	๓๓	๑๑๕	๑๓	๑๕
หญิง	๑๕	๑	๑๕	๕	๑๖	- ๕	๑๖	- ๑๗	๑๐	๑๕	๑๑	๕๕	๕๖	๕๖	๓๐	๑๑๖	๑๕	๑๐๑
ชาย	๑๑๕	๕	๑๑๖	- ๕๕	๑๑๖	๑๕๐	๑๑๕	๑๑๖	๑๑๖	๑๑๖	๑๑๖	๑๑๖	๑๑๖	๑๑๖	๑๑๖	๑๑๖	๑๑๖	๑๑๖

แขวงกระทู้มราย มีประชากรจำนวน 12,770 หรือประมาณร้อยละ 23.24 ของประชากรเขตหนองจอกทั้งหมด รองลงมาคือ แขวงหนองจอก และแขวงโคกแฝด ตามลำดับ ส่วนแขวงอื่นๆ มีจำนวนประชากรไม่แตกต่างกันคือเฉลี่ยแขวงละประมาณ 5,000 คน แขวงที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ แขวงคูฝ่งเหนือ มีประชากร 4,775 คน หรือประมาณร้อยละ 8.69 ของประชากรเขตหนองจอก

จากตารางแสดงการย้ายถิ่นของประชากร แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มของประชากร โดยการย้ายถิ่นเข้าสู่หนองจอก จะเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของประชากรแขวงกระทู้มราย มีการเพิ่มของประชากรโดยการย้ายเข้ามามากกว่าแขวงอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ แขวงหนองจอกและแขวงโคกแฝด ในทำนองเดียวกันการย้ายออกของประชากรก็จะมีมากในแขวงกระทู้มราย แขวงหนองจอก และแขวงโคกแฝดด้วย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าบริเวณชุมชนที่มีการคมนาคมเข้าถึงสะดวกคือ บริเวณที่มีการเคลื่อนไหวของประชากรมาก

จ. การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเป็นสิ่งที่เราต้องพิจารณา เพราะจะทำให้เราสามารถทราบว่า พื้นที่ในแขวงใดที่มีแรงดึงดูดประชากรมาก และพื้นที่ในแขวงใดที่มีแรงดึงดูดประชากรน้อยจนประชากรพากันละทิ้งถิ่นฐาน การศึกษาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรนี้จะศึกษาละเอียดถึงความสัมพันธ์ระดับแขวงกับเขต โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นสองลักษณะ คือ

1. Relative Change เป็นร้อยละของการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในแต่ละแขวงของเขตนั้น ๆ โดยคิดจากจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละแขวงของเขตนั้น ๆ โดยคิดจากจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละแขวง
2. Absolute Change เป็นร้อยละการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของแต่ละแขวง โดยคิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดในเขต

ตารางที่ 4.24 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรรายแขวงในเขตหนองจอก

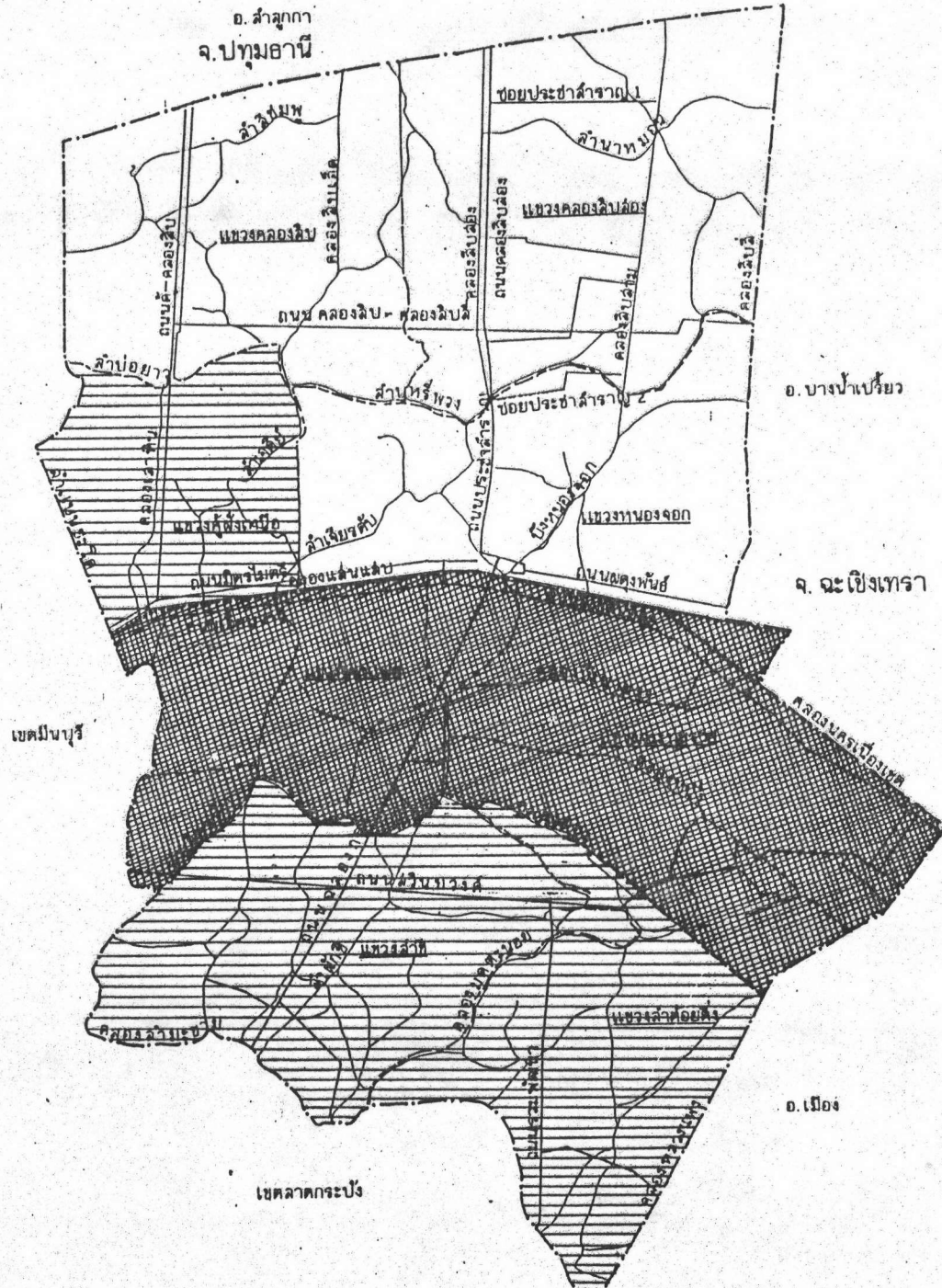
แขวง	จำนวนประชากร		เพิ่ม (คน)	การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร	
	2520	2527		การเปลี่ยนแปลง จากปี 2520 (% RE)	การเปลี่ยนแปลง จากยอดรวม (% Abs)
กระทุ่มราย	11,238	12,770	1,532	13.63	23.61
หนองจอก	7,804	8,310	506	6.48	7.80
คลองสิบ	5,086	5,458	372	7.31	5.73
คลองสิบสอง	4,830	5,147	317	6.56	4.89
โคกแฝด	6,245	7,803	1,558	24.94	24.01
คูฝ่งเหนือ	4,134	4,775	641	15.51	9.88
ลำผักชี	4,948	5,651	703	14.21	10.84
ลำต้อยติ่ง	4,179	5,038	859	20.56	13.24
รวม	48,464	54,952	6,488	13.39	-

ในการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรระดับแขวงในเขตหนองจอก
นี้ได้เปรียบเทียบระหว่างประชากรปี พ.ศ.2520 และ พ.ศ.2527 ซึ่งมีระยะเวลาห่างกัน 7 ปี
ปรากฏว่าทุกแขวงไม่มีแขวงใดมีประชากรลดลงเลย ซึ่งแสดงว่าทุกแขวงมีแรงดึงดูดประชากร
พอสมควร ซึ่งถ้าแบ่งกลุ่มดูจะเห็นว่า แขวงกระทุ่มรายและแขวงโคกแฝดมีประชากรเพิ่มขึ้นมาก
ที่สุด รองลงมาได้แก่ กลุ่มแขวงลำต้อยติ่ง แขวงลำผักชี แขวงคูฝ่งเหนือ ส่วนกลุ่มที่มีประชากร
เพิ่มน้อยที่สุด ได้แก่ แขวงหนองจอก แขวงคลองสิบ และแขวงคลองสิบสอง

การเปรียบเทียบประชากรระดับแขวงต่อเขต สัดส่วนของประชากรที่
เพิ่มขึ้นในเขตหนองจอกระหว่างปี พ.ศ.2520 ถึงปี พ.ศ.2527 เพิ่มขึ้นมากน้อยในแขวงใดเมื่อ
เทียบสัดส่วนต่อเขต (Absolute Change) สามารถจัดกลุ่มเรียงตามลำดับได้ดังนี้ คือ
(แผนที่ 4.30)

1) กลุ่มที่มีประชากรเพิ่มขึ้นมาก ได้แก่ แขวงโคกแฝด และแขวงกระทุ่มราย
มีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.01 และ 23.61 ของประชากรที่เพิ่มขึ้นในเขต ตามลำดับ

อ. ลำลูกกา
จ. ปทุมธานี

อ. บางน้ำเปรี้ยว

จ. ฉะเชิงเทรา

เขตมีนบุรี

อ. เมือง

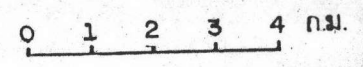
เขตลาดกระบัง

- สัญลักษณ์**
- กลุ่มแขวงที่มีประชากรเพิ่มขึ้นมาก
 - กลุ่มแขวงที่มีประชากรเพิ่มขึ้นปานกลาง
 - กลุ่มแขวงที่มีประชากรเพิ่มขึ้นน้อย

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตชั้นนอก กทม. กรณีศึกษาเฉพาะเขตหนองจอก

แลเลดง : แลดงพื้นที่รองรับการเพิ่มประชากรสูง-ต่ำ พ.ศ. 2520-2527
(Absolute Change)

แผนทึ 4.14

2) กลุ่มที่มีประชากรเพิ่มขึ้นปานกลาง ได้แก่ แขวงลำด้อยต้ง แขวงลำผักชี และแขวงคู้ฝ่งเหนือ มีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.24, 10.84 และ 9.88 ของประชากรที่เพิ่มขึ้นในเขต ตามลำดับ

3) กลุ่มที่มีประชากรเพิ่มขึ้นน้อย ได้แก่ แขวงหนองจอก แขวงคลองสิบ และ แขวงคลองสิบสอง มีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.80 5.73 และ 4.89 ของประชากรที่เพิ่มขึ้นในเขต ตามลำดับ

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประชากรรวมแขวงข้างต้น จะเห็นได้ว่า แขวงกระหุ่มราย และแขวงโคกแฝด เป็นบริเวณที่ตั้ง ของชุมชนดั้งเดิมริมคลองแล่นแลบ มีประชากรเพิ่มขึ้นมาก ทั้งนี้เนื่องจาก นอกจากเป็นชุมชนดั้งเดิมแล้ว คือเป็นเส้นทางหลักของการคมนาคมทางน้ำ ต่อมามีการปรับปรุงระบบคมนาคมที่เอื้ออำนวย อันได้แก่ ถนนเสียววาร ถนนสังฆสันติสุข และถนนเชื่อมสัมพันธ์ ซึ่งสามารถเชื่อมบริเวณชุมชนริมคลองแล่นแลบ เข้ากับแหล่งความเจริญอื่น ๆ คือ เขตบางกะปิ เขตมีนบุรี และเขตลาดกระบัง ซึ่งความสะดวกเหล่านี้ เป็นแรงดึงดูดให้ประชากรเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นมาก ส่วนแขวงคลองสิบ และแขวงคลองสิบสองเป็น แขวงที่มีประชากรเพิ่มขึ้นน้อยที่สุด เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวกเข้าไม่ถึงทุกพื้นที่

อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรและการย้ายถิ่นเข้า

เขตหนองจอกเป็นเขตที่มีการขยายตัวของประชากรอย่างมาก โดยเฉพาะอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรประมาณร้อยละ 1.7 ต่อปีเท่านั้น โดยมีบางปีที่จำนวนประชากรลดลง คือ ช่วงปี พ.ศ. 2524-2525 มีจำนวนประชากรลดลง 332 คน และบางปีมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นค่อนข้างสูง คือช่วงปี พ.ศ. 2525-2526 มีประชากรเพิ่มขึ้น 2,212 คน ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจเป็นเพราะความผิดพลาดในการสถิติเก็บข้อมูลก็เป็นได้ เพราะในช่วงระยะเวลาต่อเนื่องกัน 8 ปี คือช่วง พ.ศ. 2519-2527 เขตหนองจอกมีประชากรเพิ่มขึ้นรวม 7,286 คน เท่านั้น ลักษณะการเพิ่มประชากรเขตหนองจอก ในช่วงแรกคือช่วงปี พ.ศ. 2519-2522 ประชากรที่เพิ่มส่วนใหญ่เป็นประชากรที่เพิ่มตามธรรมชาติ แต่ในระยะหลังคือช่วง พ.ศ. 2522-2527 ประชากรที่เพิ่มขึ้นจากการย้ายถิ่นเข้า มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าการเพิ่มตามธรรมชาติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะอิทธิพลการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร และการปรับปรุงเส้นทางคมนาคม ถนนสายต่าง ๆ ที่มีความสะดวกสบายในการเดินทางมากขึ้น สำหรับแขวงที่มีอัตราการเพิ่มของประชากร โดยการเพิ่มตามธรรมชาติ และจากการย้ายถิ่นเข้า ปรากฏว่าแขวงกระหุ่มราย แขวงโคกแฝด เป็นบริเวณที่มีการเพิ่มสูงกว่าบริเวณแขวงอื่น ๆ มาตลอด

ตารางที่ 4.25 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากร เขตหนองจอก จำแนกเป็นรายแขวง พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๕๒๓

การเปลี่ยนแปลง แขวง	พ.ศ. ๒๕๑๕ - ๒๐		พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๑		พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๒		พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๓		พ.ศ. ๒๕๒๓ - ๒๔		พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕		พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๖		พ.ศ. ๒๕๒๖ - ๒๗	
	จำนวน	อัตราการ เปลี่ยนแปลง	จำนวน	อัตราการ เปลี่ยนแปลง	จำนวน	อัตราการ เปลี่ยนแปลง	จำนวน	อัตราการ เปลี่ยนแปลง	จำนวน	อัตราการ เปลี่ยนแปลง	จำนวน	อัตราการ เปลี่ยนแปลง	จำนวน	อัตราการ เปลี่ยนแปลง	จำนวน	อัตราการ เปลี่ยนแปลง
กรุงเทพมหานคร	๑๒๐	๑.๑	๑๓๖	๑.๕	๑๒๔	๑.๐	๓๐๔	๒.๖	๑๖๔	๑.๓	- ๒๕๒	- ๒.๐	๓๕๐	๒.๗	๒๓๑	๑.๘
หนองจอก	๑๖๑	๒.๑	๑๓๗	๒.๒	๑๓๔	๑.๓	๕๕	๐.๓	๑๔๗	๒.๒	- ๔๑๓	- ๑๐.๕	๓๐๓	๕.๕	๑๖๐	๒.๐
คลองสิบ	๔๔	๑.๔	๕๓	๑.๕	๕๓	๑.๔	๕๕	๐.๕	๑๒	๐.๒	๑๑๑	๒.๐	- ๑๓	๐.๒	๒๐	.๕
คลองสิบสอง	๓๔	๑.๖	๔๖	๐.๕	๔๔	๐.๕	๓๖	๑.๕	๔๕	๑.๓	- ๕	- ๐.๑	๓๔	.๓	๕๑	.๕
โกลนแฝก	๑๕๕	๒.๖	๑๓๓	๒.๓	๑๓๓	๒.๓	๒๑๕	๓.๒	๒๐๐	๒.๕	๕๖๐	๖.๕	๑๐๒	๑.๕	๒๓๒	๓.๑
คูิ่งเหนือ	๕๒	๒.๐	๕๕	๑.๕	๕๐	๒.๑	๕๕	๒.๒	๓๕	๑.๕	๒๔๕	๖.๕	- ๑๓	.๕	๕๓	๑.๐
ลำผักกูด	๕๕	๑.๑	๕๖	๑.๓	๕๐	๑.๓	๑๓๑	๓.๓	๕๕	๑.๓	- ๑๐	- ๐.๑	๑๕๐	๓.๓	๕๑	๑.๖
ลำกอบกั้ง	๕๕	๑.๕	๕๕	๑.๓	๓๕	๐.๕	๑๑๕	๒.๓	๕๕	๑.๕	- ๓	- ๐.๑	๕๓๓	๕.๓	๑๒๕	๒.๖
เขตหนองจอก	๓๕๕	๑.๓	๕๓๒	๑.๓	๕๐๐	๑.๖	๑๐๕๕	๒.๑	๕๐๓	๑.๓	- ๓๓๖	- ๐.๖	๒๒๑๒	๕.๓	๕๕๑	๑.๓

ตารางที่ 4.26 แสดงการนำดินร่อนขะรกรก เเทหนองจอก จำแนกเป็นรายแขวง พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑

การขานดิน	พ.ศ. ๒๕๑๔		พ.ศ. ๒๕๑๖		พ.ศ. ๒๕๑๗		พ.ศ. ๒๕๑๘		พ.ศ. ๒๕๑๙		พ.ศ. ๒๕๒๐		พ.ศ. ๒๕๒๑		พ.ศ. ๒๕๒๒		พ.ศ. ๒๕๒๓	
	ขานดินเรา	ขานดินออก	ขานดินเรา	ขานดินออก	ขานดินเรา	ขานดินออก	ขานดินเรา	ขานดินออก	ขานดินเรา	ขานดินออก	ขานดินเรา	ขานดินออก	ขานดินเรา	ขานดินออก	ขานดินเรา	ขานดินออก	ขานดินเรา	ขานดินออก
กรรกรกร	๑๒๑	๒๔๑	๔๒๑	๔๔๑	๔๔๑	๔๔๑	๑,๕๔๑	๑,๕๔๑	๑,๒๔๑	๑,๐๔๑	๑,๑๑๑	๑,๐๑๑	๔๑๑	๑๑๑	๑,๒๐๐	๑,๐๑๑	๑,๐๑๑	๔๑๑
หนองจอก	๒๐๔	๒๑๔	๒๒๔	๒๓๑	๓๑๑	๒๒๑	๒๒๑	๕๑๑	๕๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๕๑๑	๑๑๑	๕๑๑	๕๑๑
ทองดิน	๔๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑
ทองดินสอง	๕๑	๑๑๑	๑๑๑	๕๕	๑๑๑	๑๕๕	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑
โกลนผก	๑๕๕	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๒๑๑	๒๑๑	๕๑๑	๕๕๑	๕๑๑	๒๑๑	๕๑๑	๕๑๑	๕๕๑	๑๑๑	๑๑๑	๕๕๑	๕๕๑	๑๑๑
ขานดิน	๑๕	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๕๕	๒๑๑	๒๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑
ขานดิน	๑๕๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑
ขานดิน	๕๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๕๕	๕๕	๒๑๑	๒๑๑	๒๑๑	๒๑๑	๒๑๑	๒๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑	๑๑๑
เรกหนองจอก	๑,๑๒๑	๑,๑๒๑	๑,๕๕๑	๑,๕๕๑	๑,๑๒๑	๑,๕๕๑	๕,๑๒๑	๑,๕๕๑	๑,๑๒๑	๑,๑๒๑	๑,๕๕๑	๑,๕๕๑	๑,๕๕๑	๑,๕๕๑	๕,๑๒๑	๑,๕๕๑	๑,๕๕๑	๑,๕๕๑

ข. การคาดประมาณจำนวนประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ผลการคาดประมาณประชากรของ BMR. Study ซึ่งคาดประมาณจำนวนประชากรรายแขวงในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในการคาดประมาณดังกล่าว BMR. Study ได้คาดประมาณโดยใช้เทคนิคการคาดประมาณหลาย ๆ เทคนิคประกอบกัน โดยพิจารณาแบ่งส่วนพื้นที่สำหรับการคาดประมาณออกเป็น 5 ส่วน เขตหนองจอกเป็นเขตที่อยู่ในกลุ่มชนบท (Rural Area) ซึ่งเป็นเขตที่มีการพัฒนาช้า มีพื้นที่สำหรับการพัฒนาประมาณร้อยละ 3-13 ซึ่งผู้ศึกษาเห็นด้วยกับหลักการพิจารณาดังกล่าว จึงนำผลการศึกษามาอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ จากการศึกษาของ BMR. Study พบว่าในปี พ.ศ. 2544 แขวงที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ แขวงกระทุ่มราย มีประชากรประมาณ 13,768 คน รองลงมาคือ แขวงโคกแฝด 10,523 คน แขวงหนองจอก 8,531 คน และ แขวงคลองสิบ 7,838 คน

ตารางที่ 4.27 แสดงการคาดประมาณจำนวนประชากรรายแขวง เขตหนองจอก พ.ศ. 2534 - 2539 และ พ.ศ. 2544

แขวง	พ.ศ. 2534 (คน)	พ.ศ. 2539 (คน)	พ.ศ. 2544 (คน)
กระทุ่มราย	12,257	12,956	13,768
หนองจอก	8,159	8,331	8,531
คลองสิบ	6,682	7,218	7,838
คลองสิบสอง	5,316	5,563	5,850
โคกแฝด	8,058	9,198	10,523
คูฝ่งเหนือ	4,575	4,824	5,114
ลำผักชี	6,301	6,823	7,430
ลำต้อยติ่ง	5,529	5,940	6,417
รวม(เขตหนองจอก)	56,878	60,855	65,472

ที่มา : BMR. Study สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ

การเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้านและการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารในเขตหนองจอก

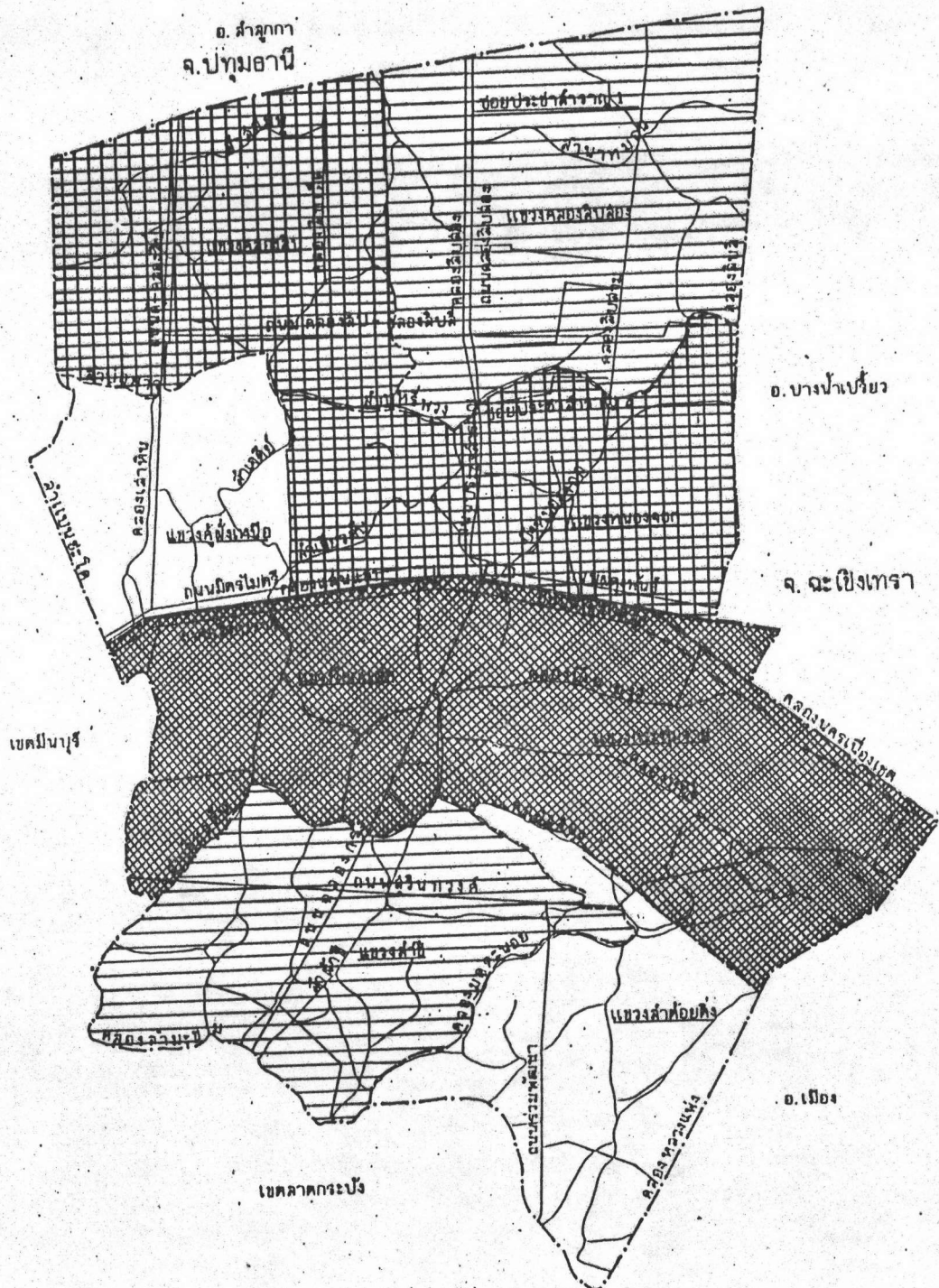
การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงจำนวนอาคารบ้านเรือนในช่วงเวลาที่ผ่านมา และ การขออนุญาตปลูกสร้างอาคารในแขวงต่าง ๆ ของเขตหนองจอก อาจช่วยชี้ลักษณะของการ เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและบริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง ตลอดจนแนวโน้มของการปลูกสร้าง อาคารของเขตหนองจอก

ตารางที่ 4.28 การเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้านรายแขวงในเขตหนองจอก พ.ศ. 2521, 2527

แขวง	จำนวนบ้าน	จำนวนบ้าน	การเปลี่ยนแปลง 2521- 2527	ร้อยละจาก		อัตราเฉลี่ย ต่อปี
	2521	2527		ยอดเดิม	ยอดรวม	
กระทุ่มราย	1,557	1,724	167	10.73	20.77	1.79
หนองจอก	937	1,041	104	11.10	12.94	1.85
คลองสิบ	596	720	124	20.81	15.42	3.47
คลองสิบสอง	650	733	83	12.77	10.33	2.13
โคกแฝด	825	999	174	21.09	21.64	3.52
คู้งเหนือ	626	606	20	3.20	2.48	0.53
ลำผักชี	696	780	84	12.07	10.45	2.01
ลำต้อยติ่ง	590	638	48	8.14	5.97	1.37
รวม	6,477	7,241	804	12.41	100.00	2.07

ที่มา : กองปกครอง และทะเบียน สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

การเพิ่มขึ้นของจำนวนบ้านในเขตหนองจอก ตั้งแต่ปี 2521 ถึง 2527 ในระยะเวลา 6 ปี เขตหนองจอกมีจำนวนบ้านเพิ่มขึ้นรวม 804 หลัง หรือเพิ่มประมาณร้อยละ 12.41 จากปี พ.ศ. 2521 มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปี เท่ากับ 2.07 แขวงที่มีจำนวนบ้านเพิ่มขึ้นมากที่สุด ได้แก่ แขวงโคกแฝดเพิ่มขึ้น 174 หลัง รองลงมาได้แก่ แขวงกระทุ่มราย เพิ่มขึ้น 167 หลัง เมื่อเทียบกับจำนวนหลังเมื่อปี 2521 แล้ว แขวงที่มีอัตราการเพิ่มต่อปีสูงสุด คือ แขวงโคกแฝด เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.52 ต่อปี รองลงมา ได้แก่ แขวงคลองสิบและคลองสิบสอง

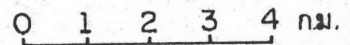

- กลุ่มแขวงที่มีการเพิ่มจำนวนบ้านมาก
- กลุ่มแขวงที่มีการเพิ่มจำนวนบ้านปานกลาง
- กลุ่มแขวงที่มีการเพิ่มจำนวนบ้านน้อย
- กลุ่มแขวงที่มีการเพิ่มจำนวนบ้านน้อยที่สุด

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตชั้นนอก กทม. กรณีศึกษาเฉพาะเขตหนองจอก

แลติง : แลติงการเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้านรายแขวง พ.ศ. 2521 - 2527
(Absolute Change)

แผนที่ 4.15

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนการเพิ่มของจำนวนบ้านรายแขวงเมื่อเทียบกับยอดรวม (Absolute Change) สามารถแบ่งกลุ่มแขวงที่มีการเพิ่มของจำนวนบ้านมากน้อยตามสัดส่วน ดังนี้

1. กลุ่มแขวงที่มีการเพิ่มจำนวนบ้านมาก ได้แก่ แขวงโคกแฝด และแขวงกระทุ้ม-ราย ซึ่งสองแขวงนี้มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านรวมกันแล้วมากกว่าร้อยละ 40 ของจำนวนบ้านที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด
2. กลุ่มแขวงที่มีการเพิ่มจำนวนบ้านปานกลาง ได้แก่ แขวงคลองสิบ และแขวงหนองจอก มีสัดส่วนการเพิ่มของจำนวนบ้านร้อยละ 15.42 และ 12.94 ของจำนวนบ้านที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด
3. กลุ่มแขวงที่มีการเพิ่มจำนวนบ้านน้อย ได้แก่ แขวงลำผักชี และแขวงคลองสิบสอง ทั้งสองแขวงมีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านประมาณร้อยละ 10 ของจำนวนบ้านที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด
4. กลุ่มแขวงที่มีการเพิ่มจำนวนบ้านน้อยที่สุด ได้แก่ แขวงลำต้อยติ่ง และแขวงคูฝ่งเหนือ มีสัดส่วนการเพิ่มของจำนวนบ้านร้อยละ 5.97 และ 2.48 ของจำนวนบ้านที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดในเขตหนองจอก

ตารางที่ 4.29 จำนวนการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารจำแนกรายแขวง ของเขตหนองจอก พ.ศ. 2521 - 2527

แขวง	2521		2522		2523		2524		2525		2526		2527		รวม	
	ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%
กระท่อมราย	20	41.67	17	35.41	23	23	40	20.73	35	23.81	51	28.98	43	28.67	229	26.57
หนองจอก	2	4.17	3	6.25	7	7	24	12.43	12	8.16	13	7.39	16	10.66	77	8.93
คลองสิบ	1	2.08	3	6.25	4	4	6	3.11	6	4.08	7	3.98	3	2.00	30	3.48
คลองสิบสอง	1	2.08	2	4.16	6	6	25	12.95	14	9.52	14	7.95	9	6.00	71	8.24
โคกแฝด	16	33.33	6	12.50	28	28	57	29.53	37	25.17	44	25.00	39	26.00	227	26.33
คู้งเหนือ	-	-	3	6.25	7	7	7	3.27	14	9.52	17	9.66	13	8.67	61	7.08
ลำผักชี	6	12.50	11	22.92	21	21	17	8.81	13	8.84	23	13.07	19	12.66	110	12.76
ลำต้อยต้ง	2	4.16	3	6.25	4	4	17	8.81	16	10.88	7	3.98	8	5.34	57	6.61
รวม	48	100	48	100	100	100	193	100	147	100	176	100	150	100	862	100

ที่มา : งานโยธา เขตหนองจอก

ตารางที่ 4.30 ภูมิสำเนาของผู้ขออนุญาตปลูกสร้างอาคารในเขตหนองจอก พ.ศ.2521 - 2527

แขวง	2521		2522		2523		2524		2525		2526		2527		รวม	
	ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%	ราย	%
เขตหนองจอก	29	60.4	32	66.7	50	50	121	62.7	98	66.6	131	74.4	106	70.7	567	65.8
กทม.	18	37.5	15	31.2	43	43	62	32.1	42	28.6	38	21.6	39	26.0	257	29.8
ต่างจังหวัด	1	2.1	1	2.1	7	7	10	5.2	7	4.8	7	4.0	5	3.3	38	4.4
รวม	48	100	48	100	100	100	193	100	147	100	176	100	150	100	862	100

ที่มา : งานโยธา เขตหนองจอก

ตารางที่ 4.31 ประเภทอาคารที่ขออนุญาตปลูกสร้างในเขตหนองจอก พ.ศ.2521-2527

พ.ศ.	ประเภทอาคาร				รวม
	พักอาศัย	พาณิชย์	อุตสาหกรรม	อื่น ๆ	
2521	47	-	1	-	48
2522	45	1	2	-	48
2523	92	2	6	-	100
2524	179	8	6	-	193
2525	140	2	4	1	147
2526	167	2	-	7	176
2527	140	3	-	7	150
รวม	810	18	19	15	862

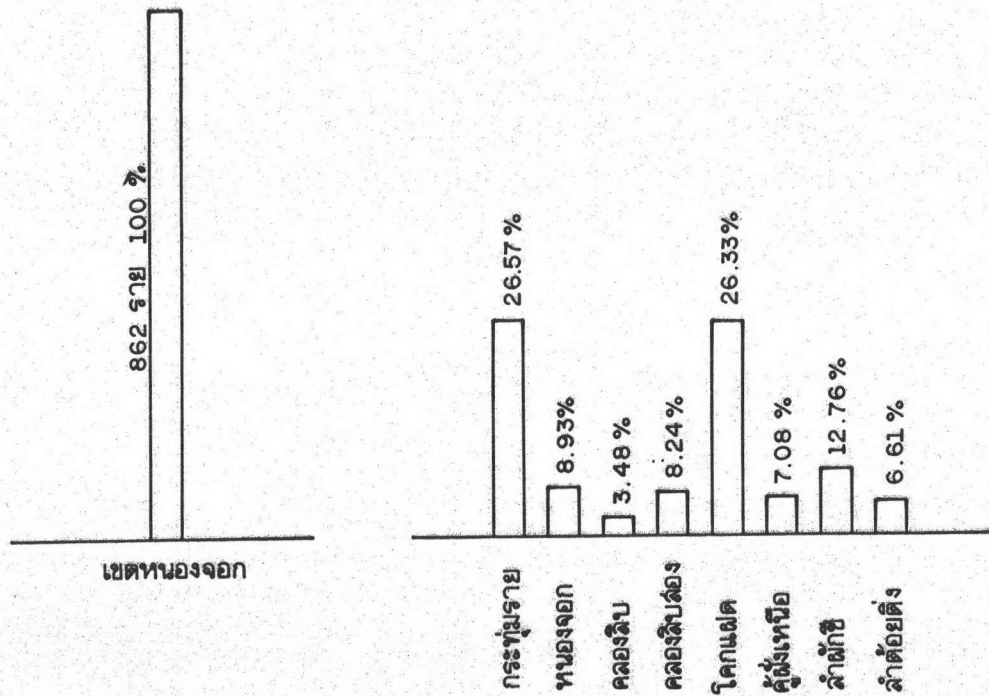
ที่มา : งานโยธา เขตหนองจอก

การศึกษาลักษณะการปลูกสร้างอาคารในเขตหนองจอก ในช่วงปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2527 จากข้อมูลของ งานโยธา เขตหนองจอก ซึ่งมีผู้ขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร ซึ่งสามารถพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ได้ดังนี้

ก. สถานที่ปลูกสร้างอาคาร จากตารางที่ 4.29 และแผนภูมิที่ 4.4 จะพบว่า แขวงกระทุ่มราย และแขวงโคกแฝด เป็นแขวงที่มีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารมากที่สุด โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร จะขออนุญาตปลูกสร้างอาคารในสองแขวงนี้ ส่วนแขวงที่มีการอนุญาตปลูกสร้างอาคารน้อยที่สุด ได้แก่ แขวงคลองสิบ และแขวงลำต้อยต้ง ในช่วงระยะเวลา 6 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2527 มีผู้ขออนุญาตปลูกสร้างอาคารในเขตหนองจอกทั้งหมด 862 ราย โดยขออนุญาตปลูกสร้างในแขวงกระทุ่มราย 229 ราย หรือร้อยละ 26.57 แขวงโคกแฝด 227 ราย หรือร้อยละ 26.33

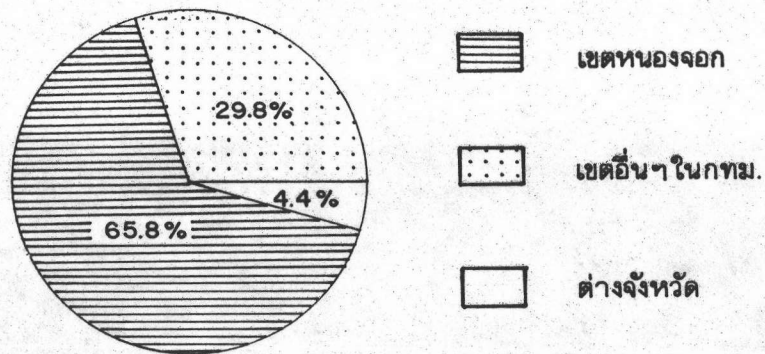
ข. จำนวนราย และมูลค่าเนาของผู้ขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร จากตารางที่ 4.30 และแผนภูมิที่ 4.5 จะพบว่า จากจำนวนผู้ขออนุญาตทั้งหมด 48 ราย ในปี พ.ศ. 2521 ได้เพิ่ม

แผนภูมิ 4.3 จำนวนการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารรายแขวงของเขตหนองจอก พ.ศ. 2521 - 2527

ที่มา: ตารางที่ 4.37

แผนภูมิ 4.4 ภูมิลำเนาของผู้ขออนุญาตปลูกสร้างอาคารในเขตหนองจอก พ.ศ. 2521 - 2527

ขึ้นเป็นมากกว่า 100 ราย หลังจากปี พ.ศ. 2524 จนถึงประมาณ 150 ราย ใน พ.ศ. 2527 สำหรับภูมิภาคของผู้อยู่อาศัย ได้แยกเป็นผู้มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งเป็นผู้ที่อยู่ในเขตหนองจอก และเขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร กับผู้มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ซึ่งมักจะเป็นจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดปทุมธานี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ และอื่น ๆ พบว่าอัตราส่วนร้อยละของผู้อยู่อาศัยปลูกสร้างแบ่งตามภูมิภาคทั้ง 3 ประเภท ไม่แตกต่างกันมากนักจากปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2527 กล่าวคือ ผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตหนองจอกจะเป็นผู้อยู่อาศัยมากที่สุด ประมาณร้อยละ 65.78 รองลงมาได้แก่ ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอื่นของกรุงเทพมหานคร ประมาณร้อยละ 29.81 อีกประมาณร้อยละ 4.41 เป็นผู้มีภูมิลำเนาตามจังหวัดใกล้เคียง

ค. ประเภทการขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร จากตารางที่ 4.31 อาคารที่มีการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารมากที่สุด เป็นอาคารประเภทบ้านพักอาศัย หรือมากกว่าร้อยละ 90 ของอาคารที่ขออนุญาตปลูกสร้าง ซึ่งบริเวณที่ขออนุญาตปลูกสร้างมากที่สุด ได้แก่ บริเวณแขวงกระทุ่มราย แขวงโคกแฝด การขออนุญาตปลูกสร้างอาคารพาณิชย์ และโรงงานอุตสาหกรรม มีจำนวนน้อยราย อาคารพาณิชย์กรรม ส่วนใหญ่จะปลูกสร้างในแขวงที่เป็นชุมชน ได้แก่ แขวงกระทุ่มราย แขวงหนองจอก สำหรับโรงงานอุตสาหกรรม จะขออนุญาตปลูกสร้างมากในแขวงลำผักชี และแขวงกระทุ่มราย

บทสรุปการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรและจำนวนบ้านในเขตหนองจอก

ขนาดของจำนวนประชากรระดับแขวงอยู่ในระดับเล็ก คือ ตั้งแต่ 5,000 คน ถึง 12,000 คนต่อแขวง แขวงที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด ได้แก่ แขวงกระทุ่มราย น้อยที่สุด ได้แก่ แขวงคลองสิบสอง และแขวงคูฝ้างเหนือ ความหนาแน่นประชากร 233 คน ต่อตารางกิโลเมตร แขวงที่มีความหนาแน่นประชากรเพิ่มขึ้นสูงสุด จากปี 2519 ถึงปี พ.ศ. 2527 คือ แขวงโคกแฝด เพิ่มจาก 277 คน/กม.² เป็น 346 คน/กม.² รองลงมาได้แก่ แขวงกระทุ่มราย เพิ่มจาก 295 คน/กม.² เป็น 335 คน/กม.² การกระจายตัวของประชากรค่อนข้างสม่ำเสมอ ในปี พ.ศ. 2520 และกระจุกตัวเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย เมื่อถึงปี พ.ศ. 2527

จำนวนประชากรของเขตหนองจอก พ.ศ. 2520 มี 48,464 คน เพิ่มขึ้นเป็น 54,952 คน ในปี พ.ศ. 2527 มีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 1.7 ต่อปี บริเวณที่มีประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุด ได้แก่ แขวงกระทุ่มราย และแขวงโคกแฝด มีประชากรเพิ่มรวมกันแล้วมากกว่าร้อยละ 47 ของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดในเขตหนองจอก บริเวณที่เพิ่มขึ้นน้อยที่สุด ได้แก่ บริเวณแขวงคลองสิบ และแขวงคลองสิบสอง

การเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้านในเขตหนองจอก เพิ่มขึ้นจาก 6,477 หลังในปี พ.ศ. 2521 เป็น 7,241 หลัง ในปี พ.ศ. 2527 อัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2 ต่อปี บริเวณที่มีจำนวนบ้านเพิ่มขึ้นสูงสุด ได้แก่ แขวงโคกแฝด และแขวงกระทุ่มราย มีสัดส่วนการเพิ่มจำนวนบ้านร้อยละ 21.64 และร้อยละ 20.77 ของจำนวนที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดในเขตหนองจอก ตามลำดับ บริเวณที่มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนบ้านน้อยที่สุด ได้แก่ แขวงคูฝิ่งเหนือ และแขวงลำต้อยตั้ง

การขออนุญาตปลูกสร้างอาคารในเขตหนองจอก มากกว่าร้อยละ 90 เป็นการขออนุญาตเพื่อขอปลูกสร้างอาคารพักอาศัย โดยผู้ขออนุญาตปลูกสร้างอาคารมีภูมิลำเนาในเขตหนองจอก ร้อยละ 65.8 เขตอื่น ๆ ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 29.8 และจังหวัดใกล้เคียง ร้อยละ 4.4 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 ถึง พ.ศ. 2527 มีผู้ขออนุญาตปลูกสร้างอาคารในเขตหนองจอก จำนวน 862 ราย บริเวณที่ขออนุญาตปลูกสร้างอาคารมากที่สุด ได้แก่ แขวงกระทุ่มราย และแขวงโคกแฝด ประมาณร้อยละ 26.57 และร้อยละ 26.33 ตามลำดับ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าบริเวณที่มีการเพิ่มของจำนวนประชากรและอาคารสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ บริเวณแขวงกระทุ่มราย และแขวงโคกแฝด ซึ่งเป็นบริเวณศูนย์กลางของการค้าการปกครองของเขต มีถนนสายสำคัญ คือ ถนนเสียบวารี และเชื่อมสัมพันธ์ เชื่อมบริเวณชุมชนคลองแสนแสบเข้ากับบริเวณพื้นที่อื่น และเขตข้างเคียง มีโรงเรียน ตลาดสดและสาธารณูปโภค-สาธารณูปการมากกว่าบริเวณอื่น ทำให้บริเวณนี้มีการพัฒนารวดเร็วกว่าบริเวณอื่น ๆ ของเขตหนองจอก และบริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีการพัฒนาช้า ได้แก่ บริเวณแขวงคูฝิ่งเหนือ แขวงคลองสิบ และแขวงคลองสิบสอง ซึ่งเป็นแขวงทางตอนบนของพื้นที่เขต เป็นพื้นที่เกษตรกรรมอันกว้างใหญ่